

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1888.

Redaktor:
Michał Hórnik.

Létnik XLI.

Zešiwk I.

(Cyłego rjada čisło 77.)

B u d y š i n .

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE
1888.

Redaktor:
Michał Hórnik.

Lětnik XLI.

B u d y š i n.
Z nakiadom Maćicy Serbskeje.

Z mojego zapisnika.

Dopomnjenki, nazhonjenja a myslički z mojih pućowanjew po Serbach.

Napisał *Adolf Černyj*.

Hižo wot lěta 1884 zajimuju mje serbski kraj a lud a serbske naležnosće. Wot teho časa wopytach pjeć króć Łužicu na dlějši abo króćši čas. Najdlěje pućowach a přebywach we woběmaj Łužicomaj w prózdnicach minjeneho lěta. Z tuteho pućowanja přinjesech domoj wšelake žiwe začišće, wobrazy, dopomnjenki, a pódla druhich ethnografiskich materialow tež rjanu hromadku melodiji ludowych pěśni. Tutu zběrku podawam w přílozy, zredigowanu z příslušacej kedźbliwosću a z wotpohladom na přjedawše zběrki serbskich zběračelow. W přítomnych rjadkach cheu wo njej, wo narodnej hudźbje Šerbow a někotrych druhich prašenjach, serbsku ethnografiju nastupacych, z krótku porěčeć.

* * *

Hłowny džěl swojeho lońšeho pućowanja započach w katolskich stronach we wokolinje Kukowa. Přeni serbski herc, kotrehož wopytach, bě Bobik we Wotrowje. Bě runje na polu, jako k njemu přińdžech. Na moju próstwu džěše ze mnu do jstwy a zapiska mi někotre reje na klarineće — wón je z tych hercow, kotřiž pak hišće serbske „kuski“ znaja a tež hraja a piskaju, tola nie na narodnych nastrojach, ale na modernych. Hdyž widžachmoj (pućowachmoj hač do Zleho Komorowa z přecelom Muku), zo wšelake reje znaje, skazachmoj jeho do Pančic na wječor. Tam pilnje zapisowach a spóznaoh, štož bě hižo k. Kuba naspomnił, kak wobćežne je tajke zběračelske džěło. Herc nie jenož zo přenjetnu melodiju při druhim piskanju wšelako wudebja a přeměnja, wón tež wšelake

wotdžěle pěsnje, cyle takty wuwostaja a z druhimi zaměša, haj wón z dweju rejoy jednu nowu twori tak, zo z jedneje spočatk (prěni džěl hač k přenjeji repeticiji), z drugeje pak kónc (druhi džěl) woznje. Hakle hdyž jemu přispomnich, zo je prjedy hinak piskal, rjekny: „No haj, tak so tež hodži piskać.“ To je powšitkomne prawidlo při wšěch narodnych hercach; kóždy pyta při nowym piskanju nowe hudźbne wudebjenja, ornamenty k zakladnej melodiji wunamakać a tak přeco na přenjoťnym naspěwje přeměnja a pilnikuje. A tutej wosebitosći, kotraž tajke wobćeže při zapisowanju čini, dyrbinym so džakować za tajku wšelakosć a bohatosć serbskich narodnych reji, kajkaž je, dokelž kóždy herc ma druhi charakter we swojej hudźbnej fantasiji a tehodla tež druge podoby a družiny svojich drobnych wudebjenjow přenjoťneje pěsnje. Tak su na př. wudebjenja Bobikowych reji jednoríše přećiwo hudźbnym ornamentam a arabeskam reji Kuškowych (z Nowoslic), hač runje Bobik na klarince piskaše, hdžež so wjacaj tajkich wudebjenjow naložuje (z najmjeiša pola ludowych muzikantow), dyžli na huslach. Kušk w Nowoslicach znaješe wosebje rjane variacije na znate jednore hłosy na serbskich huslach piskać. Bě pak wón tež jara wušikny*) huslać. Wón zastupuje nrějacu hižo swójbu narodnych hercow, kotřiž tež narodne nastroje naložuja.

Tu poskića so mi přiležnosć porěčeć wo rozšěrjenju tuteje zajimaweje swójby. Je to jara stara swójba. W dawnych časach bytowase po wšěch Serbach, tola nětk je so jara pomjeńšila, štož ličbu, a tež štož městno nastupa. Nětko nadenđeš narodnych hercow, kotřiž tež narodne instrumenty naložuja, jenož w katholskich stronach a we wokolinje Slepoho. Hewak nihdže. Z tutym rozšěrjenjom zwisuje tež rozšěrjenjé serbskeje reje. Zda so, zo wona sobu z narodnymi hudźbnymi nastrojami wotemrěwa: hdžež so te zhubja a wotpołoża, wot tam tež narodna reja, kotrejž při modernych instrumentach tak derje njeswědči, za krótki čas wotpućuje. Na narodnych

*) A. zo hudźbne wudebjenja reji tež wot wušiknosće hercow wotwisuja, njebudže ničto přec. Najzloženiše a najrjeiše wudebjenja maju w přitomnej zběrcy Kuškowe reje. Hickowe (z Raibie) a Haibachowe (z Kulowa) su hižo jednoríše.

serbskich bjesadach w Budyšinje a druhdže zawjeduje a rejwa so z nowa „serbska reja“.

Dla porěčenja wo rozšěrjenju narodnjeje reje dyrbimy so najprjedy nadrobnišo wo rozšěrjenju a wužiwanju narodnych hudźbnych nastrojow wuprajic.

Chcu z tarakawu*) započec. Jeje wosud zda so mi byc hižo spječatowany — žancho jeničkeho exemplara wjacy w Serbach njeje! Podach so lošše leto dwójcy do katholskich stronow za tarakawu — tola podarmo. Mějach jeje stopu wot Smječkec a Worklec hač do Kulowca, hdžež sym ju zhubil.***) Bě to ta sama tarakawa, kotruž tež Kuba naspomina. We Smječkecach je stary Golan (nan) tarakawy dželal a jenu tajku tež Natuškecom (w Smječkecach) wudželal — tola ta je tež na krnehi a zhubjena. Tak bě moje prócowanje podarmo.

Zbožowniši běch z huslemi; dostach tež jedyn exemplar ke kupjenju. Ludžo je wšudžom derje znajachu a tež hercow, kotřiž na nich we wokolinje piskaju. Tež starych, wuwolanych huslerjow, Michala Hórnik (rodž. z Nowoslic, zemr. w Khróscicach) a Miklawša Žura, su mi wšudžom mjenowac móhli. Tola rozšěrjenje serbskich huslow njeje tak powšitkomne, kaž k. Kuba mēni, prajo: „Zda so mi, zo njeje serbska wjes, hdžež by tuteho nastroja njechylo.“ To by derje bylo! Bohužel, zo wjacy tak njeje. Zwažam sebi prajic, zo by mjenje hač dzesac porstow dosahnylo na zličenje wšitkich exemplarow, kotrež so hišće w serbskich wsach namakaju. Wšitke te exemplary pak su jenož w katholskich wsach (a pódlu tež wokoło Slepoho). Hdyž sym so w ewangelskich stronach za nimi naprašował, prajachu mi: „Haj, tajke husle maju hišće podjanscy wokoło Khróscic“. Kaž so zda, běchu Khróscicy (a hišće prjedy Kulow) přez dolhi čas kolebka huslerškeho wumještwa serbskeho; wobaj najwjetejšej huslerjej, Hórnik († 1873) a Žur, přebywaštaj

*) W katholskich stronach, we wokolinje Smječkec, su tarakawje tež „serbska pišćel“, w Žarnowje (pola Zleho Komorowa) „tramtawa“ prajili.

*) W Kulowje prajachu, zo je w tamnej wokolinje herc Palenčef w Němcach posledni na tarakawu piskał. Tón je před 8 lětami wumrěl. Tarakawu po nim kupi Róla w Kočinje a ju w Kulowje předa. A to je exemplar, kiž so w zlemkach pola Nykelec w Kulowcu namaka.

w Khrósóicach. Wšitcy huslerjo su mi na naprašowanje: „Hdže sće wuknyli?“ wotmolwjeli: „W Khrósóicach“. Hišće nětko namakaju so nimale wšitke exemplary serbskich husli w najbližšej wokolinje Khrósóic.*)

Štož wěrowanske huslički nastupa, chcu jenož naspomnić, zo sym je w lipsčanskej „Illustrirte Zeitung“ č. 720 z 18. hapryla 1857 wobrazowane widzał. Na str. 329 na wobrazku, podpisanym „Die Musikbände“, srjedza steji maly, tolsty mužik, z dolhimi, šěrymi włosami, w dolhim, staroserbskim kabaće, w krótkich kholowach, w bělych štrympach a čornych črijach — a duje horliwje na tarakawu. Hóčik podla dđerži jemu cylindr. Na lěwicy čišći dudak svojego „kózla“ a na prawej stronje „tarakawisty“ (na lěwej stronje wobrazu) piska husler na małe huslički, z třomi trunami, z plonej hložku, z wurězanyh hwězdojtyh wudebjenjom na descy pod trunami, z lamanej debjacej smužku wokolo, kotraž dđerži podobnje, kaž moderne husle, nimale pod brodu. Što je to druhoho, hač „wěrowanske huslički“? W přewodźacym texće k wobrazku ničo bližšeho wo tych husličkach njesteji.

Rozšěrjenje dudow wobmjezuje so nětko na wokolinu Slepoho.

Nětko móžemy přistupić k wopisanju mjezow narodnje serbskeje reje. Wona so rozpřesćera, respective so rejwa (hač runje nic wšudźom jenak husto) z přenja w tych wokolinach, hdžež so narodne nastroje, husle abo dudy, namakaju. Dale sym ju nadešoł na zapadze Hornjeje Łužicy pruskej najpołnočnišo w Brětnej, hdžež je mi ju hišće herc Nazdała z Michalkow na modernych huslach piskal a hdžež (kaž su mi tam prajili) so hišće hdys a hdys rejwa. Tež we wokolinje Wóslinka**)

*) Wšitke serbske husle — prajachu —, kiž so nětko hišće w katolskich Serbach namakaju, je Mikławš Wočka, katolski kubler w Džěžnikach, tam rodź. 1803 a zemřety 1880 w Dalicach, džěłał. Jeho mjeno steji we nich. Druhdže mi prajachu, zo běše we Wjelečinje muž, kiž serbske husle wot jědle twarješe. Po tajkim so serbske husle w najpołodnišej wokolinje serbskeho kraja twarjachu. — Red. Wězo bychu je tež nětko wustojni ludźi, zhotowili, hdy bychu hercy tajke žadali.

***) Herc J. Matejska we Wóslinku, svojego rjemjesla šewc, piskaše mi wšelake kuski a praješe, zo to su serbske reje. Někotrym bě „polonezy“

su ju hišće znali. Nowotnik³ w Čisowje mi hišće někotre hewak mi znate reje piskaše. Herc we Wysokej mi tež praješe, zo znaje serbske reje piskać; njeměješe pak khwile a přislubi mi je napisane pósłać. Tola njeje ničo pósłać. Třeća kupa, hdžež sym hišće narodnu reju namakał, je — kućik zady Picnja w Delnjej Łužicy. To je jara zajimawy, škoda zo zabyty kruch serbskeje domizny. Čisće serbski jako w rěči, tak tež w drasće a pěsnjach. W cyłej Delnjej Łužicy njenamakach žaneje jeničkeje serbskeje reje — hač tudy, w tym zastorčenym, w dalokej, šěrokej holi skhowanym kruchu serbskeje zemje. Tu je mi herc Pětac w Drejcach na huslach (modernych) tři jara originalne a zajimawe reje, druheho charakteru, hač hornjolužiske su, piskał. To bě pozdže wječor a wón potom njechaše wjacy piskać. Škoda, zo ruuje tajke hubjene, zymne, dešćiwé a wětrne wjedro knježeše, tak zo dyrbjach khwataje so do Budyšina podać, bojo so wo swoju strowotu. Sym kruće přeswědčeny, zo so w Drejcach, Janšojcach a wokolnych wsach hodži hišće wšelake zezběrać, štož budže za serbsku narodnu hudźbu zajimawe.

W druhich kónčinach, wosebje w Delnjej Łužicy, njejsym serbsku reju z cyla rejwać widzał. Wšudžom rejwachu „němski“. Dowolće mi hišće małe prašenko, serbsku narodnu reju nastupace. Znajú jednu jeničku serbsku reju, w kotrejž rejwarjo (hdyž taj, kotrajž „reju měještaj“, porejwaštaj) 8 kročeli dopředka, 8 wróćo du a potom štyrikročelowu reju na jednym blaku rejwaju. Njebě něhdy wjacy družinow narodnych serbskich reji? Podobnje, kaž běše pola susodnych Čechow, kotřiž mějachu wšelake „strašáky, vrtáky, řezanky, rejdováky, komintky, furianty“ a druge reje? Snadž by so hišće tu a tam někotry stary čłowjek na druge wašnje narodneje serbskeje reje dopomnić wědzał? Za tym slědźić by za serbsku ethnografiju jara trěbne a wažne bylo. Mi w tym nastupanju něšto wuslědźić njeje so radžilo*),

prajił. Tola tym jeho kuskam moderneho styla dla njewěrju a mam je za woprawdžite moderne polonezy. Jenož zakončenja někotrych pokazuju na serbske reje. Tehodla njejsym je do zběrki přijał.

*) Jenož we Wóslinku su mi něšto sem slušace prajiłi, mjenujcy zo su sebi w tamnej wokolinje rejwarjo při rejwanju rejwařki wuměnjali (podobnje kaž při čěskim „strašáku“).

Hnydom dopředka praju: serbske drasty ze wšěch krajinow, hdžež so hač dotal namakaju, dyrbja so nadrobnje wopisać a zwobrazować (jako je 1843 hižo započatk sčinjeny, wězo njedospolny we Smolerjowych „Pěśničkach“), dokelž podobnje, jako reje a druge wosebitosće serbskeho luda, mrěja. We wšelakich krajinach wotemrěwa narodna drasta před našimaj woćomaj. Z tych a tež ze wšěch druhich krajinow, hdžež je hišće narodna drasta w połnym wužiwanju, dyrbja so wobstarać a zakupić rjane exemplary za maćične zběrki, zo změja přichodni Serbja dospolny wobraz swojich prjedownikow. Sym sam w poslednich pródzninach kruchi serbskeje drasty hromadźil. A mjez tymi mojimi njemnohimi exemplarami nadeńdžeš kruchi hižo wotemrěteje drasty z wokolinje Zleho Komorowa. A to su jara zajimawe ethnografiske kruchi, na kotrychž je wosebje rjana měšeńca hornjołužiskich a delnjołužiskich formow zajimawa a wabjaca. Dopokaz, zo je tajka zběrka nuzna a zajimawa!

Serbska narodna drasta móže so přehlada dla tak rozdělić: 1) katholska, 2) ewangelska hornjołužiska, 3) namjezna we wokolinje Mužakowa a Slepoho, 4) namjezna we wokolinje Zleho Komorowa (z děla wotemrěta) a 5) čista delnjołužiska, z kotrejž je blótowska najwuznamniša.

Wot połodnja k połnoocy přibywa prawidlownje serbskej drasće na pisanosći barbow, kaž tež na bohatosći formow. Najjednoriša, štož barby nastupa, je drasta katholskich Serbow, w kotrejž (z wuwzacóm družki) čorna abo tola cémna barba knježi. Wjacy pisanosće dowoluje hižo ewangelska drasta, wosebje pak mužakowska a slepjanska. Tej poslednjeje tworitej překhód wot drasty hornjołužiskej k delnjołužiskej drasće, w kotrejž je bohatosć formow a pisanosć barbow najwjetša.

Podobnje njesmě so ani na hromadženje serbskich hudźbnych nastrojow a wšelakich druhich ethnografiskich předmjetow zapomnić.

Z tutymi słowami, z kotrymiž cheych nastork k nowej zběracelskej horliwosći dać a hłowne puće teje dělawosće pokazać, kónču swój nastawk, přejo zběracelam wjele zboža!

Dodawki k textam ludowych p\u0119sni.

Podal *Adolf \u010cern\u00edj*.

I.

\u010cislo LI. Smolerjoweje zb\u011brki (I. str. 86) „Zjebany luby“
sp\u0119wa\u0161e stara \u0161o\u013b\u010dina w Nowej Wsy pola Kulowa takle:

Hale \u0161ol jo t\u00f3n h\u00f3l\u011bk runy pu\u0107ik,
hale nade\u0161ol jo sej runy dubik.

Wur\u0119zal jo sej hal\u017c\u00f3i\u0107ku,
wud\u017c\u0119lal jo sej pi\u0161\u0107alku.

Z tej sej w\u00f3n tak wjesele zapiska
z teje mi zrudnej wutrobu,
z tymaj mi wo\u0107omaj pla\u0107itymaj.

„Ja mam swoju lubu susod\u017ci\u0107ku;
druzy k njej khod\u017ca z wjeso\u013b\u0161\u0119u,
ja pak, m\u00f3j Bo\u017e\u00f3, ze zrudno\u0161\u0119u.

Pri\u0161ol jo \u0161elma a wza\u013b je ju pre\u0107,
hi\u0161\u0119e mje njejo na kwas prosyl.

D\u017censa jo kwas a za tyd\u017ce\u0144 zas,
na tam\u00f3n ja tola w\u0119\u0161\u0119e p\u00f3ndu.

Na kwas ja p\u00f3ndu a w\u0119nc ja zm\u0119ju,
a t\u00f3n mje bud\u017ce tr\u00f3\u0161towa\u0107.

W\u0119nc t\u00f3n ru\u0107any moja jo \u0107e\u0161\u0119,
lilija \u017c\u00f3lta naju lubo\u0161\u0119.

Nimo tam j\u0119d\u017cechu formaniki
z cuzeje zemje, z cuzoh' kraja.

Te su tu liliju zwu\u0161\u0107ipali,
te su te naj lubo\u0161\u0119i sobu wzali.

Tak su naju lubo\u0161\u0119i w cuzom kraju,
W cuzom mi kraju, w cuzej zemi.

L\u00f3\u017ce je worcel a \u017celezo k rozlamaniu,
dy\u017cli te naj lubo\u0161\u0119i k roze\u0144d\u017c\u0119nju.

II.

W Ralbicach su mi po slowach: „ . . . z tymaj mi wo-
čomaj plačitymaj“ spěwali tak:

„Posluchaj, posluchaj holička,
kak mi moja pišćalka rjenje piska.“

„„Jara ja posluchać njetrjebam,
ja 'žno sym ju dawno slyšala.““

„Njedawaj, holička, horde słowa,
tebje te słowa zjebać budža.

Zhudawaj, zhudawaj, holičo,
što je mi ćežke na wutrobje.“

„„Jara ja zhudawać njetrjebam,
ja 'žno so tróšku nadžijam.

Ty maš tam lubku susodźiuku,
druzy tam khodža k njej z wjesołosću,
ty pak, mój Božo, ze zrudnosću!““

III.

Do Rakec ja njepónđu,
tam sebi krydnu puki;
w Jitku mam lubku,
tam ja k njej pónđu.

(Z Kukowa.)

IV.

Předž, předž, předž, rjane holičo,
zapředž sej wjerćeńko,
zapředž sej wjerćeńko
a wupředž sej košulku.

Mi je moja mać prajila,
zo ja dyrbjju pěčna być,
zo ja dyrbjju pěčna być
a njesměm hólcam dobra być.

(Z Ralbic.)

V.

(Delnjołužiška.)

W Kalkojskim lučku
stoji žeńska z bušku;
střěli wona lišku,
trefi wona šyšku.

(Z Dreje.)

VI.

(Delnjołužiška.)

H. Jórdan podawa w „Delnjołužiških ludowych pěsnjach“ pod ěisłom 28 zlemk pěsnje, kotruž sym w Janšojcach (zady Picnja) tak spěwać slyšal:

Kak řědna jo ta leluja,
kotaraž we tej wože stoji,
kak řědne jo to burske žowěo,
kotarež z tym gólcom do reje žo.

A smej-li mej tej řědnjejšej,
dajšo wy nama přědku hiš,
a grajšo nama pozlažka,
až mój móžeměj sobu psijš.

A za našymi gunami
tam take řědne guna su;
a co ga wo tych gunach jo?
Taka řědna pšenica.

A chto ga ju tam plějašo?
Ta naša Anka řědujejša,
a po Anku su přijěli
a ze styrimi kónjami,
a ze styrimi brunymi.

K teje pěsni spěwachu němski mořny hlós; narodny hlós nje-móžach nazhonić.

Hornjoserbske ludowe pěsnje.

W lěće 1887 zběrał dr. *E. Muka*.

I. Reja.

(Wot korčmarja z Nowoslic.)

Lubował sym lubował	Wjele sym jich lubował
∴ Ha moje młode žiwjenjo ∴	Ha na wšitke sym zabywał
Ha mojih' rzyzy konika.	Ha na tebje 'šće zabudu,
	Ha hdyž će widžeć njebudu.

II. Reja.

(Reja Korčmarjec Pětra z Njeradec.)

Ja mam lubku Samarisku,	Ja mam lubku z Měrkowa
Mjenuja ju Lisku.	Z dwěmaj małymaj khěžkomaj,
Zarostła ji z khmělom ručka,	W jenej přecy wroble ščerča,
Z babydušku hubka.	Wo tej druhej móše wjerča.

Lube wroble ščerčće,
Lube móše wjerčće.
Lěpje wroble ščerčachu,
Lěpje móše wjerčachu.

III. Reja.

(Wot Mich. Zarženka z Jawory.)

Praj wšak mi róžička rozmilena,	Róžička rozemi mósličku mi
Sy za mnje wot Boha wuzwolena?	A namaža pućik do wutrobički.

IV. Prěnjeje čłowjekaj.*)

(Wot Šokáneje z Raibic.)

Hdyž běchu toh' Knjeza móšle	Nět bó k njomu přiwjedžena,
Stworić njebjo a tón swět,	Hadam poča rěčeć k njej.
Rybó, waki, njebjes, ptaki,	Rjana Jěfa, moja žona,
Wšelake tež zwějata.	Ja cheu sej će k sebi wzać.
Wzał jo Knjez Bóh z pola hrubl,	Lubosć bjez sobu staj měłoj,
Stworil muža Hadama,	W paradizu wšoho dosć
Dał jo jomu žiwu dušu,	Wot wšěch štomow, wot wšěch
Hadam žiwó stoješe.	plodow
	Jěsć Bóh jimaj dowoli.
Hdyž pak Hadam kruće spaše,	Jenoj wot srjedzanskoh' štoma
Wza Bóh jomu rjebło won,	Bóh jěsć jimaj zakaza:
Z rjebła stwori rjanu žonu,	To bě joho swjata wola,
Jěfje rjane wobličo.	Prěnim ludžom podata.

*) Je wjacj króć čišćana, n. př. w Bukowym „Knjezu Mudrym“ 1849 str. 21. Pěsnjena je drje w 18. stotku. Red.

„Hejzoli wot njoho jěstaj“,
Rjekny Bóh, „dha wumrjetaj!“
To bě jimaj lohka kaznja,
Kotruž dołho dzeržeštaj.

Lóštatstwo pak Jěfu přewza
Spody toho štomika;
Wćipnje wona na njón hlada,
Wuhlada tam jabluka.

Had tam lesnje na nju hlada,
Wabi ju k tom' woptanju;
Ji so jara hrěšne njezda
Přestupić tu zakaznju.

Wušćipny sej z toho štoma
Jabluko ha jědzeše,
Hadamej tež woptać daše,
Kotromž derje słodžeše.

To bě přeni hrěch wo raju,
Hadam z Jěfu hrěšeše.
Nad tym bě Bóh rozhněwany,
K Hadamej tak praješe:

Khlěb jěć budžeš nětkej dyrbjěć
Wo poče hač do smjerće.
Jěfa budže džěć podjěć
W bolosćach a khorosćach.

To bě přeni hrěch wo raju,
Wšitkim ludzom škodžeše:
Wot toh' časa kóždy čłowjek
Husto w swěće hrěšeše.

Njeby zbóžnik so narodzil,
Běchmy wšitcy zhubjeni;
Wón jo wšitko dobre činil,
Zo nas zasy wumoži.

V. Tujawcyna smjerć.

(Variant Smol. I. č. 133, hlós Čas. M. S. 1883 přik. č. 30. Tuta a VI.—VIII.
wot Hany Šolćineje z Noweje Wsy p. Kulowa.)

Najlubozniši wječor čora,
Hdež šicko číše spašo,
Boži wětrik tón spoduwašo,
Halžki so zmahuwachu.
Tujawka tam na tych hałužkach
So sobu kolebašo,
Pódlu tam jeje lubó mužik
Tak lesnje sej spěwašo
Ha ze swojej lubej towafšku
So swěru rozmołwješo.
Tak nahle sta so pod tym štomom
To hlušne mi třelenjo.
Trjechi mi mojoh' luboh' muža,
O strašne to trjehenjo!
Wón z jenej' halzy na tu družu
Tak dele spadowašo.
Ha ze swojimaj křidleškomaj

Tak zrudnje pjerchotašo.
Žalostnje mrějo z křidleškomaj
Tu zemju přec' pjerješo.
Ha zhladnywši na swojoh' muža
Nětk cyje zrudžena sym.
Ach wó zło ludžo, što moriće?
Što čini wam ptačatko?!
Što čini wam wjeselo ptačatko,
To drobnuške zwěrjatko?!
Staraj so kóždy za te swoje,
Bjeť jenoj, štož joho jo!
Što pak ja, Božo! činić dyrbu
Ja khuda nět wudowa?
Zrudnuške změju ja žiwjenjo,
Přec' sama nět wostanu.
Lećeć do hole hlubokeje
Chcu na wěčne zhubjenjo.

VI. Horda holička.

Holička khodžešo po zahrodze,
Hóličik jězdžešo při zahrodze.
Posluchaj, posluchaj holička,
Kak mi pišćalka rjenje piska.

Jare ja posluchać njetrjebam,
Ja žno sym dawno ju slyšala.
Horde słowa mi njedawaj;
Tele će słowa zjebać budža!

Hólčik w korčmičocy rejuwašo.
 Holčka na zahrodže žněješo,
 Holčka na zahrodže žněješo
 Trawu zelenu do šórcuška.
 Wona sej njemóhla dobra bóč,
 Přece jo běžala wohladač.
 Runje so w durjach zetykaštej,
 Pomhaj Boh! sej pak njepraještej.

„Přečo ty, holčka, tak horda sy,
 Zo mje wjac' z Bohom njezet-
 knješ?

Mi jo će, holička, wutrobnje žel,
 Zo šće ty přece frejna khodžiš.
 Frejna ty khodžiš, stawaš a lěhaš.
 Podarmo z woknješkom dele hla-
 daš!“

VII. Dželenje lubeju.

Jednaće ćepješo, do korčmó džěch,
 Dwanaćo ćepješo, hišće tam běch.
 Rejwał tam zholičku do ranja sym
 Ha potom sym domoj ju přewo-
 dzał.

Hišće moja lubka mi praješo tak:
 Čola*), mój lubó, tak zahe dom
 džoš?

„To jo, moja lubka, posleni raz,
 Zo ja z tobu z piwa tu domoj du.
 Jutře ja počahnu na cuzy kraj,
 Na wójnu mi daloku za Prahú.“

„Hdež jo, mój lubó, to posleni raz,
 Zo ty zo mnu z piwa dom džoš,
 Chcemoj mój hići tu dalšu šćežku,
 Pře wšě mi hórki a pře wšě dolki.“
 Do pol stej hórkwow džěn nje-
 přišłoj,

Holička poča prosyć luboho:

„Pój, posyń so, lubó, tu na tra-
 wičku,

Zo sebi ty nožički njepotknyjoš.“

Ha tam stej se wonej přec po-
 synyłoj:

Ha lubó poča prosyć holičku:

„Nět nawij sej, holčo, rjany wěnac,

Wěnac wot wšěch mi barbow na-
 likow.

Hdež b'džoš sej wići ty ćerwje-
 ny nalik,

Te'dyn sej ty mósli na twoju
 mladosć,

Kajka ta mladosć jarě wulka hłu-
 posć,

Kajke te lubosće jare falšne su.
 Hdež b'džoš sej wići ty pisany

nalik,

Te'dyn sej mósli na wšelake
 wašňoj.

Hdež b'džoš sej wići ty běłó nalik,
 Te'dyn sej mósli na čistu knježnu.

Kajkiž tón nalik rjany běłó jo,
 Tajka ta knježna jo jare čista,

Hdy bół ja holička, hakož ty sy,
 Fromna cheyć knježna być do
 smjerće.“

Hdež jo to, lubó mój, z twojej wolu,
 Chcu ja žno džensa hići runu

šćežku,

Runu tu šćežku přec do klóštyra,
 Fromna chcu knježna bóč do

smjerće.

VIII. Spěw při domojdžědzenju z kwasu.

(Hiós: Što sym ja noweł' zhoniła.)

Božemje, božemje, mjeno Bože!

Ja nětlej domoj chcu.

Přewodź mje, přewodź mje, slódky Jězu,

Mje přewodź k našim dom!

*) Čola = čohodla.

Zwočiń so, zwočiń so, khěža, mój dwór,
 Ja nětlej domoj du.
 Začiń so, začiń so, khěža, mój dwór,
 Ja nětkoj domach sym.
 Zwarnuj mje, zwarnuj mje, slódko Jězu,
 Ja nětkoj w ložu sym.

IX. Reja.

(Tuta a dvě slědowacej wot Mateja Nazdale z Michalkow.)

∴ Dži, hladaj, ∴ što holčo tam džěla!
 ∴ Wono tam ∴ sej kamuški zběra.
 ∴ Bratře, praj, ∴ što žona ći džěla!
 ∴ Wona tam ∴ w heli sedžo drěma.

X. Hróńčko.

Mi wutrobnje so styšće,
 Zo hišće srjeda njej'.
 Ach Božo, pomhaj štwórtkej,
 Zo pjatka dočaka.
 Ach, sobota, přinďz z časom,
 Njedźela pak z mjasom —.

XI. Pětr a Pilatus.

„Mó 'comó nětkoj pućować!“
 Praji Pětyr.
 „Mó 'comó nětkoj pućować
 Haj, haj, haj, pućować!“
 Praji Pilatus.
 „Mó přinďzemó do korčmó nutř“;
 Praji Pětyr.
 „Mó přinďzemó do korčmó nutř
 Haj, haj, haj, korčmó nutř!“
 Praji Pilatus.
 ∴ Nam porjedź wina, korčmařka ∴;
 ∴ Štó dha b'đže plaćić, putnikaj? ∴;
 ∴ Ja mam 'šće toleř w dybzaku! ∴;
 ∴ Wot koho dha jón skrydnył sy? ∴;
 ∴ Tón Bohu Knjezej kranył sym ∴;
 ∴ To dyrbiš ty do hele přinď. ∴;
 ∴ Samlutki ja tam njebudu, ∴;
 ∴ Tam jo jich wjele tawzyntow. ∴;

;: Ja chcu sej kupić šumjela, ;:
 ;: Pon porajtuju do njebja. ;:
 ;: Mój kón tak hordže stupašo, ;:
 ;: Přec' jenu nohu zlama sej. ;:
 ;: Před njebjom wonkach wostał sym.

XII. Moja Hanka.

(Wobšěrný variant ze stareho rukopisa. Přir. Lužičan 1864, str. 23 a Časopis M. S. 1887 str. 78.)*

<p> Ta cyła wjes so skhadžuje, Du na kermušku rejwač; To wšo so nětko zraduje, Ja žarwač mam, nic rejwač. Mi zajšlo jo wšě rejwanjo, Wša pocha, wšitke směchi; Prejč je wšěch hercow džělanjo Ha žarwanjo mje trjechi. Ach, moja Hanka ta tu njej', Tu njemóžu ja zabóć, Ja wém, što sym ja zhubił z njej, To njeb'du wjaacy nabóć. Ha scěrpná kaž te jehnjo bó Ha česćwachu ju wšudžom; Štóz jo ju znal, tón prajíc wě, Zo lubješe so ludžom. Ha poľnej ličcy měješe, Tak mjechke kaž te brěški, Hort čerwjeny, hač kóčješe, Ha wóčka hako hwěžki. Tón njemóžeše, kiž bó chcyl, Na jej' směwknjenjo hladnýč. Štóz jo ju wusmjec' widžec' chcyl, Tom' woči dyrbjachu splaknýč. Haj, njedawno hač hišće ja Z njej wokoło mejki rejwach, Mój rejwachmoj hač běše čma, Ja žortuwach ha spěwach. </p>	<p> Ha tu wza wona kľobuč mi, Ja njepótnych, kak khěťfe; Bant zeleny mi na njón zwi, Ha zhladny na mnje smějce. Ach, Božo, štó bó nadzał so, Hač ja ju džaknje košach, Zo derbjalo bóć čorne to, Štož zelene prjed' nošach. Nět njesměš, lubó bančiko, So wjac na hľojće zmahwač, Prejč z tobu prejč, tak zařidže wšo; Flor dyrbi z tobu spľowač. Mój trošt nět derbi kečchow bóć, Tam chcu sej město kupić, Ha kóždy wječor, hdež b'đu móc, Chcu k Hancy rowčkej stupić. Ha majron chcu ja na njón syč, Ha lilije tam hajič, Křiž čorny polny rózi zwič Ha srjedza na rowčk stajíc.**) Wěnc měrikowó***) pojsnýč chcu Do cyrkwyje k wopomnjeću, Bant zeleny zwič na njón chcu, Mi k stajnom' dopomnjeću. Hdež w cyrkwi sym na přěd'wanju, Ja zrudny na njón hladam; Jón widžec' přec' so wjesělu, Ha pľaknu, hdež jón wohladam. </p>
--	--

*) Je z džěla lěpje w „Kujezu Mudrym“ z l. 1849 str. 34. Red.

**) Spěwarja drje je pomjatk trochu wopuščil; přetož ta strofa rěka po Buku: Rósmarju chcu ja na njón syč atd. Red.

***) Po Buku: Wěnc drohi.

Hdy Boža wola b'dže so stać, . Pon budžemoj so wjeselić
 To nikom' njem'žu powjesć. . We druhim rjanym swěće.
 Hdyž Bóh mje budže k sebi wzać, Tam Boha chcemoj wukhwalić,
 Ha k mojej Hancy dowjesć: Zo hromadu naj daše.*)

Prispomn. Husto sym móhl w namjeznych stronach wot Mužakowa do Komorowa wobkedźbować, zo tam ludowe pěśnički a druge spěwy jenu bóle po hornjoserbskej, druhu zaso bóle po delujoserbskej narěči, porědko pak po čisto namjeznej narěči spěwaju. Tam mjenujey zložnja so po narěči, z kotrejež su pěśnički dostali. Tak prajachu mi tež w Terpom, Slepom a Parcowje často: Ta pěśnička je wot Budyšina abo ta je wot Khoćebuza. M.

Serbske narodne přisłowa.

Ze zawostajenych rukopisow *H. Zejlerja* wupisał a zřadował
 dr. *Ernst Muka*.

Naš basnik Handrij Zejleř je wot młodych lět z wulkej lubosću serbske přisłowa ze rta našeho ludu hromadził a zapisował, tak zo wjetši džěl tych 1000 serbskich přisłowow, kotrež je Jakub Buk w tutym Časopisu a tež wosebiće wozjewił, z jeho zapiskow pokhadža. Tola tež po wudaću J. Bukoweje zběrki (1854—62) njeje Zejleř přestał naše přisłowa dale zběrać, kiž pak z druhimi hižo prjedy wot njeho zapisanymi, na kotrež běše drje pozabył, w rukopisach zawostachu. Te sym ja z tymi a mjez tymi, kiž su hižo wot J. Buka wudate, w jeho zawostajenych rukopisach, z kotrymiž mam so jako wudawař jeho zhromadženych spisow dolhi čas zaběrać, namakał a wupisawši z dotal wočišćanymi přirunował, a dowolał sebi je, po spočatku alfabetiscej zřadowane, nětko tudy wozjewić. Při tym pak chcu hišće spomnić, zo so pola někotrych přisłowow njehodži dopóznać, hač su we hłowje prosteho ludu abo našeho basnika samoho nastale.

Bóh rěči z kóždym, był-li tež prošef. — Bóh da skerje ze sobu rěćeć, hač kral. — Bohatstwo měć tak njezwjeseli, kaž

*) Buk ma tutu 16. strofu, kotruž tež takle spěwaju: Pon budžemoj so wjeselić — We druhim rjeušim swěće, — Tam Boha Knjeza česćować, — Zo w hromadu naj daše.
 Red.

bohatstwo zhubić potuži. — Čas a maz dokonjatej wjele. — Čas žolcí lisce a běli włosy. — Čim lěpše, čim ćežše. — Čim mjeńša wjes, čim wjacy zwadnikow. — Čim wyšši štom, čim bližši blysk. — Darna ruka zaso bjerje, skuposć pak so sama žerje. — 10) Dla khany wody wjacy w rěcy hišće žane powodženje njepríndže. — Domjaca lubosć je kaž njezačinjeny kaš. — Dompuč je mudriši hač wonpuć. — Do pjenjez jich wjacy wěri, hač do Boha. — Dwaj derje radžitaj, třeci je lóžcy přeradnik. — Džak je husto dróžši hač pomoc. — Džensa so hišće šepce za scěnu, jutře maju jo wšě sroki na wopušach. — Džensa wino, jutře wodu. — Džesačo skerje jenemu pomhaja, dyžli jedyn džesačom. — Džeš za Bohom, běži čert, štož móže, po boku. — 20) Džiwinu šeríc njepomha, hdyž žno kaš je zežrala. — Hdy by čłowjek wšo prjedy wědžal, njeby so ženje žane njezbože stało. — Hdy by koza dyrbjala šćowkač, to by psyk wěsće mjakotaš. — Hdyž jedyn horje kładže, a dwaj torhataj dele, to so wóz njepjelni. — Hdyž je wšo, je pozdže lutować (je kónc lutowanja). — Hdyž lěni prosy, tehdy Bóhly knjez drěma. — Hdyž młyn klepota, zalutuj sej na huslach hrać. — Hinaši čas a hinaše wjedro. — Hlódny powjeda rady wo jědži, khudy wo pjenjezach. — Hłowa dyrbi wutrobu a wutroba dyrbi hłowu pos'chać, ale hłowa steji wyše wutroby. — 30) Hłowa steji wyše wutroby, njebjesa wyše wobeju. — Hlupy a zdaty je njeđželski škórú bjez nakoleńcy a pjaty. — Hrozne wobličo a rjana mysl. — Huba je mała džěra, dwór pak do njeje dže. — Hunčej dobre dawachu; wono měni, zo je z lubosću. — Huso w dworje chce do zahrody, huso w zahrodže chce do dwora. — Hdžež móć pobrachuje, tam prawa mjeć ničo njepomha. — Hdžež so z pjenjezami a pobožnosću wulcy čini, tam njepytaj ničoho wjele! — Jałore njenjese žane třěšnje. — Jedyn drač po druhim njeđrěje. — 40) Jene zapowjedženje dobroty wurazy džewjeć dobrotow z pomjatka. — Jeneho snopa dla so žana bróžeń njetwari. — Jenemu je rjane, druhemu srane. — Jenož zo kruwa deji, dóněka budže so namakać. — Jenu krepku póžrje žaba; jena krepka při drugej čeri mlynske koleso. — Kajkaž wěra, tajki Bóh. — Kajkež džěło, tajka mzda. — Kajkež myto, tajke

dželo. — Kija so pos bóle boji hač čłowjeka. — Kóčku přeradža woči. — 50) Kohož khróskotanje hižo stróži, tón njetrjeba hakle do lěsa khodzić. — Kopyto same nječini črij prawy. — Kóždemu dźije so wot teho, štož we wutrobje hiba so. — Kóždemu to swoje, psej kósc. — Kóždy pjenjz nima, kiž móže ličić. — Kóždy ptačk swój spěw (swoje pjerjo) khwali. — Kóždy wol na swěće nima rohatsu hłowu (njeje rohaty). — Kroš we nuzy je lubši, hač toleř, hdyž jón njetrjebaš. — Kriwy puć wokoło — runy puć bližši puć. — Kupuj z wočomaj a nic z wušomaj. — 60) Kopicu hnojna na dworje je slěboro. — Lža na jenej, wěrnosc na dwěmaj nohomaj khodži. — Leženje nježiwi. — Lěpje njenje z česću, hač wjele z lesću. — Lohki zajimaf, čezki plaćef. — Lóže je hotowe twarić, dyžli nowe twarić. — Lubosc a strowosc dže pře wšo. — Lubuje psyk šćowk a kusanje, hórši so bórzy na swoju wopuš. — Lutuj, hdyž maš; sy-li khudy, čini, kaž chceš. — Male džěci wšo do huby, stare žony wšo do kachli tykaja. — 70) Mejski sněh je lěpsi hač wowci hnój, měrcski sněh čini sywam zlé. — Mólke wody maju swoje hlubiny. Mudry je dobry a dobry je mudry. — Muž, kiž móže sebi běrtl khmjela zazběhnyć a njesć, trjeba hišće žonu. — Nahla wěc derje nječini. — Najdalši najprěni, najbližši najpózniši. — Najlěpsi měd tež wokisnje. — Najnjemdriša nawalnosć so najručišo zlehne. — Na wysoke lěta přińc je hnada a nic zaslužba. — Něšto dyrbiš kóždemu čłowjekej k lěpšemu měć. — 80) Nic kóždy, kiž kiješki zběra, sebi saženje zasluži. — (Hudančko): Njeje morwe, njeje žiwe, je w drjewje nutkach a tola so hiba (= čěsto w džěži). — Njenoš pjenjezy na wutrobje; wone ju bórzy wotčíšća. — Njepřečelej dyrbiš husto najprjedy přez próh. — Njepředaj jeja prjedy, hač je kokoš znjesla je. — Njerozměšej prjedy, hač maš muku dom. — Njewaf swoju jědz při cuzych slubjenjach. — Njezbože je tunje a so z lohka sunje. — Nóc ma tež svojich přečelow. — 90) Nuza a njemětk staj Božej rucy srědk. — Pad hordym a khroblym je njedaloko. — Padnje wulki štom, to wjele małych sobu porazy. — Pjenjz je dobry towafš. — Płatany horne dlěje džerži,

hač nowy. — Po čerpjenju a sčerpliwosći dočaka so dobrota. — Pod horami najskerje rostu najwyšše štomy. — Po kwasu maš mlodu žonu, po kříznach maš male holo, po kermuší wobšurowane scěny. — Poľna móšnja njeje nikomu na zadžewku. — Poľna móšnja po swěće lěta, prózna dyrbi doma sedzeć. — 100) Polo je khlěb, lubosć je złota škla. — Porodźicy njejsu slódke krušwy. — Požčene pjenjezy činja kisale mjezwočo. — Požči so skerje, hač zaso dom bjerje. — Požčowany grat plačicy domoj přińdže. — Přenjemu njeľalnje. — Prózna pičel najbóle klinči. — Prózny dzeń je wulki zawjednik. — Před hladkej hubu a na hladkim puću so hladaj. — Přeměnenje picy wjacj škodźi, hač kusk maľo picy. — 110) Přepjaty hat čehń z časom, prjedy hač so rozdrje, hewak so će škoda njezmínje. — Přez khablanje wětry štom wobtwjerdža. — Radšo strowy na hromadže kamjenjow spać, hač khory na mošku. — Rěka ma wjacj krepkow, hač rybow. — Rjaneho kerchowa dla so nikomu wumrjeć njecha. — Róža za nós, za hubu klós. — Sama pobožna modlitwa do njebja njepomha. — Sej swoje worjechi dać wot susoda ľuskać. — Sej wopuš pola kozy zajimać njetrjebaš. — Skerje kral z tróna, hač bur na trón. — 120) Smilnosć njese njebjesku dań (požčuje Bohu). — Smjeré njehlada na drastu a štant. — Stare železo sľuša kowarjej a stare konje dračej. — Swět hlada na sukničku a nic do žoldka. — Swětľe hody, swětľe bróznje — čmowe hody, čmowe bróznje. — Swět nječesći nihdy móšeń, ale jenož pjenjez we njej. — Sy-li komu dobrotu wopokazal, čisń džak do wody — a změješ džak. — Syty nječisń khlěba přeč; je čí horco, nic drastu. — Ščípaš róže, hladaj so černika. — Šewc najskerje w roztorhanych škórnjach khodźi. — 130) Štož chce so zadžerać, to so zahe šepjeri. — Štož je risane, ma tež něšto do wočow pisane. — Štož ma rubać, přimjese sej sekerku na swět; štož ma lětać, křídla. — Štož njerozymiš, do toho so njetykaj. — Štož sej pjany nadrjebiš, to maš strózby wujesé. — Štož čertej čini dobrotu, tomu da wón helu za mzdu. — Štož će z kamjenjom mjeta, do toho čisń kruch khlěba. — Štož do njebjes pluwa, sebi sam mjez woči pluwa. — Štož chce bórzy knjeza hrać, wostanje hišće dolho wotročk. — Štož

chee měc Bože žohnowanje, dyrbi najprjedy Boha měc. — 140) Štóz je na male brémjo wobužny, tón sej husto wjetše na šiju wali. — Štóz konja kupi, zaplaći wopuš sobu. — Štóz khory njeje, njesmě stonać. — Štóz lže, tón kranje; štóz kranje, tón dyrbi lhać. — Štóz ma wjelki k susodam, njech sebi žane wowcy njedzerži. — Štóz ma wulke přećelstwo, tón ma wjele přewodzerjow. — Štóz móže ze slěbornej kulki třělec, njemisnje lohcy. — Štóz ničo dale hać lužu wo wsy widzil njeje, tón ma Kobličanski hať za morjo. — Štóz ničo njepřaji, njetrjeba ničo zaso slyšeć. — Štóz njemóže prošenje znjesć, njewukú mlynstwo. — 150) Štóz prawu wěc nima, přeradží so lohcy sam. — Štóz sebi wě sam zapiskać, móže so kóždy luby dzeń zawjeselić. — Štóz wěrnosć přaji, tomu na hubu bija. — Štóz z česćelakomnym a za zło bjerjatym čłowjekom žortuje, rejuje na postronku wyše hlubokeje wody. — Štóz žanych wlosow nima, njemóže žane zhubić. — Tež honak na hnoju je k bitwje hotowy ze slabym. — Tež najtołši postronk so w swój čas roztorhnje. — To su ludžo, kiž so slónca boja a zymu znjesć njemóža. — Tón tež do kóždeje luže ryby sadža. — Tu je tež wuzda drózša hać kón. — 160) Ty sy sylny a mócný, a přeco so zjeba. — We škli je twoje, w hubje je moje. — Wěc čím tuńša, je čím drózša. — Wěrnó wšak je, ale zo so wo tym powjeda, to mje mjerzy. — Wjacy jich so tebje bojeć ma, wjacy dyrbiš so jich bojeć. — Wjacy maš a wjacy trjebaš. — Wjacy ramjenjow a lóžše džělo. — Wjele krepkow čini rěku. — Wjele přećelow derje, wjele bohow zlě. — Wjetše wody a wjetše ryby. — 170) Wjetši ptak a wjetše hnězdo. — W nuzy wjelk muchi jě, a hišće sam je loji. — W kemšach modl so z wutroby, na polu džělaj z pilnosću. — Wobhladať sej khribjet, potom sy w přědku wobarnowany. — Woheń je najwjetši žračk, zemja najwjetši pičk, njewjedro najwjetši bičk a woda rodženy běžk. — Wón je w lěsu był a žanoho štoma njewidzał. — Wosoł kón njebywa. — Wot položcy prócy njemóžeš cyły wužitk dočakać. — Wot teje muki tež žadyn khlěb pječeny njebudže. — W rjanym wjedrje wzmi sej plašć sobu, w hroznym móžeš činić, kaž chceš. — 180) Wšitkim dobry, nikomu swěrný. — Wšo ma swoju měru a swój čas. — Wulkemu duřčka, malemu

wrota. — Wulke rěki maju porědko čistu wodu. — Wumóženje wjetši wopor žada, hač zahubjenje. — Wysoke hory a knježe prohi njejsu za kóžde nohi. — Zahroda sej pře štom njemóže. — Za mladosć placany lubje, hač na stary dzeń šwikany hrubje. — Zasluženy kroš lěpje tyje, hač namakany zloty. — Za tolefski (zloty) štryk so žadyn grammik (skupak) njepojsnje (njewobjesy). — 190) Zbožowne lěto so ručišo minje, hač njezbožowna hodžinka. — Z časom tež po zornjatkju so wulke hory wotmjelu. — Z cuzeho konja lěz dele, runjež dyrbjal do wody skočić. — Zemja wšo zežiwi a wšitko zjě. — Ze škleńcami na nosu so nihtó njenarodži. — Z hanibu je wobstal a z česću je so khwalil. — Z hory dele jejko běži, ale na horu horje tež kokoška. — Zla žona k suchom' khlěbej, nowa nuza k starej. — Zlemu psej tři kuski, dobremu dobre słowo. — Zlota ruka je najdlějša. — 200) Zle zelo ma twjerde žiwjenje. — Z něčimžkuli by derje stało, hdy by so dwójey činić dało. — Žadyn džiw, zo je čert tak zly: wón je najhlubje padnyl. — Žadyn ptačk prjedy njespěwa, hač je zrały.

Prísloowne přirunanja atd.: Być kaž wětřik za scěnu. — Jemu so wšo wije a styšće. — Po slóncu do hribow hić (= próca podarmo). — Słowo kaž włóski worjeh. — So přeco ženić, kaž sknadž w kerku. — Wjesely, kaž wjewjerčeka na worješni. — Wobužny kaž stepć. — Zakhadžeć, kaž džiwi njetopof.

(Hrónčko.)

Sobota, sobota — Starych ludži robota.*) Zarězachu kaponu, Pójsnychu jol' na wrota. Přileća tam džiwi ptak, Wotkusa sej lěpši čwak, Lećeše z nim do mlyna. Mlynkec runje wobjed'wachu, Škličku hrochu jemu dachu. Lećeše z nim do lěsa, Tam sej kupi kolesa,**) Lećeše z nim dom, Sydže zo na štom, Zwari sebi čornu zopu, Jejkow dyri do njej' kopu, Staji sej ju do wokna, Zo by ruče wustudla. Přińdže wuj***) — wšitko zduj, Přińdže ćeta — wšitko zmjeta, Přińdže baba — wšitko zhraba, Přińdže sowa — wšitko skhowa, Přińdže ranca — wšitko spanca, Přińdže džěd — wšo je zjědl!

*) Je kónc druhoho hrónčka. — **) Wěšće ze zabyćom skažene, jakož su w dalšim texće pozdžiše přidawki. — ***) Pujwuj? Red.

Swobodne městno za syna serbskeho duchowneho na krajnej šuli w Mišnje.

K 300lětnemu jubileju spisał dr. *M. Renč*.

Přez zawjedženje ewangelsko-lutherskeho wěrywuznaća tež w albertinskim sakskim wójewództwje běchu klóštry swojich wobydlerjow zhubile; zemjenjo a měšćanske rady překhwačachu so hnydom w hrabanju po klóštrskich a duchownych kublach a dokhodach. Tuž je najwjetša zaslužba wójdwy Morica, zo tajkemu samowólnemu činjenju krajnych knjezow kruće napřećiwu stupaše w nowym krajnym porjedže, 21. meje 1543 wudatym, postajejo: „Dokclž je ke křesćijanskej wučbje a žiwjenju, tež k wšemu dobremu porjadej trěbne, zo by mladosć k Božej khwalbje a w poslušnosći so woćahnyla, w rěčach a w wumjelstwach a potom najwosebnišo w swjatym pismje so rozwučila, zo njeby z časom cyrkwinskih služobnikow a druhich wučenyh ludźi w našich krajach so njedostawało, smy na to zmysleni, z wuprózdnjenych klóštrskich a hewak wotkazanych kublow tři šule (gymnasije) založec, mjenujcy jenu w Mišnje za 60 hólcow, jenu w Merseburgu*) za 70 hólcow a jenu we Pforta za 100 hólcow, a maju so na wšěch tutych městnach z prjódkstejerjemi, ze služobnikami, z wučbu, z cyrobu a druhej potřebnosću darmo wobstarać a dđeržec, a maju wšitcy hólcy naši poddani a nic wukrajni byc. Kóždy hólcec ma so šěsć lět na šuli dđeržec.“ Dale poznamjenja wójdwa w swojim wukazu města a ryćerjow, kotřiž kollatorske prawo na šulske swobodne města změja. Su to wšitcy, kotřiž su něhdže w sakskim kraju duchowne wícežstwo (z wuwzaćom farskich městow) založili, tola dyrbi tajke wícežstwo znajmjeńša 30 zlotych (gülden) dokhodow měc. Bórzy nadeńdže so khětra črjóda ryćerjow, kotřiž swoje prawa w jasnym swětle wuzběhowachu, n. př. knježa ze Schönberg, Schleinitz, Honsberg, Miltitz, Carlowitz a wjele druhich; města mjenuja so: Freiberg, Annaberg, Stare Drježdžany, Lommatzsch, Gottleuba, Ortrand a druhe.

*) Merseburgska šula je se ližom 1550 do Grimmy přepoložila.

W Mišnje přeměni so dotalny klóštr s. Afry augustinskich chorskich knjezow do krajneje šule (Landesschule, gymnasija).

Ale dlějši čas traješe, prjedy hač so prawa zemjanow a městow přez wójdowsku wyšnosć do praweho porjada stajichu, a njech je tu hnydom spomnjene, zo je so w běhu lětstotkow w nastupanju kollatorskeho prawa na swobodne městna při mišnjanskej šuli wšelake přeměnenje stało; někotre zemjanske swójby su z časami wotemřele, druzy zemjenjo, kaž n. př. Trützsclerojo, su z wulkimi pjenježnymi woporami nowe swobodne městna za swojich synow založili. Jako bu 1815 wjetši džěl sakskeho kraja wot Pruskeje wzaty, su někotři zemjenjo a města, kiž wot nětka Pruskej přislušachu, swoje prawo w Mišnje pušćić dyrbjeli, za to pak buchu jim we Pforta tajke městna zarunane. Jich swobodne městna w Mišnje dostachu druhe při Sakskej wostawace města, jako Hohnstein, Königstein atd., ale — spodziwnje! — žane lužiske město! Nadpadowace je to tehodla, dokelž su přez stare prawo, wšitkim serbskim saksim duchownym za jich synow přistejace, mjezy prjedawšeho wójdowstwa dawno překročene, a nchtó so njeje prašal, hač je syn serbskeho duchowneho z Lužicy abo z Mišnjanskeje.

Dokelž so přeco wjacj hólcow do Mišna čišćeše, dyžli swobodnych městow běše, tuž je stat sam někotre nowe swobodne šulske městna založil, kotrež so „kralowske“ a „duchownske města“ mjenuja.

Z cyła je nětka w Mišnje 100 swobodnych městnow; wot tutech su, kaž kralowski wukaz praji, 34 (nětko 39) kralowske, mjez nimi 11 duchownske, kotrež poslednje najbóle synam ewangelskich duchownych, jene pak synam ewangelskich duchownych serbskeho naroda, připaduja.)

Wo nastaću a stawiznach tuteho nětka jeničkeho „serbskeho měšniskeho města“ (wendische Priesterstelle) chcemy tu dalše powědać.

*) Štóz chce nowe zarjadowanje, plaćace wot l. 1832, kotrež pak je so tež zaso něšto přeměnilo, na wječchowskimaj šulomaj zeznać, njech čita: Kodex des Kirchen- und Schulrechts, Leipzig 1864, str. 353.

Na 3. julija 1543 bu nowozaložena mišnjanska šula wotewrjena. Přeni rektor běše Hermann Vulpius, druhí bě sławny pädagog a humanista Jurij Fabricius z Kamjenicy (Chemnitz), přešel Melanchthona. W najprěnim času hižo ličba šulerjow, zemjanskich a měsćanskich, so druhdy překročeše. Šula měješe po wšěm kraju wulku khwalbu. Z wjele stron přindžechu próstwy wo přijće hólcow. Na namjet dwórského předarja Marćina Mirusa zwoli khurwjerch August 19. julija 1585 do toho: „zo maju w přichodže kóždy króc z biskopičanskeje superintendency a z hamta Zly Komorow tři hólcy, kotřiž su serbskeje a němskeje řeče mócní a přichodnje so jako předarjo trjebać hodža, w tych třoch šulach jako supernumerarii so dźeržeć.“

Hdyž pak superintendent a šulski mištr w Biskopicach 1587 dla wulkeho njedostatka na wučenyh ludžoch w serbskej řeči na dopjeljenje teho slubjenja spominašaj, bušaj powučenaj, zo dyrbitaj, dokelž nětko žane město prózne njeje, so sćerpliwić, a za dwaj měsacaj z nowa prosyć.*) Hač staj to činiloj, njeje znate, najskerje tola; přetož šulski porjad z lěta 1588 postaješe: „Dokelž smy powěsć dostali, zo je w našich krajach husto njedostatk serbskich předarjow a zo dyrbja tehodla serbske cyrkwy wjacj króc dlějši čas njezastarane wostać, čehoždla so naši serbscy poddani do bamžiskeje cyrkwy wobroćeja, tuž smy zmysleni postajić, zo dyrbitaj w kóždej našich šulow dwaj hólcaj, kotraž staj serbskeje řeče mócnaj a derje nazhonjenaj, na swobodne městna so přiwać; taj samaj mataj tež po wotběhnjenym šulskim (gymnasialnym) času k stípendijam (na universiće) so poručěć a potom na te města (scil. duchownske abo farske) so sadzić, hdžež je trěbne.“

Potajkim je před 300 lětami khurwjerch August z cyla šěsć městnow za Serbow zakhował; hač pak je w Grimnje a Pforta hdy něšto w tym nastupanju so stało, njewěm; z najmjeńša džensniši džeń Serbja jako Serbja na tutymaj šulomaj

*) Wučah z originalnych aktow podawa Th. Flathe, Sankt Afra. Geschichte der Kgl. Sächsischen Fürstenschule zu Meissen von 1543—1879. Leipzig 1879, str. 98 a sl.

žaneho prava nimaju. W „krótkim naćisku hornjołužiskich serbskich cyrkwinskih stawiznow někotrych ewangelskich serbskich předarjow“ (Budyšin 1767) piše njeswaćidlski diakonus Langa, z kotrehož pjera je prjedyrěč wušla, na str. 10: „Khurwjerch Mauritius, najslawnišeho wopomnjenja, a jeho cyrkwinska rada staj na mišnjanskej wjerchowskej šuli za štyrjoch studowacych Serbow famulatureke městna a pódlá teho městno za studowaceho serbskeho předarškeho syna hnadnje založilój.“ Ale tu so Langa myli hižo w tym, zo Moricej starosćiwu mysl za Serbow připisuje, a dale njeje na žane wašnje wěrje podobne, zo bychu Serbja runje wšě 4 famulatureke městna (wjacy jich ženje njebě a njeje) za sebje dostać měli a k temu hišće jene duchownske městno! Tež Flathe l. c. ničo wo tym njewě, ale powěda jenož wo dwěmaj městnomaj. Najskerje potajkim Langa, kotryž běše šulef budyšskeho gymnasija a tehodla afranski zarjad dosć njeznaješe, to, štož šulski porjad z lěta 1602 postaji, njeje dorozymjał. Mjenujcy 1602 bu prjedy spomnjeny khurwjerchowski wukaz z l. 1588 tak dale wuwjedženy a wukladowany, zo ma w Mišnje jedyn teju hólcow na swobodne, druhí na famulatureke*) městno přińć, to rěka: statua wyšnosć njeje tehdy nowe městna za Serbow založila, ale jako prawo postajila, zo mataj kóždy króć serbskaj hólcaj na dvě měsće khurwjerchoweje kollatury přenje prawo.

Woprawdže, Serbja maju wšu přičinu, z džakom na starosćiwosć tych mužow spominać, kotřiž mějachu za duchowne rozwiće a spomóženje nabožnosće mjez Serbami horcu wutrobu! Drježdžanski dwórski předař M. Mirus, rodženy 1532 w Weida, zemřel 1593, běše jako cyrkwinski visitator w mišnjanskim wokrjesu nuzu Serbow pola Biskopie a Zleho Komorowa derje spóznał. Runje tak znaješe wobstejnosće tež biskopičanski

*) Štóž měješe famulatureke městno, dyrhješe wučerjam a šulerjam při bližje poslužować, jstwy a cyrkej mjesć, swěcy zaswěćec, pruty přihotować (!), khorych hladać a tehorunja. Tola ližom 1580 so skorži, zo famuli, hdyž wučerjam při bližje poslužachu, „kruch mjasa abo pječenje ze šklě hjeru a do svojich kholowow skradžu tykaju, město zo bychu zbytki do kuchenje wróćo njesli!“ Wězo je tutón džiwny nawdawk famulaturekich městnow dawno přestał; nětko nima žadyn šulef ani najmjeišu tajku službu wobstarać, ale k temu je dosć služownikow.

superintendent, kotryž wokoło lěta 1587 w zastojnstwje steješe, Hieronymus Opitz, rodženy 1529 w Lobendawje w Čechach. Opitz bě w Lipsku studował, bu na to z wučerjom w Lubiju, spušći pak swoje šulske zastojnstwo a bu — notar w Lipsku; 1543 bě rektor w Rossweinje, pozdžišo duchowny w Drježdžanach, a 1559—1591 superintendent w Biskopicach. Mjeno tehdyšeho „šulskeho mištra“ w Biskopicach, to je rektora měšćanskeje šule, njeje znate.

Kak pak su Serbja tutu jim wuskutkowanu nadobnu dobrotu wužiwali? Flathe l. c. strona 94 praji: „Husto je so stało, zo so aspiranci za tutej (scil. serbskej) městnje nje-namakachu a dyrbjestaj so tehodla z Němcami wobsadžeć.“ (Red. Tehdy so njemóžeše spěšnje wozjewjeć! Abo nochocyhu?)

To dyrbimy wobžarować, ale tež w něčim zamołwjeć. Dopominamy na to, zo měješe tola jenož snadny džěl Serbow z cyla móžnosć, poskićenu dobrotu wužiwać, mjenujcy jenož saksoy Serbja wokoło Biskopic, potajkim z Hodžijskeje a Wjelećanskeje wosady, a Serbja pola Zleho Komorowa; cyla Hornja Łužica a džěl Delnjeje slušese hač do lěta 1635 k českeму kralestwu. Z Hodžija a z Wjelećina, haj tež z Tućic, ze Žarnowa, Zleho Komorowa atd. su pak tehdy woprawdže někotři hólcy w Mišnje na šuli pobylu (kaž to čitamy we: Kreyszig, Afraner-Album. Mišno 1876), a ěi z wjetša njeběchu synojo duchownych. Ale serbskich hólcow w Mišnje běše tež potom mało, jako Łužica k Sakskej připadže. Tuž je so pozdžišo prawo za Serbow khětro zabyło a wobmjezowało! Město zo běštej prjedy dvě měsće za Serbow wotewrjenej, na kotrejž kóždy serbski hóllec tež burskeho abo drugeho rodu přińć móžeše, je wot l. 1831 jenož jene městno a tuto jenož za syna serbskeho duchowneho wotewrjene, njech wón serbski móže abo nic; a što chce wón studować, za tym so wjacj njepraša, ani za tym, hač budže pozdžišo Serbam we swojim zastojnstwje služić! (Red. Tuto poslednje je tola wotpohlad založby!)

Z cyla na tym dwěluju, zo je w prjedawšich časach hdy wjele so za tym prašalo, hač serbskaj hólcaj na serbskimaj městnomaj serbscy móžetaj a theologiju studować chcetaj, hač

runje to tola khurwjefch August 1588 žadaše! Wučerjo w Mišnje wšak serbskeje rěče wédomni njeběchu, a běše-li hólč šulu wopuščil, njeje jeho drje nihtó nuzował, runje theologiju studować.

Tež w nowišim času je serbske městno husćišo so Němcam přewostajilo, n. př. w lětach 1874—1883. Bjez dwěla je přičina teho w tym, zo Mišno serbskim duchownym předaloko leži, a radši dawaju swojich synow do Budyšina, hdžež je wjele stipendiow a wolóžnosći a hdžež w serbskim wobkhadže wostanu. W Mišnje wšak je Serb cyle wot serbskeje domizny wotrěznjeny, a njemóže so tam w serbskej rěči wudokonjeć. Spisaćel teho nastawka, kotryž jako něhdyši mišnjanski wučomc z radosćiwej wutrobu na rjany afranski čas spomina, dawše sebi časopis „Lužičan“ husćišo na šulu słać. Dokelž pak su wšitke nowiny z wuwzaćom němskich knježežerskich kruće zakazane, dyrbyeše so to w zamknjenym kuverće stać. Kóždy list dže přez ruku hebdomadara, to rěka teho wučerja, kotryž po rjadu z druhimi cyły tydžeń w šuli bydli a dohladuje nad šulerjemi. Jako běše raz list wězo khětro tolsty z někotrymi čislami Lužičana přišoł, běše knjez professor z wótrym nosom wučušlił, zo kuvert snadno něšto zakazane wobjima. Jako mój list wjesely dostach, praji ke mni: „Tu su wěsće nowiny nutrkach!“ Ale móžach jemu wotmołwić: „Ja njewěm“; wšak běše kuvert zamknjeny a jeho wobsah mi cyle njeznaty. Mje pak njeje potom nihtó wjacy w tej wěcy so wuprašował; haj pozdžišo smědžach po dowolnosći na namjet mojeho nana wot rektora datej „Lužičana“ zjawnje čitać a w serbskim sam so trochu wudokonjeć.

Dale pak wěsće přičina teho, zo wjacy serbskich hólcow mišnjansku šulu njeje wužiwało, w tym leži, zo šula hakle z delnej terciju so započina. Potajkim ma so hólčec prjedy na druhim gymnasiju někotre lěta přihotować, a hdyž je tam priwuknył, je staršimaj éezko, jeho zaso přeč wzac, a nje-wobsteji-li pruhowanje w Mišnje, je čím hórje; potom so njecha na dotalny swój gymnasij rady wróćić.

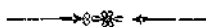
Wobhladuje-li so, što z cyła „swobodne“ městno na wjefchowskej šuli za so ma, dyrbi so prajić, zo wono tola

preco hišće telko wudawkow žada, zo je na nim jenož wo třeći džěl tunišo, dyžli na druhich gymnasijach. Šulski pjenjz so w Mišnje plaći, kaž na wšitkich saskich gymnasijach, po 120 hriwnach lětnje. K temu přikhadža pódla wudawkow za drastu a knihi, štož dyrbi wšitko po wukazu w najlěpším rjedže być, hišće plaćenje za wšelake druge wěcy, kotrež wudawki na druhich gymnasijach bjez internata z cyla njejsu.

To pak scěhuje z teho, zo mišnjanska šula tak bohata njeje, kaž sebi někotry mysli. Wona drje wobsedzi ryčérkublo Brambach we Voigtlandže, tež někotre druge wjetše a mjenje ležomnosće a kapitalske pjenjezy, ale to wšitko njedosaha, zo by šula ze swojimi (nětko na 130) wučomcami, z profesorami, zastojnikami a štož hewak wšo k tajkemu wulkemu institutej słuša, sama so zděržec móhla. *) Kraj dyrbi tehodla kóžde lěto khětro wjele připlaćić, a šulerjo abo wjele bóle jich starši maju tež swoje wopory přinjesć. We wjelelětnych wójnach mjenujcy, kotrež su saski kraj w 17. a 18. lětsotku potrehile, je šula wjele swojeho zamóženja zhubila. Tehodla je w l. 1638 hlowny zarjadowar mišnjanskeje šule na města horneje a delneje Lužicy pisal, zo je khurwjeřchowska šula přez šwedski wójski lud telko škody měla, zo su šulerjo so rozpróšili a na cyrobje pobrachuje. Wón scini slubjenje, zo to město, kotrež hač do njedžele Judica 100 kórcow ječmjenja a 20 kórcow symjenitneho wowsa šuli pósće, „hnadne t. r. swobodne městno“ dostanje a zo změje na tym samym, tak dolho hač šula wobsteji, kollatorske prawo. Ale wšo bě podarmo; žana lužiska měščanska rada njewotmołwješe, jenož Kamjenc a Budyšin staj k próstwje připisaloj, zo staj ju dostało! A to je za Lužicu wulcy wobzarujomne; přetož tehdy móžachu lohko někajke prawa na mišnjanskej šuli dostać. Zo je tež 1815 Lužica prózdna w Mišnje wušla, wo tym smy hižom horjeka rěčeli. Samo pak so rozymi, zo móže kóždy lužiski hólcec do Mišna přinć, jeli kralowske abo druge

*) Jědž je stajuje wubjerna, haj při swjědžeńskich składnosćach jara wosebna.

kollatorske městno*) dostanje. Ale prawo, kajkež serbski lud w tym ma, zo serbski duchowny swojeho syna (po mysli založerja wězo serbskeje řeče mócného!), je-li k temu khmany, kóždy čas na „serbske měšniske městno“ slać móže, je jeničke zakónske wobtwjerdženje za cyłu saksku Lužicu, a wostanje drje tež, jelizo so wulke přeměnenja přez krajne stawy njestanu, stajnje jeničke. A z tym móžemy my Serbja so hordzić a dyrbymy džakowni być tym mužam, kotřiž hižo před 300 lětami na duchownu nuzu Serbow spominajey njedostatkam mjez nimi swěru wotpomhać pytachu, potajkim to same činjachu, štož je sebi něčičše „Towarstwo Pomocy za studowacych Serbow“ wotmysliło. Wěsće wupraji ze mnu kóždy Serb z džakownej wutrobu ze wšitkimi, kotřiž su mišnjansku šulu wopytowali a jeje dobroty wužiwali, skónčne přeće: Vivat, crescat, floreat alma mater Afrana, tež Serbow dobroćelka!

Druhi dodawk k ležownostnym mjenam.

Zběrač *M. Rostok.*

39. Łusk.

Wulka strona. Mała strona.

95. Wostašecy.

Ladka. Hěble. Mjez pućemi. Hory. Pod hrabínu. Pola swjećeća. Šibjeńčna hora.

119. Čěžkecy.

W haju.

156. Křidoł.

W ćernikach.

178. Njebjelčicy.

Kamjeńske hory. Napoleonski kamjeń = krala. Albertowy kamjeń.

---

*) Najslawniši afranski wučomec, G. E. Lessing z Kamjenca, 1741—46 w Mišnje, měješe swobodne město zemjanskeje swójby z Carlowitz. Jeho nan běše dobry přećel tuteje swójby, kotraž w Liebenawje pola Kamjenca bydleše. By-li Lessing serbscy móhł, by na serbske město přišoł.

330. Milkecy.

Holči hat.

335.*) Plusnikecy.

Hobrski muž = čertowy kamjeń. Wowče hory. Burske hory. Zahonske haty. Budeščanski kamjeń. Mały kamjeńčk. Na dolkach. We wólšinje. W kutach. Čertownja (Teufels-lache). Drózne haty. Kralec puć. Šćawí = w Šćawnje. Zahowski hat. Brězyčki. Přitoki.

336. Dobrošicy.

Běle kamjenje.

337. Liboń.

Hrabčk. Na horach. Jězory. Hatki.

338. Wulki Wjelkow.

Krupej. Tórfowe jamy. Na ladach. Škowronča hora. Lišča hora. Suchi hatk. Slónčny templ. Zeleny doł. Blejchi. Čoplica. Zajdowske doły. Haj. Kušeńc. Dubornička. Čěžki. Wiwalca (hórka).

339. Džěchorecy.

Za drohu. Pola Hrubjelčic. Strónje (horne a delne str.). Mlynska luka. W hlinjanym haće. Dobrušanska luka. Winicy. Na maľoborščanskej mjezy. Žórkowy hat. Khójnowy lěsk. Wišnjowy hat.

Přispomnjenje redaktora. Při wšim namołwjenju, zo bychu zdžěłani Serbja k Rostokowu zběrku we wšěch stronach serbskeho kraja wudospołnjeli a porjedžowali, njejsym wot nikoho hišće tajke přinoški dostał. Njech so tola ói poprócuja, kotřiž na wsach bydla a to lohey zhońić móža! Hdyž budže cyły material po móžnosći zezběrany, hodzi so za wědomosć we wšelakim nastupanju wužić. Samo Němcy chcedza radzi wědžeć, što wšelake městne a wjesne mjena něhdy woznamjenjachu; a tež k tutomu dopomhaju druhdy ležownostne mjena. Tak maju n. př. „Beiträge zur Heimathkunde Pegau's von K. A. Kühn“ (Pegau 1885) wosebity paragraf: Namendeutung unserer Ortschaften. Tam běch ja (str. 88) na žadanje někotre wuložil z ležownostnych mjenow, n. př. Wischstauden: wyše studnje. Při tej wsy je, kaž mi Kühn potom pisaše, woprawdže njezaprahńite žóřto, „Quelle, deren Wasser alle Gegenstände, die man von ihm berieseln lässt, mit einer Kalkkruste überzieht!“

*) Číslo 334. Njeswačidło je w přispomnjenjach w Časopisu 1887 str. 50.

Zbytki dorinskeje serbšćiny.

Podal a wujasnjal dr. *Pful*.

§ 1. 1. Polačanšćene mjeno Thuringia pisaše so připódlu tež Doringia. Poslednišej twórbje dyrbi so prjedota dawać nic jeno z džiwanja na mjenowany korjeú, ale tež tehodla, dokelž so w srjedźnem wěku na počatku teho słowa woprawdže **d** wurjekowaše, hdyž tež so tehdy najbóle 'th' pisaše. Rozeznowadlu a rjanosć tamneje krajiiny wobsteji w dolach a lěsach. Pomjenowanje samsneje pokhadža tehodla po mojem zdaću (podobnje kaž mamy pola Budyšina hluboku wjes Dar-in a dale Draždžan hluboko ležace město Thar-andt) ze zastarskeho wuraza dor abo dorina (wot słowjesa dr-u, 'ich reisse'), t. j. 'dol' abo 'dolina', tak zo by dalše słowo dorinek abo dorink něhdže wobydlerja dolow znamjenilo (kaž džě su stari Serboj jeno na nižinach sedźeli, dokelž na horach ratarić nje-móžachu). Druzy měnja, zo so při tem mjenje wo dwórnikow jedna, t. j. wo hospodarjow, štož drje pak by so za zastarskich Serbow mjenje hodźilo, hdžež kruće džělene hospodařstwa nje-běchu, ale zhromadny wobsyd cyłych župow. Tola njech wo nastaću pomjenowanja sudźimy, kaž chcemy: dobre budže, hdyž Thürinskej za přichod Dorinska narjeknjemy. Při tem pak njech so wuraznje wuzběhnje, zo při pomjenowanju Dorinskeje ja njemyslu na historiskich Serbow srjedźneho wěka, ale na tamnych hewak njeznajomnych starozastarskich Słowjanow, kotřiž su na wjele městnach ze wšelakich slědow poznać: na čož sym w temle Časopisu hižo wjacyrkrát spomnil.

2. Pruske město Zeitz słuša sobu do dorinskeje ranišeje zemje (osterland, terra orientalis). Stare serbske mjeno sydlišća rěkaše drje sidec abo side (Seide), t. j. 'mały (luby) syd', podobnje kaž mamy n. př. Łomsk (t. j. lamny abo wotlamany sedek, mały syd), Lipsk a dr. na '-sk', wšelake wsy z mjenom Sedlic ('v. Zedlitz'), Salow (t. j. sadlow, sedlow), Starschedel (t. j. stare sedlo), Altengesäss a dr. We wokolnosći města leži cyrkwinska wjes Kayna, kotrež zjawnje serbske mjeno so jako 'Khójua' wuložuje (hdyž tež je naša lužiska twórba Kina, němske Kayna, hinašeho pokhoda).

Khójujanski knjez faraf Trübenbach a knjez professor dr. Fedor Bech na gymnasiju w Zeitzu mataj zaslužbu wo maćiznu za tónle mój nastawk, kaž čitarjo bórzy nadrobnje pónaju.

3a. Kaž Dorinska wot dorin abo dolinow, tak ma Harc (doma der Hârz, der Hârz abo der Horz), kiž je swobodnje stejace wjelorake hórstwo, swoje pomjenowanje tež wot swojeho pónawadla, wot hór; tamni starozastarscy Slowjenjo mjenujcy rěkachu tej stronje hârsk abo hórsk progon, t. j. hórski přehon, hórské přehnaće, hórské přecehnjenje, horočah (gebirgszug); pozdžiši Němcy wudžělachu sebi z teho dwaj wurazaj, Harz a Brocken. Někotři mjenja, zo dyrbi Harz pola nas Smoliny rěkać (a w jenem mojich nastawkow na druhem měsće je něchtó mój trjebany wuraz 'Harc' do 'Smolinow' přetworil); ja pak za to žaneje přičiny ujewidžu.

b. Z historiskeje slowjansčiny wěmy, zo so 'g' na h pře- sunje: n. př. gora = hora. Ale swobodniši zynk 'h' w čłowjeskem erće ničo mlódsi njeje, nježli sčísćane 'g'; a ničo njezadzěwa přijimać, zo su předhistoriscey Slowjenjo wot počatka prjedy hara (hora) nježli gara (gora) wurjekowali, kaž džě je twórba hara historiscey a faktiscey woprawdže jara stara (hebr. har), wo wjele starša hać najstarša našich historiscey znajomnych narěči.

c. Korjeń hâr (resp. hal) je po přirodže wěcy jara rozšěrjeny: n. př. die Haar, die Haardt, Hercynia silva (hór-kownja), Helvetia (horowata) a dr. W kantonu Wallis (Graubünden) su hišće džensa žiwe zbytki tamneho starozastarskeho slowjanstwa; a hewak swědča tam wo tem wšelake pomjenowanja, kaž Bodensee a lacus Lemannus: tamny rěkaše po swojej přirodže něhdy bótan jězor, t. j. blótny jězor, kaž my Serbjo hišće džensa bóto za 'blóto' prajimy; Lemannus pak ničo druhe njeje, hać lamany abo lemjeny, t. j. wot rěki přelamowany jězor. Tola wo tem dosć.

§ 2. 1. Naš krajan knjez faraf K. A. Jenč je za mlóde a tež pozdžišo wšelake wosebje wažne a wuley zajimawe nastawki wo serbskej narodnosći wozjewil, kotrež po přirodže wěcy tež stawizny zwonkałužiskich Serbow sobu wobjimachu: přir. wosebje Časopis 1849—1850 a Lužica 1888 č. 4.

2. Wobšěrnišo wo wšitkich serbskich rodach powěda po

swojem wotmyslenju wubjerna kniha 'Historija serbskeho naroda. Spisaštaj M. Hórnik a W. Boguslawski'. Budyšin 1884.

3. Kěžor Otton I. založi lěta 968 biskopstwa 'Mišno, Zeitz, Merseburg, Magdeburg', kiž mějachu wosebje na wobroćenje pohanskich Serbow teje strony džělać, a postaji w kóždym tych městow tež markhrabju abo bohota, kiž dyrbješe Serbow z wojejskej mocu poddanych džeržeć. Politiska njewotwisnosć Serbow bě z bohotami přestala.

4. Kóžde tych biskopstwow ma wězo swoje stawizny. Zajimawy a zaslužbny samospis su 'Beiträge zu der geschichte des Zeitzer kreises, den pastoren und lehrern des kreises gewidmet von Trübenbach, p. Zeitz 1886. Druck der Brendel-schen officin'. Knižka (str. 34) je z wědného přeswědčenja pisana, objektivna, bjez chauvinisma, tak zo je wudaćel tež za prawe a zdobne džeržał, so za etymologiju prjedawšich serbskich mjenow tam wobhonjeć, a to pola lužiskich Serbow. Na str. 20 so praji: 'Magdeburg umfasste ungefähr die nord-, Merseburg die ost-, Zeitz die südthüringische mark'. Str. 21 so čita: 'Dass man sich der Wenden vorzüglich in den klöstern angenommen hat, ergiebt sich aus allerhand verordnungen. Schon Otto I. bestimmte, dass in Magdeburg eine anstalt zur ausbildung slawischer missionare errichtet werde (Cod. Sax. II, 1)'.

5. Hdys a hdys so skorži, zo je křesćijanstwo tam malo pokračowało, a strona wokoło Saalfelda so lěta 1022 hišće polpohanska mjenuje. Tola te skórzby su malo wusprawnjene; přetož što je polsta lět za tajke wobstejnosće, hdžež dyrbja so missionarojo hakle hotować a hdžež dyrbjachu přewinjerjo sebi dowěru podćisnjeneho luda pomalu dobyć? Wšak so praji a při samem skorženju sobu wobkruća, zo bě křesćijanstwo za te pjećdzesat lět hižo skutkowało. A to samsne plaći bjez dwěla za wšě druhe strony, hdžež su so po kežorskej a biskopskej přikazni swěru za Serbow starali z tym, zo jim ze serbskej řeču předowachu a jich we wšěch wěcach z pomocu serbskeho słowa rozwućowachu. Tajkich swěrných služobnikow bě z woprědka wjele. Dithmar powěda, zo bě biskop Boso w Meziboru (Merseburgu), rodzeny Němc, sebi serbske słowa na to napisował, zo móhl powěsć wo Božem kralestwje

ludej woprawscoj přistupnu sčinić. Wón džělaše swoje serbske předowanja z pomocu tołmačerja, při čemž je z lačanskim pismom napisowaše, a by samsne potom před serbskej zhromadžiznu čital, přeco wot tołmačeri wobdawany. To bě přeni biskop tam, † 970. Po teho přižadnje su družicy činili, kaž Wigbert wot lěta 1007 hač 1012 biskop tam, rodzeny z Dorinskeje, kiž wjele Serbow přez to za křesćijanstwo doby, zo jim serbske předowanja poskićowaše, a dale n. př. tež biskop Wornaf, kiž hač do lěta 1101, něhdže 30 lět, tam skutkowaše, hdyž bě sebi serbske knihi napisać dał, z kotrychž zhromadženym Serbam čitaše.*) Tudy njejedna so wjacoy wo někotre napisane serbske vokable, ani wo jene a druge serbske předowanje, ale wo cyłu serbsku knihu, t. j. wo zběrku serbskich předowanjow a modlitwow, wo přeložki džělbow swjateho pisma atd., štož wšitko dyrbyješe přjedy serbscy přemyslene a pomjenowany być, přjedy hač móžeše wón jo swojim dowěrjenym Serbam ze zrozumliwej řeču poskić. Podobnje je so wot swědomiwych mužow w druhich biskopstwach džělało. Tak zrozwiwa so, wot 968 ličene, za sto a někotre lěta njane duchowne pismowstwo w serbskej řeči, pod kotrehož zamóžnosću so křesćijanstwo wjesele bjez dorinskimi Serbami rozprěsćeraše. Němscy duchowni, kiž tam ze serbskimi missionarami hromadže skutkowachu, njeběchu wuzkowutrobnj a wostajachu serbskej řeči jejne polne prawo, tak zo bě tež zjawna administracija serbskich wosadow serbska. Wopokazmo za to je stary pječat z dorinsko-serbskim napisom, kotryž bu lětsa nalěto w Khójnje pola Zeitzu namakany a kotryž bych ja tehodla Khójnanski pječat mjenował. Wšitko to njane zakěwanje a rozkěwanje křesćijanstwa, wo kotremž ja tudy powědam, pada do časa hač 1100, a do tehole časa dha dyrbimy tež nastaće tamneho stareho pječata přesadzić, wo kotremž chcemy z kulojtej ličbu prajić, zo je wokoło 1100 rězany. W 12. a 13. stolěću žalostneho dopomnjeća so tam žadyn serbski pječat hotował njebudžeše! (§ 17.)

*) Chron. episc. Merseb. wo Wornarju praji: 'Libros slavonicæ lingue sibi fieri jussit, ut latinæ lingue caractere idiomaticæ lingue Sclavorum exprimeret'. (Lačanske pismo so bjez dwěla cyrillicy napřećiwo staja.)

1. Jan (einer, einziger) je skrótčene *ʃaden* (*jadn'*); delnołužiscy praji so *jaden*, *jadna* abo *jana*, *jadno* abo *jano*; my Hornolužičenjo trjebamy *jedyn* (*jedn*), *jena* (*jedna*), *jene* (*jedne*); při ličenju so z wjetša *ʃen*, *dwaj*, *tři'* rjeknje. We lačanskem un-u-s a we gr. (*ίρ-ς*) *είς* žaneho 'd' njeje.

2. Jano njerozdžěla so wot delnołužiskeho *jano* (*nur*), h. l. *jeno*.

3. Ton runa so našemu Budyskemu *tón*; delnołužiscy *ten*, *delanscy* *ty*.

4. Go je po staročěskem prawopisu tak wjele kaž *jo*; w poľnocnej Dorinskej trjebaše so starša twórba jest (§ 13,6). Pola nas Hornolužičanow pisa so *je*; we wšědnem žiwjenju pak rjeknje so najbóle *jo*. Delnołužičan pisa twórbu *jo*.

5. Tak dostachmy dotal wurazy *ʃan*, *jano*, *ton*, *jo'*, kotrež su móhl-rjec cyle lužiske, a kiž pokazuja, kak blizko dorinska serbšćina našej lužiskej steješe.

6a. Babigono abo (z porjedženjom zmylki) *bawigono* je po staročěskem prawopisu tak wjele kaž *bawijono*.

b. *Bawijono* (neutr. singul.) wujasnja so přez pólke z *bawione*, t. j. *wumóžene*, *zbóžne* (*selig*), a '*bawijono*' réka tak wjele kaž '*zbóžne*'. Neutrum singularis pak móže tež pro abstracto stać, a '*bawijono*' je tak wjele kaž '*zbóžno* (*das selige*)' abo '*zbóžnosć* (*die seligkeit*)'.

c. Čěska a słowaska rěč ma słowjeso *zbawiti* a w nowšich pismach tež *wybawiti*, štož (kaž pólke *zbawić*) tak wjele woznamjenja kaž '*wumóc*, *zakhować*'. Pola dorinskich Serbow trjebaše so simplex *bawiti*; teho participium perfecti passivi rékaše *baw-i-jon*, f. *bawijona*, n. *bawijono* (*gerettet*); to su, kaž kóždy widzi, kóncowki tak mjenowanych krótkich adjektivow.

d. Po participialiskem wukónčenju *-on*, kotrež po słowjanšćinje z wjetša *-en* réka, zetkuje so dorinska rěč z delnołužiskej a pólkej.

e. Zajimawe je, zo je dorinska serbšćina kharakter i njezeslábnyjeny *zakhowała*, kaž *baw-i-jon* pokazuje, hdyž pólke '*zbawiony*' so kaž '*zbawjony*' wupraja, kaž tež delnołužiska serbšćina tudy žaneho 'i' wjacj nima (*chwalony*).

f. Po tem wšitkem je dorinska twórba prawje starinska.

7a. Runje tajke participium perfecti passivi je waysigon (ze staročeským 'g') abo waysijon, f. -na, n. -no, t. j. wyšen-y abo (po našim řečenju) po-wyšen-y (erhöht), wot infinitiva ways-i-ti. Ja pišu tudy po staročeskem wašuju ay; naš serbski prawopis žada sebi aj. Staročeske 'g' je mje zamóhlo tež staročeske 'ay' tudy přiwzać, zo by cyle słowo po jenakem prawopisu wutworjene bylo.

b. Přepodata twórba wassigon móhla so drje tež kaž wašijon čitać, dokelž staročeske 'ss' tak wjele rěka kaž naše nětčiše 'š'. Tole zapřijeće pak bych ja za mylne dđerzał, dokelž dorinska serbšćina nihdže žaneje zhusćeneje syčawki nje-pokazuje, kaž tež něhduši pomorscy Serbjo hisiti (za 'wisiti') prajachu, štož je wobswědčene přez zněmčene słowjeso hissen (die segel hissen). Tehodla ja za to mam, zo dyrbyeše so (kaž hižo prajach) z konjektury 'waysijon' čitać.

c. Blizko niže Lipska leži wjes Gohlis, we wšědnem žiwjenju Kóles, kotraž ma swoje mjeno wot 'koles', t. j. wot tamišeho starozastarskeho mlyna. Štóž chce wot Róžanta (Rosenthal) do teje wsy, překroči najprjedy die Gohlisbrücke (něhdy 'kolesowy' móst) a potom (wyše) die Weissebrücke, t. j. wajs-si abo wej-si móst, po našej rěči 'wyšši' móst. Tónle nam přez Němcow zakhowany zastarski wuraz nam sobu dopokazuje, zo něhduši Serbjo tamišich stron zhusćenych syčawkow znali njejsu.

d. 'Wysoki' rěka po staroboharsku wüisokü, po staročesku weysokey, pola dorinskich Serbow po mojej konjekturje wajsok — wšitko z difthongom; pola nas lužiskich Serbow zhubi so pak přenja položca difthonga (tak zo, kaž pisamy, wysoki zawosta), abo pak druha položca samsneho (tak zo 'wósoki' a 'wusoki' abo 'husoki' wurjekuja), dorinska twórba aj je bjez wšitkimi najstarša.

§ 6. Hornolužiski přeložk napisma by tónle byl: Jezus jeno Jezus powyšeny, jenički tón je zbóžno (zbóžnosć); delnolužiski: J. jano J. wušony (po-wušony, po-hušony), jaden ten je zbožno (zbožnosć); němski: Jesus nur Jesus der erhöhte, einzig dieser ist das selige, die seligkeit.

§ 7. 1. Pječatowy prawopis pokazuje so jako staročeski, hdyž tež zamóžnosć runočasneho němskeho přepóznac njeje.

Hdy bě pak hłowna podłoha samsneho němska byla, njebychu tam z wěstosću žane slědy českeho wustupowale, ale wšitko by jednorje němske bylo. Česki prawopis přez českich missionarow do Dorinskeje přiby.

2. Napismo Khójnjanskeho pječata pokhadža wot dorinskeho Serba, kiž bě na to zwučeny, zo jeho němscy susodža 'arbeit aber' atd. pisachu a 'arweit awer' atd. wurjekowachu. Po tem so tamny Serb zložowaše, hdyž 'babigono' za 'bawigono = bawijono' napisa. Čech, kiž bě na słowjeso 'zbawiti' zwučeny, njebudžeše twórby 'babigono' naložil. Tak z tajkeje jeno Serbej móžneje zmylki poznawamy, zo je to Serb byl, kiž to napismo napisa.

3. Tak wjele wo Khójnjanskem duchownskem pječatu, kiž nam wo wjeselem rozwiwanju křesćijanstwa w Dorinskej swědčnja dawa. Tola słyšmy hišće krótku rozprawu těho, kiž so najprěni za tu wěc zajimaše.

§ 8. Sächsische Provinzial-Zeitung, nr. 86, Zeitz, donners-tag, den 12. April 1888, podawa tónle dopis, kotryž móže, by-li trjeba bylo, dwělowarjam abo přeciwnikam woprawstwo Khójnjanskeho pječata wobswědčić. Kayna, 10. April. Wir haben der alten Wendenzeit mehrfach in diesem blatte gedacht, wie die slawischen stämme der Sorben und Wenden nach vernichtung der Thüringer durch die Sachsen und Franken bei Burgscheidungen i. j. 531 nahezu 600 jahre in dem stifte Zeitz und auch in Kayna sesshaft gewesen sind; ihre verschmelzung mit deutschen kolonisten hat sich allmählich etwa 1200 auf friedlichem wege vollzogen; noch bei gründung der parochie Altkirchen bei Schmölln bezeichnet der bischof Udo 1240 die wendische sprache als die vorwiegend gebräuchliche oder heimathliche, die deutsche dagegen gilt als die fremde. Dies hat sich jedoch bereits in den nächstfolgenden jahrzehnten geändert. Es war für unsere gegend das vorgehen des landgrafen Friedrich entscheidend, der i. j. 1327 die wendische sprache für das osterland bei todesstrafe verbot und die Wenden zur ausübung öffentlicher aemter für untauglich erklärte. In dem Meissner land dagegen hat das wendische sich selbst als gerichtssprache bis 1424 erhalten. An jene längst ver-

gangene wendzeit sind wir durch einen interessanten fund der letzten wochen erinnert worden. Die frau des in Kayna wohnenden zeugarbeiters Sommer fand in dem vor der mühle breit geworfenen schutte der alten durch brand zerstörten brauerei ein messingenes petschaft von der grösse eines zweimarkstücks und ohngefähr von doppelter stärke; es ist vollständig schmucklos und hat in sich selbst keinen wert, aber für die geschichtsforschung ist es um seiner tief und markiert eingeschnittenen inschrift willen von hoher bedeutung. Den mittleren raum des petschafts bilden zwei kreuzweis sich schneidende linien der balken mit den buchstaben I. N. R. I., d. h. Jesus Nazarener könig der Juden; so kürzt man ja die ueberschrift ab, die Pilatus über das kreuz heften liess; auf dem äusseren rand des siegels stehen die worte Jesus Tano Jesus Wassigon, auf dem inneren Tan Ingo Babigono in grossen lateinischen lettern. Dass die betreffenden ausdrücke nicht der lateinischen sprache angehören, war für den, der dieser sprache mächtig ist, leicht zu erkennen; die alte geschichte unseres ortes wies mich auf das Wendische hin. Ich richtete deshalb eine anfrage an herrn professor dr. Pful in Neschwitz bei Bautzen, der mir früher die wendischen ortsnamen des kreises gedeutet hat; er gilt als autorität in diesem fache. Ich habe soeben von ihm gefällige auskunft und deutung empfangen. Die übersetzung der inschrift lautet nach ihm also: Jesus nur Jesus der erhöhte, Einzig dieser ist das selige (die Seligkeit). 'Die orthographie des originals', schreibt dr. Pful, 'ist altböhmisch. Der graveur hat, weil er das ihm vorliegende manuskript nicht verstand oder unrichtig las, einige buchstaben falsch gesetzt; der echte wendische text in mittelalterlicher form muss also gelautet haben: Jesus jano Jesus waysijon, jan ton jo bawijono. Die bedeutung des ausdrucks bawijono erklärt sich durch das polnische wort zbawiony, zu deutsch der selige (wörtlich der gerettete).'

Die wichtige frage, aus welcher zeit das interessante, jedenfalls geistliche petschaft stammen mag, lässt sich nur dahin beantworten, dass es vor d. j. 1328 geschnitten sein wird. Dem verbote der wendischen sprache durch landgraf Friedrich

hat sich die kirche gewiss unterworfen, da sie auf seite der deutschen bevölkerung stand. Die betonung Jesu als alleinigen helfers lässt auf eine jener christlichen brüderschaften schliessen, die in dem 11. und 12. jahrhundert in evangelischem sinne den verrirungen der damaligen zeit gegenüber traten. Der altehrwürdige fund wäre am besten aufgehoben, wenn er dem provinzialmuseum in Halle a. S. überwiesen würde, das die historischen altertümer der provinz zu sammeln sich zur aufgabe gestellt hat. T., P.

Připis. Ja knjezej Trübenbachej spomnich, zo by starinska zběrka towařstwa Maćicy Serbskeje w Budyšinje přihodne město za khowanje serbskeho pječata byla. Wón mi to skićić njemóžeše a je pječat do Halle pósłał. Wotóišć pječata pak dóndže stariny maćičneho towařstwa.

§ 9. Z Trübenbachowych 'Beiträge' str. 21 so widźi, zo we złamkach staro-dorinskeho přeložka (psalmow) so tež něšto serbskich wurazow čita, srjedža bjez němskimi. Ja za móžne dźeržach, zo by rukopis so w Zeitzu khował, a naprašowach so tehodla pola knjeza profesora dr. Becha tam. Tón mi, hdyž tež so hewak njeznajemój, hnydom (19./4. 88) tule přecelnu wotmořu da: 'Handschriftlich sind die fragmente der althüringischen psalmenübersetzung in Zeitz nicht vorhanden. Sie befinden sich in dem „Scherflein zur förderung der kenntniss älterer deutscher mundarten und schriften von Friedrich Wiggert. Aus dem achten stücke der pädagogischen und literarischen mittheilungen, herausgegeben von dr. Matthias (programm des domgymnasiums zu Magdeburg auf d. J. 1832) abgedruckt. Magdeburg, bei Wilhelm Heinrichshofen. 1832.“*) Darin (Blatt 1—28) mehrere slawische worte. Wünschen Sie, dass ich Ihnen die seltene schrift leihe, so bitte ich, gebieten Sie!' Ja běch tu zajimawu a wažnu knihu, kotraž wjac na předań njeje, prjedy hižo antiquarisey pytać dał, njeběch pak jeje dostać móhl. Tehodla to dobroćiwe po-

*) Z tuteje knihi zdžělích „Staroserbske słowa w Magdeburgskim rukopisu 12. lětstotka“ w Časopisu 1875, str. 80.

skićenje wjesely přijach, a knjez dr. Bech dowěri mi swój ručny exemplar. Za tajku wosebnu luboznosť, kotraž naš řečepyt tak zwólnje podpjeraše, temu wysokozaslužbnemu germanistej tež tudy zjawnje najlubozniši džak praju.

Započatk Wiggertoweho pisma je tajkile: 'An die schon ziemlich anwachsende zahl von nachgewiesenen, vollständigen oder nur noch in bruchstücken erkennbaren übersetzungen der psalmen in deutsche mundarten des elften oder zwölften jahrhunderts mögen sich die nachstehenden bruchstücke einer übersetzung der stellen Psalm 89, 17 (Vulg.) bis 95,9 in einen mit niederdeutschen formen und einzelnen slawischen wörtern und sätzen gemischten dialekt reihen, die ich auf 4 pergamentquartblättern gefunden habe, welche inwendig am einbände einer alten der stadtbibliothek zu Magdeburg gehörigen ausgabe Thomae Aquin. Summa theol. (Venet. 1477. S. I; nur dieser eine theil fand sich) sassen. Von diesen blättern, welche die mitte einer lage ausgemacht haben müssen, fehlt den beiden erstern an der äusseren seite etwa ein drittel ihrer ursprünglichen breite; alle aber sind auch in der höhe um 2 oder 3 zeilen text und version beschnitten. Die übersetzung steht, kleiner geschrieben, zwischen den lateinischen zeilen; ... auf den folgenden seiten habe ich zur erleichterung der übersicht die übersetzung dem texte gegenüber gestellt, die abkürzungen im lateinischen texte aufgelöst, die in der handschrift nicht mit sicherheit zu erkennenden buchstaben durch cursivschrift, meine vermuthungen durch [], die rothen buchstaben der pergamentblätter aber, so wie die roth und grün gemalten anfangsbuchstaben jedes psalms durch verzierte lettern kennbar gemacht.'

§ 10. 1. Twerdžizna Magdeburg so we srjedźnem wěku wot wokolnych serbskich wobydleri a tež wot Čechow Děwin mjenowaše. Kaž wuraz 'Magdeburg' a naslědowana twórba Parthenopolis na magd a *παρθένος*, tak pokazuje mjeno Děw-in na słowo děw-a, (džěw-ka) džowka, holca; kóžde tych pomjenowani je zjawnje přeložk druhého (přir. holb — Holbin — Taubenheim). Po zakonjach hornolužiskeje serbsčiny by so pola nas Džěwin abo Džowin wurjekowało. — We wěcy

ležeše, zo w tannem srjedzišću duchowneho žiwjenja, hdžež bě tež theologiska wučerňa za młodych Serbow, so tež jene abo druhe serbske pismo napisa, hdyž tež je jara mało na nas dójšlo.

2. Z Wiggertoweho wopisanja je čitař póznał, kajke něhdže te psalmowske rukopisy běchu, kiž so při Božich službach naložowachu, a zo tón exemplar, po kotremž so čišć naprawi, pódla laćanskeho a němskeho texta někotre serbske wurazy pokazowaše. Hewak je so ta wěc po mojem zdaću takle měla. Tamon exemplar, po Wiggertowym sudženju w 12. stolěću zhotowany, bě přepis abo wotpismo staršeho, polnišeho, w cyrkwjach naložowaneho, kiž cyły serbski text sobu podawaše, a to wšudže spody laćanskeho rjadka (kaž němski text wyše laćanskeho steješe). Spisaćel bě serbski duchowny Džěwinskeje strony, kiž tež tamišu němsku řeč rozymješe a kiž za utraquistisku (serbsko-němsku) wosadu, kajkež tež pola nas we Łužicach su, utraquistiski přeložk wubraných psalmow wudžěla, kotremuž pak so pozdžišo w 12. stolěću z deleka zapišomnych přičinow (§ 17) zakaznja napřećiwu staji. Wysoněmske přeložki psalmow běchu, kaž wěmy, tehdy hižo rozšěrjene; tych pak tamny serbsko-němski duchowny trjebać njemóžeše, dokelž jeho wosadni Němcy, kiž nizoněmscy řečachu, tamne mało rozymjachu, a jeho serbscy kemšerjo hišće mjenje; tehodla swěrný pastyr dušow z biskopskej dowolnosću abo suadź po biskopskej poručnosći přeložk we přistupnej řeči zhotowa. W našich poslednich lětach su swěrní duchowni, kaž bě so hižo po reformaciji z džěla činiło, wobydlerjam nizoněmskich stron Bože słowo zaso z jich domjacej plononěmskej řeču podawać započeli: a přećiwu tej staro-nowej naprawje so ničo dosahace prajić njeda. We wšelakich wěcach je za wulki kraj, kajkiž naš je, jenakosć a jenota wšak wažna a nuzna: a we tych dyrbi samsna wězo tež za přichod njepřeměnjena a njepřikróćena dale wobstać. Ale kaž maju rozdžělnu wěruwuznaća (konfessije) a rozdžělnu cyrkwinske naprawy, kotrychž ničo do jenakeje twórby zahnać njezechce, pola nas swoje polne zakońske prawo, tak njech — štož wutroba trjeba a sebi žada — při Božich službach a při wučenju nabožiny so po dotalnym

wašnju rozdžélne řeče dale naložuja, nimo němskeje pola nas za nas Serbow serbska. Ja wěm, zo je so hač do najnowšeho časa wjele a husto plononěmscy předowalo, dokelž je to za ludži nuzne, kiž hewak, hdyž tež wysoněmscy rozymja, za wutrobu wjele wot tajkeho předowanja nimaju; a runje tak ja wěm, zo dyrbja serbske wosady a serbske wučerņje tajkeho wodžerja měc, kiž jim njeje cuzy, ale kiž jich přinarodženu řeč a jich přinarodžene wobstejnoscě polnje znaje a kiž móže jim tehodla, byrņje tež němscy rozymjeli, ze zwučenym serbskim słowom do wutroby abo tež do swědomnja řečeć. Čehodla ja tajku samozrozymliwu wěc tak wobšerņje rozkladuju? Dokelž su (džiwnje dosć!) tola ludžo, kiž so na tem njewinojtem srědku postorkuja, kotryž je našim kemšerjam a našim džěcom nic jeno luby a wužitny, ale tež jara nuzny.

3. Nětko pak wobročimy so na Wiggertowe Džěwinske psalmy, z kotrychž wězo tudy jeno te sady podamy, hdžež so w dobo tež něšto serbske pokazuje.

§ 11. Lopjeno 1 [Psalm Vulg. LXXXIX 17 (hebr. XC 17), domini . . .], r. 9: Meus es tu et refugium meum, *deus* [meus], min bistu in beschirmunge mine boch moie (ps. 91, 2, h. l. moja nadžija a mój hród, mój Bóh; d. l. mojo dowěrjenje a mój grod, mój Bog).

2. Boch. Znamjo 'ch' pokazuje, zo tamni Serbjo w temle słowje njejsu 'g' wurjekowali, ale nawoprawske (wótre) 'h', podobnje kaž to Čěša při tem wurazu činja, abo kaž w někotrych stronach Němcy 'schuh' za schuh praja (přir. tež hebrejske *he mappicatum*). W hornolužiskem mjenowaku Bóh je 'h' so w běhu časow něme sćiniło.

3. Moie, moje. Kaž 'dobři, dobra, dobro', tak tworješe so tež 'mojü, moja, mojo'. Pola delnolužiskich Serbow su neutra mojo, twojo, swojo so zakhowale. Mužska twórba mojü je so pola Džěwinskih Serbow na moje (kaž tež wěcny ród klinčiči) zeslabila: přir. pola Limborčanow mole za 'maľü (mały).'

§ 12. 1. Lopjeno 1—2 [Psalm Vulg. XCI. (hebr. XCII.) Bonum est . . .], r. 11—12: Tu autem altissim[us in eternum] domine thu sunder allerhöggest . . . knize.

(ps. 92, 9, h. l. ale ty, knježe, sy najwyšši; d. l. ale ty' kněžo, sy nejhuššy).

2. Twórba knize je tak derje mjenowak 'кнѣзь (knjež)' kaž tež woľak 'кнѣже (knježe)'. Nominativiske 'i' je so na 'e' zeslabiło, kaž prjedy tež 'ü' (§ 11,3) na 'e'; a zhuscěnych syčawkow dorinscy Serbjo njeznajachu.

§ 13. 1. Łopjeno 2b., r. 4—6: *Quoniam rectus [dominus deus] noster et, non est iniquitas in eo, wande gerecht is [herre uns]e ün nicht ne is sich ein unrecht an hime, [knize boch njas á ni iezt neize zikle. an iemo: čit. knize boch nas á nê jest neice zikle (z akcentom na poslednje)] na njemo; t. r. knize boch naš á nje-je nic zle na njem (ps. 92, 16, h. l. a njeje žana njeprawda we něm; d. l. a njejo žedna njeprawdosć na njom).*

2. Dorinsko-serbska sada steji pola Wiggerta na prawicy wot zawodnych słow scěhowaceho psalma 'Laus cantici dd.' (David), steješe potajkem w rukopisu samem njeposrednje pod poslednim rjadkom prjedyšeho psalma. Z teje wobstejnosće ja zankuju, zo je serbski text stajnje spody laćanskeho rjadka stal (kaž němski wyše samsneho). Serbska sada bě w rukopisu zaso wudrapana; Wiggert je ju po čahach pismikow z wulkej wustojnosću z nowa postajil.

3. Nas abo nás = naš: § 20, 2.

4. Wjazawa á wotpowěda našemu lužiskemu 'a' (něm. und); w někotrych druhich sl. narěčach je a tak wjele kaž naše 'ale' (něm. aber).

5. Ni, stblh. *ne*, pola nas nje (d. l. tež nja, tola tež ni a no): n. př. njewěm (nescio), njemoc a d. l. njamoc, njemožeš a njamožoš, nihto (ne-mo), nihdže (n-usquam), nohc'u (no-lo), nječam (missum facio, mag nicht) a d. l. njok.

6. Třeća wosoba iezt — jest je w Džewinskej podrěči derje zakhowana: *єсть*, r. *єсть*, p. č. jest; w połodnišej stronje praješe so jo (§ 5, 4).

7. Neice dawa Wiggert z konjektury; w rukopisu bě jeno sylba ze póznać, před kotrejž tři pismiki khibjachu, kotrejž so zdachu na ni i abo ne i pokazować: ni ize, neize. Po mysli cyleje sady dyrbi slowo neice měnjene być, t. j. ničo, po de-

lansku tež 'nic' (n. př. ničo wulke, nic wilke). Dwuzynk we twórbje 'neice' wujasnja so přez limborsko-serbske příklady, kaž leiseic (lisica), liška.

8a. Zigle (z akcentom na poslednej) je tak wjele kaž 'cile' (z nawoprawskim *ŕ*); zynk pólneho *ŕ* wučíšćowaše so w srjedźnem wěku přez *cl* (gl) *cl*, štož tak někak kaž *ŕ* klinčeše: n. př. Slavus — Sclavus (wot čehož tež 'sklave'), *Σκλάβος*. Tak widźimy, zo je 'zigle' to samsne kaž zile (zle). Hlósnič i je polhlósnič *ь*, lóhko zrozymliwy přez pódlansku twórbu *zъax* = *zax* (zly).

b. Zady twórbje 'zigle' bě w rukopisu mala šćerbizna, prózne město za jedyn pismik. Duž móhlo so namjetować, zo by so 'neice zileg' čitalo, t. j. ničo zleho, d. l. zleg. Neice a ničó móže genitiv při sebi mjeć, hdyž tež nuzny njeje, tak zo so n. př. ničó nowe a ničó nowego praji, a zo so to runje tak rozděla, kaž n. př. laćanske 'nihil novum' a 'nihil novi'. Za našu dorinsko-serbsku sadu njehodźi so, kaž kóždy widźi, genitiviski wuraz 'nihil mali', ale žada so nominativiske 'nihil malum': a z teje samsneje přičiny dyrbimy za serbski text wot konjektury 'zileg' wothladować, kotryž so tež přez česki, pólski a j. serbski přeložk dźeržeć njeda, hdžež genitivity cyle hinašeje přirody steja. Česka sada rěka: '... a že nepravosti žádné při něm není'; pólska: '... a że w nim nie-masz żadnej nieprawości'; j. serbska: '... и да нема у њему неправде'. — Ale kak dyrbi šćerbizna za słowom zigle so wupjelnić? To wohladamy pod č. 9.

9. Za přepodate 'an iemo' čitaj so na njemo, abo wa njemo, kotraž posledniša předložka (wa) je z narěče Limborčanow znajoma. Lokativowa twórbja njemo, j. serbscy *нѣму* (kaž dativ), wotpočuje na wurjadnem *нѣмъ* = *нѣмь*.

§ 14. 1. Lopjeno 26—3b. [Psalm Vulg. XCIII. (hebr. XCIV) *Iudicas terram . . .*], r. 10b: . . . *miseri-cordia tua domine, genathe thine knize* (ps. 94, 18, h. l. knježe; dl. kněžo).

2. Tam r. 23: . . . *disperdet illos dominus deus noster, . . . neruoren sal si knize boch nās* (ps. 94, 23, h. l. tón knjez naš Bóh; d. l. ten kněz naš Bog).

§ 15. 1. Lopjeno 4a. [Psalm Vulg. XCIV (hebr. XCV) Venite], r. 3: Venite exultemus domino, podete vrowe wir uns unseme herren (ps. 95, 1, h. l. pójće sem, spěwajmy temu knjezej a wyskajmy; d. l. pojźmy a spěwajmy tomu kněžoju z wjaselim).

2. Pólski přeložk ma: Pójdźcież spiéwajmy; česki: Poďte zpívejme. Dorinska twórba podete českej najbliže steji a ta by (štož tež Wiggert praji) pojnje 'pojdte (po-idte)' rékala, pokhadžejo wot słowjesa idu (ich gehe), kotrež je pola nas na du skróćene, runje kaž je imperativ 'po-id — pójdź' pola nas na pój (komm) zeslabjene. Wukónčenje imperativa běše něhdy hlósničnik i: n. př. idi, chodi, (dawa-i) dawaj, — wot kotrehož 'i' na něčičše narěče z wuwzacóm južnosłowjanščiny z wjetša ničo přišlo njeje, hač zmajehčena přiroda wukónčeho konsonanta: n. př. chođ, p. chodź, d. l. chož, h. l. khodź, pletu plec, činiđ čin, činmój, činěe, při čimž pak je kazak dži (gehe) jako jenosylbiski pola nas swoju staru kóncowku 'i' zakhował. Pola Dorinskich Serbow bě 'i' so na e zeslabilo, tak zo je so n. př. chode — chodete prajic dyrbjało, kaž na prjedy zapisanem kazaku 'podete' póżnawamy. Druhi tajki příklad je pojete we scěhowacem §.

§ 16. 1. Lopjeno 4b. [Psalm Vulg. XCV (hebr. XCVI) Cantate domino . . .], r. 5: . . . cantate domino omnis terra, pogete unseme herren al erthe (ps. 96, 1, h. l. spěwajće, d. l. spěwajšo; j. serbski přeložk ma pojebajte).

2. Pogete (čit. pojete), něhdy 'pojite', wujasnja so přez j. serbski kazak poje-wajte, kaž přez žadniše j. serbske pojem (spěwam), r. пою (пѣть), pola nas Serbow něhdy pěju a najskerje tež poju, z kotrejuž přenjeho je so naša něčičša twórba 's-pě-wam' najprjedy jako iterativum wuwila, kaž to runje tež na podatymaj j. serbskimaj twórbomaj widžimy. Naše słowo 'pě-s-nička (pěsnička)' je so delnolužiscy takle přetworilo: Pjósnička — prósnička — próznicka, při čemž bu 'j' na r přesunjene (přir. powrjestlo = powjazlo; přir. tež d. l. bžez = bjez).

3. Wažne dyrbimy mjenować, zo je twórba pogete po staročeskem wašnju za 'pojete' pisana: přetož z tajkeho pisanja

widzimy, zo je křescijanstwo a pismowstwo tež pola Džewinskich Serbow so pod českej zamóžnosću rozwiwało, přez českich missionarow, kiž Serbam po řeči blizko stejachu a młodych Serbow za duchownstwo rozwučowachu.

§ 17. Čehodla tež to su do němskeho texta w dobo tež někotre serbske wurazy zaměšćene? Ja chcu swój nahlad wuprajíc.

W 12. stolěću zběže so žalostne přescěhanje Serbow, kotřiž na wšelakich městnach wójnsy přimani swoju staru swobodu škitować pytachu, podobne, kaž běchu w swój čas stari Sasojo so wobarali, hdyž přewinjeni 30 króc přećiwo swojemu nje-přećelej a přewinjerjej postanychu, Němcy přećiwo Němcej. Blizko ležeše ta lža, kiž wudawaše, zo serbske rody za zdžerženje stareho pohanstwa wojuja, hdyž je tola ze stawiznow znajome, zo ani serbske ani němske splahi njejsu tych missionarow wotpokazowali, kiž bjez bróni přibychu, jako přećeljo, jako Boži pólši a připowědarjo měra, nic pak jako politiscy mućerjo. Podtlóčowarjo serbskeje narodnosće řečachu a činjachu tak, kaž by rjekl, zo chcedža serbske přibóžstwo podusyć a wukorjenić. Hdyž bě lěta 1154 Braniborska zaso dobyta, so Džewinski arcybiskop Wichman z markhrabju Albrechtom zwjaza, zo by, kaž rěkaše, pohanstwo w krajach bjez Łobjom a Wódru so polnje wutupilo. To so takle činješe. Do serbskich sydlišćow so němscy burjo nasadzachu; swobodni serbscy burjo pak, kotrymž so kubla a swójby bjerjechu, so z hromadami do najhlubšeho wotročkowstwa zestorkachu a serbske mjeno bu za nječestne wuprajene; haj, ani pokojuja z Božeho słowa so Serbam njewostajichu: přetož serbske předowanje a čitanje přeserbšćenych psalmow so zakaza, hdyž tež bě (štož ja po Wiggertowym psalmowskim rukopisu hudam) za přeni čas hišće dowolene, zo duchowny na zněmčenym kemšenju a při čitanju dorinsko-němskich psalmow wurjadnje tu a tam tež někajke wažne abo hlowne słowo serbscy wurjekny, zo by kedźbliwosć přítomnych Serbow zbudzil abo jim někajku wěc lěpje wujasnil. Ale 'žana jenička sada' (tak drje we Wichmanowej prikaznje rěkaše) 'njesmědžeše so wjacy serbska wuprajíc': a tehodla tamne duchownski muž Wichmanoweje do-

wěry, kiž měješe dorinske psalmy za Serbow přihotować, tu sadu § 13, kotruž bě z třirěčneho exemplara z přehladanjom tež serbsku wotpisał, khětre ruče zaso wudrapa a tak zaniči (hdyž tež je Wiggertowa kedźbliwosć ju našemu rěčespytej sprócniwje zakhowala). Serbske přédowanje za Serbow bě přestalo, započatki serbskeho cyrkwinskeho pismowstwa běchu podtlóčene, serbski předařski seminar w Džewinje bě zanknjeny, wótčenaš a žane nabožne hrónčko so wjacy serbscy njespěwaše, wo cyłym křescijanstwje so nihdže wjacy serbscy njerěčeše: tole bě Wichmanej — poľne wutupjenje pohanstwa abo runy puć do křescijanskeho žiwjenja!

Tak móžemy zrozymjeć, kak su do němskeho texta psalmow w dobo někotre jenotliwe serbske wurazy přibyle, a čehodla je jenička tam sobu zaměšćena poľna serbska sada so bórzy zaso wudrapala.

Za cyrkwinske potrjeby lužiskich Serbow je Mišniske biskopstwo so z pomocu serbskeje rěče swěru starało.

§ 18. Nětko naposledku te dorinske słowa, kotrež smy horjekach na svojich městnach (§ 3 a §§ 11—16) čitali, do zběrki hromadu zestajamy.

Ā, ā, pola nas Serbow jednore a (něm. und); *bawijono*, (bawigono), wumožene, zbóžne (das selige, zbóžno), zbóžnosć (die seligkeit): § 5, 6; *boch*, t. j. boh z wótrym h, podobnje kaž pola Čechow; *jan*, a jano, jedyn a jeno; *jest*, pola nas přikrótčene 'je', a w połodnišej Dorinskej jo, kotraž twórba je tež pola nas Serbow jara rozšěrjena: § 13, 6 a § 5, 4; *knize*, knjez, knježe: §§ 12, 13, 14; *moje* = mój: § 11; *na* abo snadź wa (?): § 13, 9; *nas* abo nás = naš; *neice* (z konjektury) = ničo: § 13. *ni* = nje: § 13; *njemo* (z konjektury), lokativ: § 13, 9; *olsa* abo wolsa = wólša: pola Dietmara); *ton* = tón: § 5; *wa*, hl. 'na'; *waysijon* (wassigon), po-wyšeny: § 5, 7; *zile* (ziple) zle: § 13, 8.

§ 19. Hewak zaměšćich w temle Časopisu 1884 II str. 160—162 'někotre serbske słowa z Altenburga', kotrež, so wjacy abo mjenje přetworjene, z džěla hišće džensa w němskej rěči tam naložuja.

§ 4.

Knihownik wupožčene knihi po wupožčenju do wosebiteje zapisneje knihi zapiše a po jich wróćenju ze zapisa zaso wumazuje.

§ 5.

Knihy so jeno na štwórc léta wupožča. Trjeba-li něchtó knihu na dlějši čas, njech wo nju po minjenju kóždého štwórc-léta z nowa žada.

§ 6.

Knihownja ma prawo, zarunanje žadać za wudawki, z připóslanja knihow nastate.

§ 7.

Přez mjezy našeho póstskeho zwjazka njesmědža so knihi ženje wupožčować.

§ 8.

Štóž sebi knihi požči, ma je njewobškodžene zaso wote-
dać. Su-li so přez njeho wobškodžile, abo w tym času, w ko-
trymž běchu na jeho mjeno wupožčene, dyrbi je nowe za
knihownju wobstarać abo z pjenjzami poľnje zarunać.

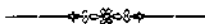
§ 9.

Wupožčować so z knihownje njesmědža:

- a) knihi, před lětom 1720 ćišćane;
- b) unika a knihi, kotrež maju znamješko, zo so wu-
požčować njesmědža;
- c) rukopisy a wotpisy musikaliji;
- d) zběrki wšelakich serbskich drobnostkow, wot k. fa-
rarja Jenča ze zběranych;
- e) knihi k wotćišćam do ćišćernjow, hdžež so rozrězaju
abo womazaju.

§ 10.

Trjeba-li něchtó knihi, w § 9 pod a—d mjenowane, k swo-
jim studijam, wupožča so jemu pak w maćicnym domje samym,
pak do jeneho hosćeńca w Budyšinje na dzeń. Žada-li je na
dlějši čas, wobróći so předy z próstwu na předsydu M. S.

Wučahi z protokollow M. S.

1) Hłowna zhromadźizna, 13. hapryła 1887. W přitomnosći 60 sobustawow a přećelow M. S. wotewri a wotbywaše so 40. hłowna zhromadźizna na budyšskej třělerni. Předsyda M. Hórnik čítaše rozprawu najprjedy wo dokonjanych 40 lětach M. S., kotraž je myslički, wot někotrych přitomnych tehdy mlodostnych zapřijate, do skutka stajić pytała. Tute skutki su w Časopisu, wosebje w předkhadžanym zešiwku („Spomnjenki“) zestajane. Tomu přizamkny so rozprawa wo minjenym léće. Wudała bě M. S. lětnik Časopisa, protyku na 1887 a nowy wočišć Robinsona. Zemřeli běchu sobustawy: wučer Knjez, administrator Nowak (hl. nekrologaj w zešiwku 75), lékařnik Lernet z Pardubic, Pětr Miónek a (z darjenjom 2000 hriwnow) založer stipendija dr. Kraszewski. Po spominanju na jich zaslůžby wo M. S. bu jich wopomnjeće z postanjenjom přitomnych počesćene. Jako žiwy dobroćel M. S. mjenuje so w rozprawje k. Ludwik Kuba, kotryž je 50 exemplarow swojeje krasneje zběrki „Lužické písně“ na rozpředaň za maćičny dom daril. Dokhodow bě 2775 hr. 23 p., wudawkow 2751 hr. 26 p.; ze zbytkom wunoša knihowna pokladnica w tu khwilu 2509 hr. 97 p. Zamóženje za nowotwar maćičneho domu je 5608 hr. 52 p. Přitomny k. řečnik Mosig Klosopólski připoloži k tomu hnydom 100 hr. Stary dom M. S. měješe wob léto 2123 hr. 55 p. dokhodow a 1639 hr. wudawkow, tak zo 474 hr. 55 p. čisteho wunoška zby. Knihownja bě přiběrała a tež z knihsklada bě wjacy so wudało (z cyla 8210 exemplarow, wězo najwjacy protykwow) dyžli w předkhadžanym léće. Delnjołužiski wotrjad přinjese přez 1000 exemplarow wšelakich knihow do luda. Wšěm zastojnikam M. S. so džakownje přihłosowaše. Jako nowe sobustawy so přijachu: kk. wučer K. A. Strehla w Móšecach, stud. theol. J. Kral z Radworja, wučer Hanka z Worcyna, faraf Wićaz z Hbjelska, kubler Broda z Dženikec, seminarski wučer Adolf Černý z Kraloweje Hradca, kupe Teodorowić ze Zemlina, kupe Jowanowić z Podžegi, Sawa Dimowić z Mitrowie, dr. jur. Gintl z Hořowic, korrektor Novák z Pardubic, P. Angelus Lubojacký z Prahi a student Zarembski

z Moskwy. Dla svojich zaslužbow wo Serbowstwo a M. S. bu nětko k. lic. theol. farář Imiš z Hodźija za čestneho předsydu jenomyslnje wuzwoleny a podźakowa so za tajku wurjadnu česć. Wučer Bartko přednošuje na to wo swojej nowej šulskej bórzy dočišćanej čitancy, wo kotrejž chce w pädagogiskim wotrjedže hišće wjacy prajić. Farař k. Mrózak namjetuje přidawk někotrych originalnje serbskich pěsni do šulskeho spěwnika „Spěwna radosć“, štož chce k. farář Imiš z k. šulskim radzićelom dowujednać. Zhromadźizna skónči so po poručenym a dotalnym rjedže a je hišće přeprošena na koncert, kotryž je k. učer Krawc w „Bjesadže“ přihotował.

2) Posedźenje předsydstwa a wubjerka, 13. oktobra 1887. Přitomni: kk. Hórnik, Fiedleř, lic. Imiš, dr. Kalich, Kapleř, Mjerwa a protokollant Skala. Předsyda wozjewi, zo k. farář Rada njemóže wjacy protyku sam wobstarać a zo je k. kapłan Křižan z Hodźija wo sobudźelařstwo na protyacy prošeny był a do toho dobroćiwje zwolił. Tež wozjewi předsyda, zo je dawno rozpredate a z nowa požadane powědańčko „Kak Bohuslaw Boha spózna“ wot J. Buka do něčičeho prawopisa přepisał a z nowa wočišćeć dał a zo runje tak nowy wudawk J. Wehlowego „Nadpada pola Bukec“ přihotuje. Na to přiwa so namjet Archaeologiskeho Towarštwu ze Zahrjeba, zo by M. S. z nim swoje spisy wuměnjala. Potom rozsudźuje so namjet regulativa za knihownju, wot k. Jenča a k. Fiedlerja podaty a w Časopisu wozjewjomny.

3) Posedźenje předsydstwa a wubjerka, 19. januara 1888. Přitomni: kk. Hórnik, Fiedleř, dr. Grólmus, dr. Kalich, Mjerwa, Mütterlein a Skala. Předsyda bě zhonił, zo je njeboh dr. med. Tyburowski (Polak) w dalokim Tifisu w svojim testamentě wulkomyslnje tež na lužiskich Serbow spominał a jim wěsty kapital jako pomocny fond za jich literarne prócowanja k wužitku ludu „bez różnicy wyznania“ wotkazał. Předsyda bě potom z k. A. Wiślickim z Warszawy, redaktorom Przeglądu Tygodniowego, exekutorom testamentu listował a wot njeho wuměnenja wujednał, po kotrychž dyrbi so kóždy tři lěta dań toho fonda na wudaće małeje popularneje knižki etnografiskeho abo historiskeho (po 12 lětach tež druhého) wo-

přijeća naložić a kapital na domje M. S. změsčić. Nětko přepoda předsyda wot k. redaktora Wislickeho připóslany kapital w našich pjenjezech 909 hriwnow. Přitomni wuprajeja k. redaktorej nutrny džak, kotryž so jemu z listom hišće jónkroč wobswědči. Dale so wobzamkny, zo ma so nětko jedyn z hypothekowych kapitalow (1000 hr.) a džěl njehypothekariskeho (500 hr.) w Pětrohrodže zajimaneho z posrědnistwom k. Wilhelma Boguslawскеho wuplačić. Skónčnje so hišće zdžěli, zo bě M. S. dla lokalisowaneho směška w protycy wot lěkařnika w Rakecach ze skóržbu wobhrožena, kotruž pak staj k. řečnik Mütterlein a předsyda wotwobročiloj z dobroćiwym wujednanjom a z nawěsću w S. Nowinach.

4) Posedženje předsydstwa a wubjerka, 23. februara 1888. Přitomni: kk. Hórnik, Fiedleř, Kapleř, Mjeřwa, Mütterlein a Skala. Po wustawkach předpołoži zarjadnik domu k. Mütterlein nadrobne zličbowanje, po kotrymž je lětny čisty wunošk doma 590 hr. 47 p., z nowa wo 116 hr. wjetši dyžli w předkhadžanym lěće. To přitomni z džakom připóznawaju. Do předawarnje M. Bobika w Pančicach přizwola so knižki maćičneho składu.

5) Posedženje předsydstwa a wubjerka, 20. měrca 1888. Přitomni: kk. Hórnik, Fiedleř, dr. Kalich, Kapleř, Mütterlein, Mjeřwa a Skala. Wuradžuja so přihoty za hłownu zhromadžiznu, wosebje dla nowowólbow. Namjetnje so zhromadžiznje, zo byštaj so do wubjerka dwaj zastupnikaj wuzwoliloj, dokaž wosebje zwonkownaj sobustawaj druhdy na posedženje přińc njemóžetaj. Žada so, zo by nowy z wobrazom debjeny wudawk „Nadpada pola Bukec“*) sobustawam so wudžělił.

6) Hłowna zhromadžizna, 4. hapryla 1888. Wona měješe so na třełěrni w přitomnosći wjacy dyžli 60 sobustawow a hosći. Z hłowneje rozprawy, kotruž předsyda sam poda, wuzběhnjemy jenož, štož w dotalnych protokollach njestoji. Přede wšim da so z postanjenjom česć wopomnjeću zemřětych sobu-

*) W móžnym 3. wudawku njech so z přizwolenjom autora drahi staw jako přěni staji a „jako předstowo“ a wotmysl knižki poznamjeni.

stawow; běchu to k. faraf emer. Wanak w Budyšinje, k. faraf Kordina w Minakale a universitny professor dr. Hanusz we Wienje. Jako nowe sobustawy běchu so zapisać dali před tutej zhromadźiznu: k. stud. Jawork z Miłocić, duchowny Lauček w Minakale, hajniski adjunkt Červinka z Přerowa, řečnik dr. Ryba z Kraloweje Hradea, překupe Tallowitz z Prahi, bjesada „Vénové“ w Prazy, překupe Čihák a khěžnik Lukavec z Poděbrad. Wudate buchu wob lěto tute spisy: 1. Přerňa čitanka (fibla) za serbske šule wot Bartka; 2. Druhi serbskoněmski džěl wot toho sameho; 3. Časopis a 4. protyka. Nowočísć „Nadpada p. Bukec“ ma so sobustawam wudželić, mjez tym zo je knížka wo „Bohusławku“ jenož na předań wudata. W Časopisu namaka so krasna „Nowa zběrka k hornjołužiskim pěsnjam“ wot k. Kuby. Při tom wozjewi so, zo je k. Kuba z nowa 25 exemplarow lužiskeho wotdžěla „Slovanstva ve svých zpěvech“ k wužitku mačićneho domu dariš; za čož jemu zhromadźizna zjawny džak wupraji. Při podawanju rozprawy wo nowym „fondu dr. Tyburowskeho“ česći so jeho wopomnjeće a k. redaktorej A. Wišlicemu wozjewja so nutray džak za dobroćiwe přiwobroćenje nahladneho kapitala nětko hišće jara potřebuje Mačicy Serbskeje. Po hłownej rozprawje rozpraji k. řečnik Mütterlein jako zarjadnik, zo měješe mačićny (stary) dom 2181 hr. 5 p. dokhodow a 1589 hr. 58 p. wudawkow, tak zo pod 4. mjenowany zbytk zwosta. Pokladnik k. Mjerwa předložil zličbowanje wo knižnej kassy a wo fondu za nowotwař domu. Tamna měješe 4735 hr. 92 p. dokhodow a 4705 hr. 36 p. wudawkow, tak zo 30 hr. 56 p. zby; tutón pak ma nětko 6979 hr. 68 p. zamóženja. Knihownik k. Fiedler mjenuje 20 jenotliwych darićelow a 18 towařstwow, wot kotrychž z cyla 77 spisow dostachmy. Knihiskladnik k. Kapler bě w minjenym léće 7253 exemplarow wšelakich knihow a knížkow ze składa wudał, mjez tym 5087 protykwow, 700 čitankow, 200 zešiwkow Časopisa, 4 słowniki atd. Ze strony paedagogiskeho wotrjada dowědžechmy, zo staj k. Fiedler a k. Smoła 23 serbskich spěwow jako čišćomny přidawk za „Spěwnu radosć“ wupytaloj. Na dnjowskim porjedže stojachu nětko nowowólby; při tom buchu jenohłósuje z nowa wuzwoleni kk. Hórnik

jako přeni, dr. Kalich jako druhi předsyda, Fiedler jako knihownik, Mütterlein a dr. Grólmus jako wubjerkownikaj. Po wobzamknjenju posedženja pod 5. wuzwolištaj so jako zastupnikaj do wubjerka: k. farař Mrózak z Budestec a k. měščanski wučer Sommer z Budyšina. Wšitcy přijachu poskićene čestne zastojnstwa. Hdyž bě so wot někotrych přítomnych fararjow Bartkowa čitanka z připóznačom poručala a druhe k wužitku M. S. rozpowědalo, buchu hišće jako nowe sobustawy přiwzaći: kk. wučerjo Hančka z Noweje Wsy, Haša z Kukowa a Symank z Čornec, jako tež kk. studentaj theol. Renč z Khróscio a Nowak z Hory. Dale žada so katalog wosebje serbskich knihow knihownje M. S., kajkiž chce k. Fiedler za wočišćenje w Časopisu přihotować a přepodać. Hdyž bě předsyda sobustawam a hosćom M. S. přeprošenje ze strony „Bjesada“ na wječorny koncert pod wjedženjom k. Krawca wozjewił, přečita so protokoll wot k. Skale a wobzamkny so zhromadźizna ze serbskej hymnu: Hišće Serbstwo njezhubjene.

7) Posedženje předsydstwa, 7. meje 1888. Přitomni: kk. Hórnik, dr. Kalich, Kapler, Mjeřwa a Skala. Po rozsudženju podatych pisnych dželow přisudzi so stipendium J. I. Kraszewského gymnasiastam w Budyšinje. Přichodnje ma so nawěsć w S. Nowinach skrótěić, tak zo by so thema za džela pola předsydy zhoniło. Wo wuměnjenje swojich spisow žada němske towarstwo „Niederlausitzische Gesellschaft für Anthropologie und Urgeschichte in Lübben“ (Lubin), štož so rad přijima.

Dodawk. 1. W protokollach Časopisa 1887 str. 82 sponjnjene 500 hr. wuměni k. Boguslawski na 256 rubli, ale wotplaći 300 r. našeho dolha. Nawdachu pak zbywace 44 r. tući knježa: P. M. Požarskij a Siwajew 10 r., P. J. Šmit 5, J. W. Dołganow 1 r. 50 k., F. M. Zagard-Ilinič 1, N. Orłowski 1, A. W. Radošewskij 1, W. L. Paškowskij 18 r., G. G. Kasperow 1, W. Boguslawski 4 a Bohdan Boguslawski 1 r. 50 k. Džak jim!

2. W aktach M. S. slěduje hišće list našeho wjelezaslužbneho čestneho sobustawa k. Wilhelma Boguslawského z Pětrohroda, w kotrymž wozjewja, zo je za jemu wot M. S. připóslane 300 hriwnow na wotplaćenje dolha pola slowjanskeho towarstwa 290 rubli kupił a k tomu sam 10 r. (= 17½ hr.) dobrowólnje

přidal, tak zo je za M. S. 300 rubli wotplácíe móhl. W priwatnym lisće wupraja wón lube přece: „Niech i mój drobny datek przyczyni się do předszego wzniesienia (t. r. natwarjenja) twierdzy obrony narodowości serbskiěj!“ Słowjanske towarstwo pak, kotremuž naš stary dom hišće přeco 2225 r. dolži, chce nam hišće někotre lěta čakać, kaž bě k. Boguslawski za nas wužadal.

Wučahnyl M. Hórník.

Zličbowanje M. S. w 40. léce (1886).

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokładnicy.
Z lěta 1885. . hriwnow 49. 33.

II. Domoj wzate kapitale.
Z lutowańniskeje knižki č.
54600 . . . . . 351. 75.

III. Dań z wupožčenych pjenjez.
Z lutowańnje 1. hapyryla . 74. 36.
Z 500 hr. na domje M. S. 22. 50.
96. 86.

IV. Přinoški sobustawow.
Wot 62 sobustawow . . 248. —

V. Předzapłaćenje.
Wot 12 sobustawow . . 48. —

VI. Dopłaćenje.
Z cyla . . . . . 166. 50.

VII. Z předawanja knihow.
Z cyla (w tym za protyki
1015, 40, za Bibl. stawizny
294, 70 a za Spěwnu ra-
dosć 129, 60) . . . . . 1730. 12.

VIII. Dobrowólne dary.
Knjez farań Wjelan dań pe-
nježneje papjery . . . 30. 52.
Tón samy na čestne myto 30. —
Knjez Teodorowić zbytk z při-
noška . . . . . 2. 36.
Knjez Michl tehorunja . . — 7.
" Eckert . . . . . 1. —
" Baudouin . . . . . 2. —
" dr. Gintl . . . . . 16. —
" Halabala z kupona 2. 72.
84. 67.

Rekapitulacija.
Staw I. . . . . 49. 33.
" II. . . . . 351. 75.
" III. . . . . 96. 86.
" IV. . . . . 248. —
" V. . . . . 48. —
" VI. . . . . 166. 50.
" VII. . . . . 1730. 12.
" VIII. . . . . 84. 67.
Do hromady 2775. 23.

B. Wudawki.

I. Wupožčene pjenjezy.
Vacat.
II. Čestne myto.
Za spis „Manja“ k. Wehli . 33. —

III. Čiše knihow.
Časopis č. 73, 74 (450 ex.) 660. —
Robinson (1000) . . . 202. 75.
Citanka (5000) . . . 201. 50.
1064. 25.

IV. Wudawki za protyku.		Transport	531. 25.
Čisě (5500 ex.)	252. —	Porto pola pokładnika	14. 71.
Papjera	198. 40.	Lausitzer Monatschrift, I.	
Wjazanje	80. —	1793—1808 za knihownju	8. —
Wobrazy a pjeńčk	268. 55.	Wjaznica k palmje za nje-	
Spisanje kalendarija	12. —	boh Knjeza	2. 75.
	<u>805. 95.</u>		<u>576. 71.</u>

V. Papjera.

Za „Robinson“ . . . . . 56. 10.

VI. Wjazanje časopisa a knihow.

Radosć (400 ex.) . . . . . 24. —

Čitanka (50) . . . . . 6. 50.

Časopis . . . . . 30. —

Bibliske stawizny . . . . . 104. 75.

Robinson (1000) . . . . . 50. —

215. 25.

VII. Wšelčizny.

Inseraty . . . . . 12. —

Přinošk za knihownju . . . . . 90. —

Zawěšćenje . . . . . 25. 25.

Dokhodny dawk . . . . . 4. —

Kharty serbskeje Łužicy za

Časopis . . . . . 300. —

Wobrazy J. E. Smolerja . . . . . 90. —

Porto pola knihiskładnika . . . . . 30. —

Latus 531. 25.

W Budyšinje, 8. hapyrła 1887.

Rekapitulacija.

Staw II. . . . . 33. —

„ III. . . . . 1064. 25.

„ IV. . . . . 805. 95.

„ V. . . . . 56. 10.

„ VI. . . . . 215. 25.

„ VII. . . . . 576. 71.

Do hromady 2751. 76.

Přirunanje.

Wšitke dokhody . . . . . 2775. 23.

Wšitke wudawki . . . . . 2751. 26.

Zbytěk w pokładnicy 23. 97.

Zamóženje knižneje pokładnicy.

W krajnostawskej lutowaŕni

na knižki č. 54600 . . . . . 1855. —

Na mačićnym domje . . . . . 500. —

Awstrijska statna papjera . . . . . 131. —

Zbytěk w pokładnicy . . . . . 23. 97.

Z cyła 2509. 97.

M. Mjerwa.

Pokładnica mačićneho domu.

A. Dokhody.

Zbytěk čisteho wunoška domu z l. 1885 wot zarjadnika . . . . . 400. —

Wot Serbow w Serbach date . . . . . 1010. 44.

Wot přečelow Serbow . . . . . 101. 58.

Domoj wzaty kapital za wotplaćenje hypoteki z luto-

wafnje na knižki 49828 . . . . . 3816. 44.

Dań z tutych lutow. knižkow 1. hapr. 1887 . . . . . 37. 80.

Zbytěk pola pokładnika . . . . . 9. 95.

Do hromady 5376. 21.

B. Wudawki.

Wotplaćenje hypoteki budyšskeje lutowaŕnje . . . . . 4000. —

Wotplaćenje dolha w Pětrohrodže . . . . . 500. —

Do krajnostawskej lutowaŕnje na knižki č. 49828 . . . . . 800. —

Diskonto na tej samej . . . . . 16. 44.

Porto p. pokladn. (wud. při Pětrohr. wotplaće dari předsyda) . . . . . — 15.

Do hromady 5316. 59.

Přirunanje.

Wšitke dokhody	5376. 21.
Wšitke wudawki	5316. 59.
Zbytk w pokładnicy	59. 62.

Přehlad zamóženja (za twarjenje domu).

W lutowafni	948. 90.
Hypotheka na domje M. S.	4100. —
Wotplaćenje pětrohr. dolha	500. —
Zbytk w pokładnicy	59. 62.
Z cyla	5608. 52.

W Budyšinje, 8. hapryla 1887.

M. Mjeřwa, pokładnik.

Přinoški sobustawow M. S. (1886).

W běhu lěta 1886 zaplaćichu přinošk tute sobustawy:

Na lěto 1887: kk. rěčnik dr. Gintl z Hořowic; překupe Michl ze Slaneho; kaplan Chejnovský z Marijneho Doła; kubleř Guda z Hornjeje Kiny; professor Baudouin de Courtenay z Darpata; stud. theol. Lužný z Wołomuca; farař Wendt w Čornym Kholmcu; farař Hermann z Wotrowa; korrektor Novák z Pardubic; farař Wjelan w Slepom; wyšši wučer Myšnar z Barlina; farař Mrózak z Hrodzišća.

Na l. 1886: kk. wučer emer. Rostok z Huski; překupe Měřš z Budyšina; farař Garbař z Kotec; farař Imiš z Hodžija; seminarski wyšši wučer dr. Grólmus; kantor Šolta z Radworja; kantor Jórdan z Popojc; Adam Wegliński z Waršawy; wučer Rjelka z Rakec; towarstwo Lipa w Rakecach; kaplan Libš z Drježdžan; kantor Kocor z Ketlic; farař Hadank z Popojc; farař Sella z Krbje; chemik Hórnik z Magdeburga; farař Domaška z Nosaćic; dr. Sauerwein z Bantelna; wučer Domaška z Bolborc; farař Gólc z Rakec; kubleř Just z Jaseńcy; stud. theol. Jawork z Miloćic; rěčnik dr. Gintl z Hořowic; Sawa Dimović z Mitrowic (w Šymiji); wučer Rězak ze Zdzerje; gymnasiynjny direktor Kotsnich z Wołomuca; překupe Michl ze Slaneho; překupe Marko Teodorović ze Zemlina; kaplan Chejnovský z Marijneho Doła; domownik Holka z Prahi; piwarc Radca z Přecec; kaplan Eckert z Prahi; seminarski praeses

Łusčanski z Prahi; serbski seminar w Prazy; stud. theol. Zarembski z Moskwy; farań Matek z Hućiny; duchowny Sołowjew z Koburga; serbske towarstwo w Bukecach; duchowny Lauček z Budestec; farań Wjacka z Wujězda; konsistorialny praeses Buk z Drježdźan; kantor Smoła z Budestec; hrabja Ciecierski z Pobikry na Litwje; wučef Nyčka w Essenje; kubleń Wanak z Banec; Serbske towarstwo w Zarěču; kapłan emer. Kózlík (†) z Komorowa; wučef Knjez z Móšec; kubleń Guda z Horujeje Kiny; professor Kopytčak z Tarnopola; Józef Dyškant z Wyšerowic; farań Sykora ze Smělnjeje; kantor emer. Libš z Budyšina; kan. kap. senior Kućank z Budyšina; farań Hórník z Budyšina; farań Hermann z Wotrowa; kapłan Skala z Budyšina; překupe Jowanović z Požegi; korrektor Novák z Pardubic; duchowny Halabala z Rajhrada w Morawje; překupe Mjeřwa z Budyšina; farań Raeda z Barta; farań Tešnař z Niedy.

Na léto 1885: kk. farań Kubica z Bukec; farań Garbař z Kotec; archidiakon Dobrucký z Wojerec; semin. wyšši wučef dr. Grólmus z Budyšina; farań Krušwica z Wjeřbna; gymnas. wyšši wučef dr. Muka z Freiberga; towarstwo Lipa w Rakecach; kapłan Libš z Drježdźan; chemik Hórník z Magdeburga; dr. Sauerwein z Bantelna; wučef Kral ze Sokolnicy; kubleń Just z Jaseńcy; kantor Keřk z Malešec; direktor Kotsmich z Wołomuca; překupe Michl ze Slaneho; kapłan Chejnovský z Marijneho Doła; piwaro Radca z Přěec; farań Matek z Hućiny; kantor Smoła z Budestec; diakon Renč z Ketlic; towarstwo Jednota w Khrósćicach; wjesny předstojnik Mlynk ze Zarěča; wučef Knjez z Móšec; farań Sykora ze Smělnjeje; kan. kap. senior Kućank z Budyšina; professor Petrów z Krasnoufimska; farań Tešnař z Niedy.

Na l. 1884: kk. farań Garbař z Kotec; wučef Kral ze Sokolnicy; překupe Michl ze Slaneho; kapłan Chejnovský z Marijneho Doła; překupe Delenčka z Kukowa; farań Sykora ze Smělnjeje; farań Tešnař z Niedy.

Na l. 1883: kk. referendar Kral z Dippoldiswaldy; wučef Kral ze Sokolnicy; Delenčka z Kukowa; farań Tešnař z Niedy.

Na l. 1882: kk. Delenčka; Tešnař.

Zličbowanje M. S. w 41. léce (1887).

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokładnicy.	VII. Z předawanja knihow.
Z léta 1886 . . hriwnow 28. 97.	Z cyła (w tym 982, 80 za protyku) . . . . . 1748. 87.
II. Domoj wzate kapitale.	VIII. Dobrowólne dary.
Z krajnostawskeje luto- wafnje z knižk. č. 54600 1400. —	Wotkazanje dr. Tyburowskeho z Tiflisa přez red. Przeglada Tygodn. . . . . 909. —
III. Dań z wupožčených pjenjez.	Dań z papjery k. Halabale . . . . . 2. 72.
Z lutowafnje 1. hapyryla . . . . . 55. 98.	Zbytk z přinoška prof. Mä- chala . . . . . — 88.
Z 500 hr. na domje M. S. . . . . 22. 50.	<hr/>
<hr/>	912. 10.
78. 48.	Rekapitulacija.
IV. Přinoški sobustawow.	Staw I. . . . . 23. 97.
Wot 66 sobustawow . . . . . 264. —	" II. . . . . 1400. —
Wot 1 sobustawa . . . . . 2. 50.	" III. . . . . 78. 48.
<hr/>	" IV. . . . . 266. 50.
266. 50.	" V. . . . . 44. —
V. Předzapłaćenje.	" VI. . . . . 262. 50.
Wot 11 sobustawow . . . . . 44. —	" VII. . . . . 1748. 87.
VI. Dopłaćenje.	" VIII. . . . . 912. 10.
Z cyła . . . . . 262. 50.	Do hromady 4735. 92.

B. Wudawki.

I. Wupožčene pjenjezy.	V. Wjazanje.
Na hypoteku mać. domu 1000. —	Bibliske stawizny (400) . . . . . 100. —
II. Čestne myto.	Spěwna radosć (450) . . . . . 37. —
Vacat.	Jutrowne jajka (285) . . . . . 6. 75.
III. Čiše knihow.	Čitanka (770) . . . . . 94. 62.
Časopis č. 75 . . . . . 260. —	K tomu dar . . . . . 2. —
Časopis č. 76 . . . . . 150. —	Časopis č. 75 . . . . . 13. 50.
Wočišć Noweje Zběrki me- lodiji . . . . . 35. —	Časopis č. 76 . . . . . 19. 12.
Čitanka (5000) . . . . . 196. —	Nowa Zběrka (100) . . . . . 4. 25.
Nadpad pola Bukec (1000) . . . . . 127. —	Bohusław (1000) . . . . . 30. —
Bohusław (1000) . . . . . 69. —	<hr/>
Noty za Časopis č. 76 . . . . . 379. 5.	307. 24.
Wobrazy za Čitanku . . . . . 525. 20.	VI. Papjera za knihi.
Cirkulary dla Čitanki . . . . . 38. 70.	Wobalki za Robinsona . . . . . 7. 75.
<hr/>	Za Nadpad p. Bukec . . . . . 16. 65.
1779. 95.	Wobalki za Nadpad p. B. . . . . 4. 70.
IV. Wudawki za protyku.	Za Čitanku . . . . . 735. —
Čiše (5300) . . . . . 252. —	<hr/>
Papjera . . . . . 163. 20.	764. 10.
Wobrazy a pjeńčć . . . . . 162. 6.	VII. Wšelčizny.
Spisanje kalendarija . . . . . 12. —	Inseraty p. Smolerja . . . . . 8. 40.
Wjazanje . . . . . 72. —	Inseraty p. Monse . . . . . 5. 28.
<hr/>	Wjaznica na kašć Knjeza . . . . . 2. —
661. 26.	Wjazn. a palma za Wanaka . . . . . 14. —
	Spěwy čišćane za jubilej M. S. . . . . 8. 50.
	Latus 88. 18.

	Transport	38. 18.		
Kupjene knihi		22. 33.	Přirunanje.	
Wotnajeenje za knihowuju		90. —	Wšitke dokhody	4785. 92.
Zawěšćenje		17. 50.	Wšitke wudawki	4705. 86.
Dokhodny dawk		6. —	Zbytk w pokładnicy	30. 56.
Wotwobr. skórzby dla protyki		7. 75.		
Porto p. pokładnika		11. 5.		
		<u>192. 81.</u>	Zamóženje knižneje pokładnicy.	
	Rekapitulacija.		W krajnostawskej luto-	
Staw I.		1000. —	wafni	455. —
" III.		1779. 95.	Na mačičnym domje	1500. —
" IV.		661. 26.	Awstrijska statna papjera	128. —
" V.		307. 24.	Zbytk p. pokładnika	30. 56.
" VI.		764. 10.		
" VII.		192. 81.		
		<u>4705. 86.</u>		Z cyła 2113. 56.
	W Budyšinje, 4. hapyrła 1888.			M. Mjefwa.

Pokładnica mačičneho domu.

A. Dokhody.

Wot Serbow a w Serbach zhromadžene	711. 28.
Wot přečelow Serbowstwa	149. 65.
Zbytk čisteho wunoška domu z l. 1886 přez zarjad-	
nika domu k. Mütterleina	450. —
Zbytk pola pokładnika	59. 62.
Z předanje wot L. Kuby darjenych „Pěsni lužiskich“	28. —
Daň w krajnostawskich knižkach č. 49828	32. 38.
	<u>1430. 93.</u>

B. Wudawki.

Do lutowafnje na knižki č. 49828	800. —
Na wotplaćenje dolha w Pětrohrodže	500. —
Porto p. pokładnika	— 15.
	<u>1300. 15.</u>

Přirunanje.

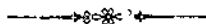
Wšitke dokhody	1430. 93.
Wšitke wudawki	1300. 15.
Zbytk w pokładnicy	130. 78.

Přehlad zamóženja (za twarjenje domu).

W knižkach č. 49828	1748. 90.
Na mačičnym starym domje	4100. —
Wotplaćenje na dolh w Pětrohrodže	1000. —
Zbytk p. pokładnika	130. 78.
	<u>Z cyła 6979. 68.</u>

W Budyšinje, 4. hapyrła 1888.

M. Mjefwa, pokładnik.

Prínoški sobustawow M. S. (1887).

W běhu léta (1887) zaplácíchu prínošk tute sobustawy:

Na l. 1889: kk. faraš Dučman w Lipsku; professor Baudouin de Courtenay w Dorpaće.

Na l. 1888: kk. faraš Dučman w Lipsku; řečnik dr. Gintl z Hořowic; překupe Čihák z Poděbrad; khěžnik Lukavec z Poděbrad; professor Baudouin de Courtenay w Dorpaće; kaplan Skala z Budyšina; stud. theol. Lužný z Wołomuca.

Na l. 1887: kk. rentier Wanak z Lössnitz; redaktor Smoleš z Budyšina; kantor Jordan z Popoje; wučef emer. Rostok z Huski; wučef Strehla z Móšec; faraš Gólc z Rakec; stud. theol. Kral w Prazy; duchowny Lubojacký z Prahi; překupe Valten z Wojerec; faraš dr. Kalich z Budyšina; faraš Domaška z Nosaćic; faraš lic. Imiš z Hodžija; gymnasialny wučef dr. Muka z Freiberga; řečnik Mosig Klosopólski z Lubija; archidiakon Dobrucký z Wojerec; kaplan Handrik z Budyšina; kantor Šolta z Radworja; faraš Matek z Hućiny; wučef Rjelka z Rakec; kantor Kubica z Wujězda; faraš Wićaz w Hbjelsku; referendar Hanowski ze Žitawy; rentier Hanowski z Budyšina; stud. theol. Jawork z Miloćic; farski administrator Lauček z Minakała; adjunkt Červinka z Přerowa w Morawskej; faraš Dučman w Lipsku; kaplan Křižan z Hodžija; kaplan Kubaš z Njebjelćic; kantor Kocor z Ketlic; překupe Marko Teodorović ze Zemlina; wjesny předstojnik Mlynk ze Zarěča; serbske towašstwo w Zarěču; řečnik dr. Ryba z Kraloweje Hradca; seminarski wučef Černý z Kraloweje Hradca; faraš Jenč z Palowa; domownik Holka z Prahi; praeses Lusćanski z Prahi; serbski seminar w Prazy; wučef Jenč z Drježdžan; překupe Tallowitz z Prahi; bjesada „Vénové“ w Prazy; faraš Hórník z Budyšina; kan. senior Kućank z Budyšina; faraš Wjacka z Wujězda; kaplan emer. Kózlík z Komorowa; gymnasialny wučef Moyn z Eislebena; professor dr. Máchal z Němskeho Broda; wučef Schütza z Rachlowa; wučef Nyčka z Essena; wučef Rězak z Wotrowa; serbske towašstwo w Bukecach; wučef Domaška z Bolbore; professor Kopytčak z Tarnopola; gymnasialny direktor Kotsmich z Wołomuca; seminarski

wučef Fiedleř z Budyšina; kantor emer. Liška z Hodžija; kaplan Skala z Budyšina; kantor Kocor z Hodžija; kaplan Bart ze Šěrachowa; katholska bjesada w Jaseńcy; překupec Glien z Budyšina; překupec Lorenc z Budyšina; překupec Mjerwa z Budyšina; překupec Měrš z Budyšina; farař Rāda z Barta; duchowny Halabala z Rajhrada.

Na l. 1886: kk. rentier Wanak z Lössnitza; wučef Bórš z Gottleuby; redaktor Smoleř z Budyšina; překupec Valten z Wojerec; farař dr. Kalich z Budyšina; kaplan Renč z Ketlic; dr. Muka z Freiberga; kantor Bartko z Nosaćie; farař Matek z Budyšinka; řečnik Mosig Kłosopólski z Lubija; archidiakon Dobrucký z Wojerec; kaplan Handrik z Budyšina; kantor Kubica z Wujězda; referendar Hanowski ze Žitawy; rentier Hanowski z Budyšina; farař Dučman z Lipska; kaplan Křižan z Hodžija; direktor Pohonč z Lipska; wjesny předstojnik Mlynk ze Zarěča; seminarski wučef Černý z Kraloweje Hradca; farař Jenč z Palowje; wučef Jenč z Drježdžan; Jednota w Khrósćicach; gymnasialny wučef Moyn z Eislebena; professor Máchal z Něm. Brodu; wučef Schütza z Rachlowa; seminarski wučef Fiedleř z Budyšina; kantor Kocor z Hodžija; kaplan Bart ze Šěrachowa; katholska Bjesada w Jaseńcy; překupec Glien z Budyšina; překupec Lorenc z Budyšina.

Na l. 1885: kk. rentier Wanak z Lössnitza; wučef Bórš z Gottleuby; redaktor Smoleř; překupec Valten; farař Jakub z Njeswaćidla; řečnik Mosig Kłosopólski; kaplan Handrik; kantor Kubica z Wujězda; referendar Hanowski; rentier Hanowski; farař Dučman; direktor Pohonč; farař Jenč; professor Máchal; wučef Schütza; kantor Kocor z Hodžija; řečnik Mütterlein z Budyšina.

Na l. 1884: kk. wučef Bórš; redaktor Smoleř; farař dr. Renč z Wjelečina; farař Jakub; řečnik Mosig Kłosopólski; kaplan Handrik; kantor Kubica; referendar Hanowski; wučef Schütza; řečnik Mütterlein.

Na l. 1883: kk. redaktor Smoleř; řečnik Mosig Kłosopólski; kantor Kubica; wučef Schütza; řečnik Mütterlein.

Na l. 1882: řečnik Mosig Kłosopólski; wučef Schütza.

Dary za dom M. S.

Wot 2. hapryla 1887 do 31. meje 1888 su dale darili w hriwnach: (W předkhadžacym kwitowanju str. 88 dyrbi rěkać: dr. Karłowicz 17) kkk. faraš Mrózak z Hrodzišća 20; faraš Jenč z Palowa 20; rěčnik Mosig Kłosopólski z Lubija 100; kantor Šolta z Radworja 1; faraš Matek z Hučiny 5; w Boršci: M. H. 1, H. R. 1; dr. Muka z Freiberga 10; kantor Bartko z Nosaćic 1; faraš Garbaš z Kotec 6; faraš Wanak z Wóslinka 6; Jan Nowotnik z Hornjeje Boršće 1,50; z Róžencyneho kašćika w Nižnim Nowgorodže 14,50; kantor Kocor z Ketlic 3; spěwanske towašstwo „Tył“ z Kutneje Hory 24; wunošk domu 200; professor Pful z Njeswačidla 15; dr. med. Rachel z Pančic 5; Adolf Černý z Kraloweje Hradca 1; ze Smječkec: P. Fulk 2, Marija Fulkec 2; z Kosłowa: Jakub Rjelka 1, Hana Měškanowa 1, Mich. Krawc 1; M. Kummer z Łazka 1; z Ralbic: faraš kan. Bjeňš 2, kapłan Bjedrich 3; faraš Waltaš z Wóslinka 3; z Kulowa: J. Hórník 2, J. Dubaw 0,50; Nykela z N. Wsy 0,20; Jakub Deleňčka z Kukowa 3; z Wosyka: Marija Mucyna 3, Mina Mukec 1; gymnasiast Imiš z Hodžija 1; M. Kummer z Časac 1; Marko Teodorowić ze Zemlina 12,05; překupc Jurij Wičaz z Budyšina 3; Bñh s námi 1; praeses Lusčanski z Prahi 10; faraš Hermann z Wotrowa 100; z Kumšic: Michał Janaš 1, H. W. 2, J. G. 2, J. M. 2, J. P. 0,20, E. K. 0,50, murješ J. Šěr 1, najeňik E. Milš 2; faraš Wjacka z Wujězda 6; z Noweje Wsy p. Njeswačidla: Jurij Hawš 2, Handrij Eichler 1, nócny stražnik Brankat 0,40; katechet Melda ze Stollberga 1; ze Žuric: kubleš Stranc 2, kubleš Jurij Cyž 3, Madlena Rabowa 2; z Kašec: Jan Cyž 3, Jan Nowak 0,50, M. Kral 0,10; z Wotrowa: Michał Cyž 2, Madlena Redžina 1,50, Michał Robl 2, Jakub Symank 1,50, Pětr Robl 2; z Kanec: Mikławš Cyž 3, Pětr Kocor 2, Mikławš Čorlich 3; z Jawory: Michał Zarjenk 3, Michał Wawrik 3; Madlena Bjaršowa z Mikoćic 3; Serbja serbskeho seminara w Prazy 25; na kwasu kantora Kocora w Hodžiju 22,60; faraš dr. Kalich 10; direktor J. A. Pohonč w Lipsku 10; wunošk domu 50; Kranc z Čornjowa p. Bukec 0,50; na Pjetašec kwasu we Wunjowje 4; Ernst Erkner z Davidstocka w Sewjernej Americy 5; professor Al. Petrów z Krasnoufimska 3,60; Lisec a dr. Špaček z N. Jičina w Morawje 4; faraš emer. Rychtaš z Budyšina 2; Krušwica z Wulkich Debsec 3; Jurij Dressler z Brězynki 1; z Khróšćic: J. Domanja 3, kubleš Jakub Jurk 1; z Jitka: Handrij Šibak 1,50, Handrij Sturm 1, J. Paulik 1, J. Nowotny 1, Jurij Nowak 1, Měšeš 0,75, M. Bartušk 1, H. Pawlik 0,50, J. Čeć 0,50, J. Pěťka 0,50, Gustav Hofmann 0,50, J. Kocor 0,10; faraš Domaška z Nosaćic 10; rěčnik Mütterlein z Budyšina 6; Wjenka ze Serbskich Pazlic 1; z Konjec p. Poršic: A. Mitaš 2, J. Mitaš 1,

H. Mitaš 0,50, Langa 2, Schneider 1; přez Jakuba Cyža ze Strážšća 6; z Bukec: serbske towařstwo 5, H. Króna 1; z Čězec: Gustav Nutničanski 1, E. Kluga 1, G. Albert 1, Pěťka 0,50, T. Pjeh 0,30, J. Pjeh 0,20, J. Škleučef 0,20; (1888) z Bolbore: wučef Domaška 2, Pechánek 4,73; farař Handrik z Malešec 30; seminarski w. wučef Fiedler z Budyšina 12; řečnik dr. Gintl z Hořowic 13,50; mlynk Lukaš z Rakec 2; farař Hórnik z Budyšina 50; kantor Jordan z Popoje 10; z Bolbore: Bjenada 0,50, N. N. 1, Šrama 1, Šimank 0,50; farař Jenč z Palowa 20; za exemplar „Dějiny“ 0,60; khěžkar Jan Krawc 1,50; M. Pola 2, H. Klimant 2, J. Kruža 0,50, Moric Domaš 1, paleř J. Krawc 2, wunošk domu **100**; z Ralbic: J. Manjok 3, P. Žur 1,50, Michař Błažik 5, Hana Hilic 0,50, M. Čornak 3, Haňža Błažikec 0,50, Kata Čornakec 2, Mikł. Kučank 1,50, J. Błažik 1, Mikł. Zarjenk 1, wučef Hicha 1,50; z Nowoslic: Mikł. Lebza 3, Madlena Cyžowa 3, Michař Kučank 2, Mich. Wjacslawk 2; Mikł. Šolta z Róžanta 3; z Budyšina: kaplan Skala 20, překupe Mjerwa 20; z Maleje Boršće: Jan Kokla 2, Muka 1, Nowak 0,80, Hatař 0,80, Teich 0,80; ze Šciwjec: Šuba 2, wučef Helm 1, Frencel 0,80, Wičaz 0,80, Mlynk 0,80, Wjenk 0,80, Bundemann 0,80; z Hornjeje Boršće: Wjenk 2, Nowotnik 2, Manjok 0,80, K. Urban 0,80, E. Urban 0,60; z Džěchorec: Žur 2, Rečka 1,20, Lešawa 0,80, Kopač 0,80; 15 wot k. Kuby darjenych exemplarow jeho zberki „Pisně lužické“ 30; wunošk domu **100**; (po zličbowanju M. S. w haprylu) kantor Šolta z Radworja 1; kubler Kokla z Khrósćic 10; kubler Smola z Kašec 3, kantor Bartko z Nosaćic 2; dr. Jan Karłowicz z Warszawy 5,60; farař Wjelan ze Slepoho 30; kantor Kapler z Budyšina 6; kubler Libš z Hornjeho Wunjowa 3; Marija Dudžina z Dobruše 2; Wanda Karpińska z Warszawy 10; skladowanje při swjedenju towařstwa „Jednoty“ w Drježdžanach 38 m.

Rozprawa II. wo domje Maćicy Serbskeje.

Podawa *M. Hórnik*.

Moja přenja rozprawa, kotraž bě w Časopisu l. 1885 str. 220—224 wocíšćana*), poskići sobustawam a přecelam našeje Maćicy a našeho serbskeho ludu wšitke data a cyfry za historiju „maćičneho domu“, jako tež wobraz (lithogramm) dotalneho stareho njedosahaceho twarjenja.

*) Trochu skróćena tež we „Lužicy“ 1885 č. 12.

Wot toho časa su potom dale dary za dom hromadžowane a kwitowane byle, hač runje smy tajkich wjele wjacj wočakowali. Předsydstwo z wubjerkom je tu naležnosć swěru spěchowało a wosebje je administrator domu, k. rěčnik E. Mütterlein, jara starosćiwje hospodaril z wustojnym přenajećom lokalow a z wupytanjom tunišich hypotekarnych kapitalow. Tak bu móžne, zo bě w léće 1886 čisteho wunoška stareho domu 474 hr. 55 p., štož je w protokollu hłowneje zhromadžizny poměnjene a mjez darami za dom M. S. wotedate. Dokelž je nadrobne zličbowanje dokhodow a wudawkow léta 1886 podobne zličbowanju l. 1887, jenož zo tuto wjetši wuzbytk pokazuje, podawamy tudy jenož tuto, kotraž je wězo — jako wšitke přjedawše — wot revisorow k. fararja Jenča z Palowa a k. kaplana Skale tudy swěru přehladane a wot hłowneje zhromadžizny M. S. justifirowane. Wono ma so tak:

Zličbowanje domu M. S.

A. Dokhody.

I. Zbytk w pokładnicy:

Z l. 1886 . . . . . hr. 24. 55.

II. Wunošk přenajeća.

Wot knihišćerja M. Smolerja	hr.	750. —
„ pozložerja Grundmanna		450. —
„ wuhlokupca Grofy		160. —
„ wóznika Valtena		600. —
„ překupnicy Eissleroweje		24. —
„ mašinarja Hulča		22. 50.
„ kryjerja Kučki		60. —
„ maćičneje knihownje		90. —
		<hr/>
		2156. 50.
		<hr/>
		2181. 5.

B. Wudawki.

I. Dań hypotekarneho dolha.

1. Farskemu lennistwu w Hrodzišću za 12000 hr. kapitala po 4% wot 1. oktobra 1886 do 30. sept. 1887	480. —
2. Towarštwu Pomocy za stud. Serbow za 5300 hr. po 4½% na l. 1887	238. 50.
3. Měćanskej lutowarni za 400 hr. po 4½% wot 1. okt. 1886 do 30. sept. 1887	170. —
4. Tapećirarjej Mäuselej w Budyšinje za 4000 hr. po 4½% na l. 1887	170. —
5. Fondej J. I. Kraszewskoho stipendija budyšskich serbsk. gymnasiastow za 2000 hr. po 4½% na l. 1887	90. —

Latus 1148. 50.

	Transport	1148. 50.	
6. Wicazowej w Janecach za 1500 hr. po 4½ wot			
1. okt. 1886 do 30. sept. 1887		67. 50.	
7. Fararjej Jenčej w Palowje za 1000 hr. po 4½ wot			
1. okt. 1886 do 30. sept. 1887		45. —	
8. Fararjej Hórnikkej w Budyšinje za 1000 hr. po 4½			
na l. 1887*)		45. —	
9. Twarski fond Michala Łahody z Bozankec za 500			
(na dom darjeny)**) po 4½ wot 1. okt. 1886 do			
30. sept. 1887		22. 50.	1328. 50.

II. Dawki a bjernje.

Městski dawk	31. 62.	
Bjernja (geschoss)	8. 30.	
Pokładnica wotpalenych	6. 78.	
Wuhengerjej	6. —	77. 4.

III. Porjedženje.

Česliске дзѣло	88. 96.	
Blachařske дзѣло	19. 50.	
Běleřske дзѣло	5. 50.	
Kryjeřske дзѣло	31. 19.	
Kowařske дзѣло	3. 9.	148. 24.

IV. Wšelčizny.

Wobstaranja administratora	40. —	
Porto 30 p., wotpis zličbowanja 50 p.	— 80.	40. 80.
		1589. 58.

Přirunanje.

Wšě dokhody	2181. 5.
Wšě wudawki	1589. 58.
Zbytk abo wunošk lěta	591. 47.

E. Mütterlein, rěčnik,
administrator.

Z tuteho zličbowanja a z wozjewjenych „darow za dom“ je widžeć, kak pomaluku móžemy so natwarjenju noweho dostojneho domu M. S. přibližować.

Štož je njebohi Smolef při přenim zběranju za dom nazhonił, to wěmy tež my ze zhonjenja. W małym ludže móže z cyła jenož mała črjódka idealnych, za swoju narodnosć zahorjenych, khwalbu nježadacych a při tom woporniwych ludźi być! Pola

*) Tutón kapital bu w januaru 1888 wuplaćeny a potom extabulirowany. Hewak ma předsyda hišće 720 hr., při wuplaćenju „pražskeho dołha“ wot 12. febr. 1882, a někotre doplaćenki (wułožki) wot M. S. žadać, za kotrež pak wón žaneje danje njebjerje. (Hl. Protokolle M. S. 22. měrca a 27. hapr. 1882.)

**) To potajkim M. S. sama sebi dani, jako přenajmnski pjenjez za knihowanju sebi plaći. Tak dyrbyje so ličić, hdyž měješe dom hišće lětny deficit, přichodnje pak dyrbi to woboje so zanjechać. Redaktor.

Serbow je jich hišće mjenje dyžli druhdže, dokelž su zwjetša wjesny a ratafski lud bjez zemjanstwa, tak zo mjez nimi w našich krajnych wobstojnosćach mjeńši procent studuje dyžli druhdže. A k tomu w postupowanju přez němske ludowe šule a wosebje přez srjedźne a wyšše džěl zdźělanych Serbow so zhubi! Naš Smoleř bě drje založenje domu M. S. (1874) w swojich Serbskich Nowinach Serbam z próstwu wozjewił a jako derje měnjacy wótcinc tež Němcam w starožitnostuje zabawnym časopisu „Saxonia“ dr. Moschkaua. Ale jara maľko tehdy dosta!

Tohodla bě cyle prawje a rozomnje, zo na lubosć druhich Słowjanow so wobroći. Wšelacy spisowarjo a redaktorowje, kotrychž w swojim času džakownje hišće wopomnimy, su z časami naše zhromadne serbske kulturne prócowanja dobroćiwje podpěrali. Dotalny wuspěch tajkeho poručowanja wupokazuja poslednje lětniki našeho Časopisa pódma kwitowanja w „S. Nowinach“ a we „Lužicy“.

W najnowšim času je k. Eduard Jelínek našu naležnosć dalšemu čitařstwu wozjewił ze „słowjanskim listom“ w pražskej „Politicy“ 29. měrcu 1888. Po nim rozpraji ju słowjenska „Soča“ 11. meje t. l. a druhe časopisy.*)

Ze wšim prawom džywa so k. Jelínek, kak su wěsći ludžo móhli lojalnych a swěrných Serbow do podhlada stajeć a jich prócowanje hanić wo rozwiće serbskeje řeče a wo založenje abo zdžerženje serbskeho maćičneho domu, kotryž wón „das einzige Heim dieser Art“ za serbski lud mjenuje. „Hdyž rusowski millionar wjeřeh Demidow“, piše wón dale, „pódma druhich humanitarných a woporných skutkow w cuzbje z nakładom někotrych millionow italsku šulu a wustaw w San Donato založi, abo hdyž pólski magnat Branicki sta tysacow frankow khudym města Pariza dari, rěka to mácenatstwo a humanismus, a nihtó (tež Něme) nima ničo přećiwu tomu; hdy pak by džensa tajkemu Demidowu abo Branickemu připadnyło (n. př.) hubjeny kryw maćičneho domu**) w Budyšinje z nowym lěpšim wuměnić, zo by tón dom druhim podobny był,

*) Na požadanje póscělemy radži tajkim redakejcam potřebne data a wobrazk stareho domu M. S.

**) t. r. jedyn dom mjez 1100.

by to (we wočomaj wulkich nowinarjow) zatrašny panslavisimus byl!“ Tuto słowo bjeru džě Němcy w znatym politiskim zrozymjenju, z kotrymž naše serbske prócowanja ničo činić nje-mějachu a nimaju. My jenož wobaramy swoju narodnosć a čaramy so za intelektuálnu a moralnu zdžělanosć Serbow z pomocu maćeřskeje rěče, štož naše statuty a naše skutki dopokazuja. (Hl. Immisch, Deutsche Antwort eines sächsischen Wenden, 1884. Dr. S., Noch etwas mehr Licht in der sehr trüben Sache des „wendischen Panslavisimus“. Bautzen, 1885.)

My pak hišće wjacjaj přikładow wěmy, zo słowjanske ludy, a tež najnjedźi mjez nimi, k wužitku Němcow doma abo w cuzbje wulke pjenježne dary woprowachu, n. př. Jablonowskische Gesellschaft (wot pólskeho wjeřcha) w Lipsku, wotkazy rnsowskeho majora Ozuwiewa († 1833) we wustawje slepych w Drježdźanach, serbski seminar w Prahy atd. atd. Tajke přikłady su jara powučne za tych, kotrymž dostate a hišće móžne dary za dom M. S. ze strony Slowjanow so njespodobaju. My pak wo tajke z nowa tudy naležnje prosymy. (Hladaj Časopis 1884—87.)

Daj Bóh, zo by ze skutkownej pomocu Serbow a jich přećelow nowy dostojny maćičny dom so natwaril. Hdy by tajki hižo hotowy stal, snadź bychmy potom tež stawowsku a krajnu pomoc dostali. Doniž wjetši kapital njenahromadžimy, njemóžemy wo twarskich naćiskach tudy powědać, kajkež je hižo njebohi Smolef dal wudželać. Tola skerje a — lěpje!

Připis. W „Spomnjenkach k 40. narodninam M. S.“ w l. 1887 str. 93 rjadk 6 čitaj: . . . tak jutry 1882 na město fararja Dučmana kaplan Skala.

Porjedženka. We „Wobsahu“ 1887 dyrbi rěkać: Pokazowať k wósmemu zwjazkej. Porjedženje druhich zmylkow njech nam při mnohim přepisowanju a korigowanju přećelni čitarjo dobroćiwje wotpušća!

Redaktor.

NARODNE HŁOSY
ŁUŽISKOSERBSKICH PĚSNI

(80 čísłow).

Zhromadźiř

Adolf Černý.

Budyšin 1888.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Čisćar F. M. Geidel w Lipsku.

PŘEHLAD.

I. Pěsnje z mojich zapiskow:	strona.
A) Wšelake pěsnje.....	1.
B) Serbske reje	12.
a) Hornjołužiske.....	12.
b) Delnjołužiske.....	24.
II. Ze zapiskow Michała Hicky z Ralbic:	
Serbske reje.....	25.

I. Pěsnje z mojih zapiskow.

A.) Wšelake pěsnje.

1. Andante.

Z Kukowa (spěwaše M. Zarjeńk).

Tu - jaw - ka, kiž bjez stra - cha na haž - kach so
 ko - le - ba - še, ha z je - nej haž - ki na dru - hu
 hor - je de - le zlé - to - wa - še.

Smol. I. str. 133. — Přir. tež: Muka, Dodawk k ludowym pěsnjam, melo-
 dija ō. 30. na str. 7.

2. Šćežčička.

Pomałku.

Z Kukowa (Zarjeńk).

Pod Ró - žan - tom le - ži ťu - őič - ka, po ťuč -
 cy je - na mi šćež - őič - ka.

Text w Smol. I. 274. Přir. Muka, melodiya ō. 21.

3.

Z Kukowa (Zarjeńk).

Do Ra - keo ja nje - pón - du, tam se - bi kry - nu pu - ki, ha
 w Jit - ku mam lub - ku, ha tam ja k njej pón - du.

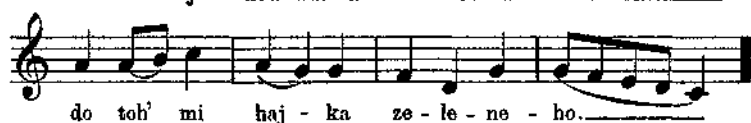
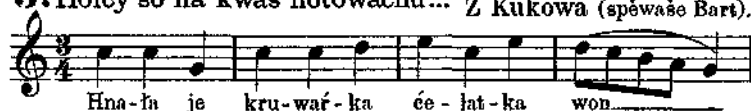
4.

Z Kukowa.

Text w Časopisu Mačicy S. 1873.

5. Hólcy so na kwas hotowachu... Z Kukowa (spěwaše Bart).

Přir. Kuba č. 11.

6. Andante.

Swinarnja (spěwaše J. Reně).

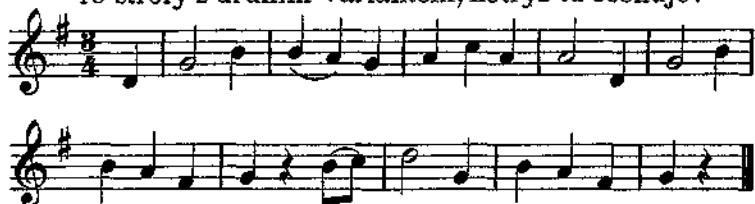

7. Adagio.

Nowa Wjes pola Kulowa (šoćina).

8. Šoćina, kotraž tu pěsni spěwaše, přednošeše někot-re strofy z druhim variantom, kotryž tu sčěhuje:

9. Jězdźili su hólcy... Z Noweje Wsy pola Kulowa.

10. Z Nowoslic (po piskanju na huslach).

Šta je hol-ěka tra-wu žnjeó, tra-wu žnjeó na
 řu-ěku ze-le-nu, na řu-ěku ze-le-nu.

11.

Z Łazka.

Něh-dy je - na bě - še, ra - dy měó mje choy - še,

ja 'šće wot njej nje - ro - dźach; nět - kle bych sej ju ra - dy wzał.

12.

Z Łazka.

Lu - bo - wał sym lu - bo - wał — mo - je mło - de

ži - wje - njo, mo - je mło - de ži - wje - njo a

mo - joh' mło - doh' šš - me - la.

13. Za tymi šoćić humnami je jena nowa šćežčička...

Z Rałbic.

14. Largo.

Z Ralbic.

Wón je jej za-wdať žoť - ty gróš, wón
je jej za - wdať žoť - ty gróš, wo - na tu
bě - tu ruč - - ku jom!

Přir. Smolef str. 99.

15.

Z Noweje Wsy pola Kulowa.

Ha-le šoť je tón hól - čik ru - ny pu - óik, ha - le
na - de - šoť je - - sej ru - ny du - bik, ha - le
na - de - šoť je - - sej ru - ny du - bik.

Přir. Smolef I. str. 86.

16.

Z Noweje Wsy pola Kulowa.

Ha - le jěd - na - ée ée - pje - še,
k ho - liě - cy džěch, ha - le dwa - - na ée
ée - pje - še, hiš - - ée tam běch.

Přir. Smolef I. str. 55.

17.

Z Noweje Wsy pola Kulowa.

Ha - le bě - štej pak bě - - štej pak
to - wařš - cy dvě, ha - le je - ne - ho
lu - be - - ho mě - - je - štej.

Přir. Smoler I. str. 105.

Z Noweje Wsy pola Kulowa.

18. Tale pěseň so spěwa na dompuću z přazy.

Ha bo - že - mje, — bo - že - mje, mje - no bo -
že ha - - ja nět - kle do - moj du ha, — pře - wodž
mje pře - wodž mje stód - ki Jě - zus, pře - ce — mje
pře - wodž — hač k na - šim — dom.

19.

Z Michałkow (piskaše a spěwaše herc Nazdala).

Ho - la, ho - la, što to wy - ska, kaj - ka so nam džensa
py - cha bly - ska, w Khwaći - cy a Wě - - tro - wje

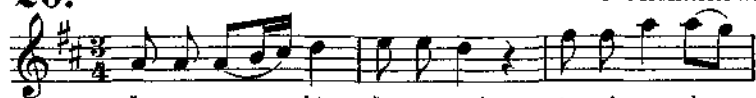

taj - ki ro - pot swjedźeński!

20.

Z Michałkow.

Ja sym se - - bi żo - nu wzał, ta mi no - chce

dźe - faó; hdyž ji da - wam kał a kul - ki,

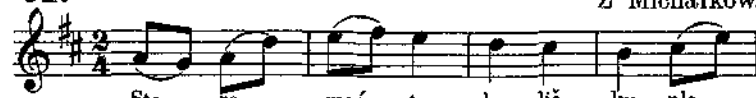
to - mi no - chce jěsć, hdyž ji da - wam

z mło - kom jah - ty, to - mi der - je zla - pce.

21.

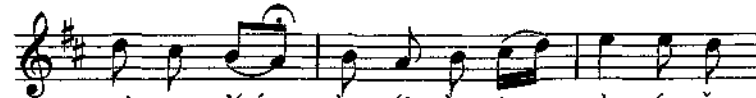
Z Michałkow.

Sta - - ra maé ta ho - lič - ku ple - -

će - še, ple - će - - še tón mi kó - ždy

swja - ty dźeń; hu - sći - šo ju ple - će - še,

hu - sći - šo ju swa - rje - - še.

22.

Z Michałkow.

Mó chce - mó jón - króć pu - ó - wać, praj' Pě -
 ter; mó chce - mó jón - króć pu - ó - wać, haj, haj, haj, haj
 pu - ó - wać, praj' Pi - la - tus.

23.

Z Michałkow.

Mi wutrob - nje so styš - óe, zo hiš - óe srje - da njej! Ach,
 Bo - žo, pom - haj štwórt - kej, zo pjat - ka do - ča - ka,
 so - bo - ta přińdź z ča - som, nje - dze - la pak z mja - som!

24. Adagio.

Ze Šunowa.

Wáit - ko sym wi - dža - ěa na - swě -
 óe, swoj' ho - lub' - ho sym -
 nje - wi - dža - ěa.

Druhi hłos ma Smolef I. str. 122.

25. Pokhěrľušk.

Z Noweje Wsy pola Kulowa.

Na - ľe - taš - ko. so při - bliž' - wa -
šo, hěr - ki a doľ - ki
ze - le - nja - chu.

Text w Časopisu 1864, str. 196.

26. Pokhěrľušk.

Z Noweje Wsy pola Kulowa.

Jěi je Bóh wjer' - šen do měš - tač -
ka, ha na swo - jim ze - le - nym
wo - zyč - ku, haj wo - zyč - ku.

Słowa pola Smolerja I. 284, hłós pak dotal njeznaty. Druhi hłós ma Muka, ě. 16. Tež ě. 27.

27.

Z Raľbic.

Hdyž pak bu - chu to - ho Knje - za my - sle,
stwo - rié nje - jo a tón swět, ry - by, ra - ki,
nje - jes pta - ki, wše - la - ke tež zwěr - ja - ta.

28.

Z Raibie.

Ha-le ja sym sej wob-hla - dař ho - lič - ku, rja - nu,
bě - řu, čer - wje - nu, ha mo - je - je
ru-nos-će, rja-nos-će, mo-je - je ru-nos-će, rja - nos - će.

Přir. Smoleř I. str. 82.

B.) Serbske reje.

a.) Hornjołužiske.

29.

Z Wotrowa (piskaše Bobik).

30.

Z Wotrowa.

31. Naši su z wozyčkom po pjenježki jéli...

Z Wotrowa.

Přir. Kuba č. 78.

32. Kajke su to óežke lěta...

Z Wotrowa (Bobik).

33. Ptači kwas.

Z Wotrowa (Bobik).

Hdyž njewěstu wot kwasneho woběda k rejowanju wjeđu; hercy piskaju, hólcy spěwaju. Tak su mi prajili.

34.

Z Wotrowa (Bobik).

35.

Z Wotrowa (Bobik).

36.

Z Kukowa (Zarjeńk).

37. Bratře luby mój...

Z Nowoslic
(piskaše here Kušk na huslach).

38.

Z Nowoslic.

Hdyž je Han-ka ma - řa by-řa, dha je wo - na
w pša-ku hra - řa; rja - ny lu - by mój, rja - ny lu - by mój,
ty sy to - la pře - co lu - by mój.

39.

Z Nowoslic (Kušk).

40. Ja sym widzał wrobla lećeć...

Z Wotrowa
(piskaše here Bobik):

Znje-sła kaš - ka džew-jeó jej - kow pod du - bo - wym,
du - bo-wym pjeńkom.

Text w Smol. I. str. 231.

Přir. Kuba č. 11.

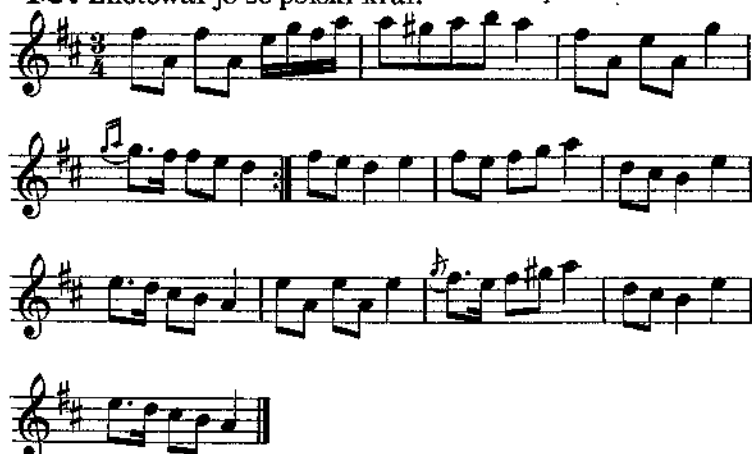
41.

Z Wotrowa (Bobik).

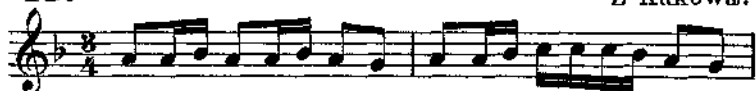
Přir. Kuba č. 86.

42. Zhotowal je so pólski kral.

Z Nowoslie
(piskaše here Kušk).Smol. I. str. 86.
Přir. Kuba č. 71.

43.

Z Kukowa.

Zakónčenje.

Přir. Kuba č. 85.

Tu reju spěwaše spěwař ze syllabu la jako zakónčenje jeneje pěsnje.

44. Korčmarjej je wowca...

Z Kukowa.

Přir. Kuba č. 90.

45. Variant prjedawšeje reje.

Z Nowoslic.

46.

Z Noweje Wsy pola Kulowa.

Ha chceš-li hol - čo ty na - še za - wo - stać,
 ou - zoh' kra - ja so zda - lo - wać, to dyr - biš nam
 wot wło - sań - cy tu - le ćeń - ku ži - du pšać.

47.

Z Michałkow.

Dži a hla - daj, dži a hla - daj, što hol - čo
 tam dže - ŭa? wo - no, wo - no tam, wo - no, wo - no tam
 ka - muš - ki zbě - ra.

48.

Z Kulowa.

49.

Z Kulowa.

50.

Z Kulowa.

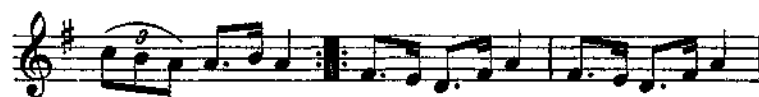
51.

Z Kulowa.

52.

Z Kulowa.

53.

Z Kulowa.

54.

Z Kulowa.

55.

Z Kulowa.

56.

Z Kulowa.

57. Hanka, lubka moja...

Z Radska pola Łaza.

Sam do rejow możemy zalićé tež č. 8. „Do Rakec“., č. 4. „W Křidowje“.,
 č. 12. „Lubował sym“., a č. 80. „Ja mam lubku“..

b.) Delnjołužiske.

58. W Kałkojskim łužku... Piskaše here Pětac w Drejcach.

59.

Z Drejc.

Podobny motiv sym w Čisowej w Hornjej Łužicy nadešol. Přir. tož Kuba č. 36.

60. Liška choži na mój kał...

Z. Drejc.

II. Ze zapiskow Michała Hieki z Rałbie.
Serbske reje.

61.

Variant č. 87.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77. Předz, předz, předz...

78.

79.

80. Z moich zapiskow.

Z Kukowa.

Ja mam lub-ku Sa-ma-ri - sku,

POKAZOWAŘ.

	Strona.
B ěštej pak běštej towaršcy dvě.....	8.
Božemje, božemje, mjeno bože.....	8.
Bratře luby mój.....	15.
D e Rakec ja njepóndu.....	8.
Dži a hladaj, dži a hladaj, što holčo tam džěta.....	19.
H anka lubka moja.....	23.
Hdyž je Hanka mała była.....	15.
Hdyž pak buchu toho Knjeza mysle.....	11.
Hnała je kruwarčka éelatka won.....	4.
Hola, hola, što to wyska.....	8.
Hóley so na kwas hotowachu.....	4.
C heeš-li holčo ty naše zawostać.....	19.
J a mam lubku Samarisku.....	32.
Ja sym sebi žonu wzať.....	9.
Ja sym sej wobhladať holičku.....	12.
Ja sym widzał wrobla lećeć.....	16.
Jědnaće ćepješe, k holičcy džěch.....	7.
Jěť je Bóh wjeřšen do městačka.....	11.
Jězdźili su hóley.....	5.
K ajke su to ćežke lěta.....	13.
Korčmarjej je wowca.....	18.
L iška choži na mój kať.....	24.
Lubowať sym, lubowať.....	6.
M i wutrobnje so styšće.....	10.
Mó choemó jónkróć pućować.....	10.

Najlubozniši wječor wčora.....	4, 5.
Nalětaško so přibliž'wašo.....	11.
Naši su z wozyčkom po pjenježki jěli.....	13.
Něhdy jena běše.....	6.
Nětkle sym ja zhonił.....	18, 19.
Pod Róžantom leži lučička.....	3.
Předź, předź, předź, rjane holičo.....	31.
Ptači kwas.....	14.
Stara maé ta holičku plečeše.....	9.
Šta je holčka trawu žnjeó.....	5.
Šot je tón hólčik runy pušik.....	7.
Tujawka, kiž bjez stracha.....	3.
W katkojskim lužku.....	24.
W Křidowje a Jěžowje.....	4.
Wón je jej zawdał žoŭty gróš.....	7.
Wšitko sym widžała na swěće.....	10.
Za našimi hunami.....	4.
Za tymi šoŭcio humnami.....	6.
Zhotował je so pólski kral.....	17.
Znješla kačka džewječé jekow.....	16.

W o b s a h.

Z mojego zapisnika. Napisał Adolf Černý	str. 3.
Dodawk k textam ludowych pěsnĭ. Podał A. Černý	„ 11.
Hornjoserbske ludowe pěsnje. Zběrał dr. E. Muka	„ 14.
Serbske narodne pěsłowa. Zrjadował dr. E. Muka	„ 19.
Swobodne městno za syna serbskeho duchowneho na krajnej ťuli w Miťnje. Spisał dr. M. Renč	„ 25.
Druhi dodawk k ležownostnym mjenam. Zběrał M. Rostok	„ 32.
Zbytki dorinskeje serbsčiny. Podał dr. Pful	„ 34.
Regulativ za wupožčenje knihow z knihownje Maćicy Serbskeje	„ 52.
Wučahŭ z protokellow M. S.	„ 54.
Zličbowanje M. S. w 40. lěće (1886)	„ 59.
Pokładnica maćičneho domu	„ 60.
Přinoški sobustawow M. S. (1886)	„ 61.
Zličbowanje M. S. w 41. lěće (1887)	„ 63.
Pokładnica maćičneho domu	„ 64.
Přinoški sobustawow M. S. (1887)	„ 65.
Dary za dom M. S.	„ 67.
Rozprawa II. wo domje Maćicy Serbskeje	„ 68.
Priloha: Narodne hłosy lužiskoserbskich pěsnĭ. Zhrom. A. Černý.	

Z tutym wudawa nowy wudawk „Nadpada pola Bukec“ a tež
81) **Proutfa na l. 1888.**

Njeje-li nowy sobustaw M. S. spisy (hl. Časopis 1887) abo
Časopis dostał, njech to z přidaćom swojeje adressy wozjewi.

K wužitku maćičneho domu předawaju so w maćičnym kni-
składze a pola pokładnika Mjerwy za dvě hriwnje:

Pěsně lužické (serbske ludowe pěsnje),
knih V. „Słowanstwa we swých zpěwech“ wot L. Kuby.

Pola předsydy je na předaň, z pomocu towarťstwa ss. Cyrilla
a Methodija wudaty:

Nowy Zakon.

Do hornjoserbsčiny po rjedze Vulgaty přeložiťtaj Jurij Łus-
ćanski a M. Hérnik. Zeťiwk I a II *M.* 1,50. (Matej 1, 1 —
Jap. sk. 1, 18.)

Wo zapłaćenje přinoškow (lětnje *M.* 4 abo w cuzych pje-
njezach po kursu) najpodwolnišo prosymy; přetož lěto so bórzy
minje a potrěbnosće M. S. přibywaju. Pokładnikowa adressa so
pěše: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen (Sachsen).

Č A S O P I S
MAĆICY SERBSKEJE

1888.

Redaktor:
Michał Hórnik.

Lětnik XLI.

Zešiwk II.

(Cyłeho rjada čisto 78.)

B u d y š i n .

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Přípis k druhé zběrcy narodnych hlósow.

Napisał *Adolf Černý.*

(Moje pućowanje w l. 1888. Wašnje zběraju pěśni a melodiji. Kantorki. Postaw narodnjeje pěsnje a hudźby we wopytanych wokolinach. — Rozšěrjenje narodnych hudźbnych nastrojow. „Małe husle.“ — „Serbska reja“. Nowe družiny ludowych reji. — Přitomna druha zběrka, jeje najwažniše čisła a wosebitosće. Wobćežnosće při zapisowanju a potom redigowanju zapiskow. Někotre zmylki dotalnych zběrkow. — Zhromadna zběrka serbskich ludowych pěśni.)

Dobytk mojeho pućowanja z l. 1887 bě mi z dosahacym pohnućom k nowemu pućowanju po Serbach a k zběranju dopokazow serbskeje narodnjeje individuality, plodow ludowego wumjełstwa abo jeho powostankow. Žel je mi, zo njemóžach khorosće dla tak dołho a daleko pućować, jako bě moje wutrobne požadanje. Tola tež takle sym z dobytka mi swojeho ferialneho pućowanja „dla strowoty“ cyle spokojom.

* * *

Mój wotpoblad bě, wopytać wosebje narańše mjezy serbskeje narodnosće, hdyž zařidžene lěto w nawječornych wokolinach khodžach. Pućowach (z přecelom Muku, kaž loni) najprjedy do wokoliny Wósporka, do najpołodnisich wsow narańšeje pruskeje Hornjeje Łužicy, wot tam do polnócnonarańšich wsow sakskeje Łužicy, dale do wokoliny Klětnoho a Wochoz, Gródku, Slepoho, Mužakowa, Khoćebuza a Picnja. Pódlu pobych wosebje tež w Rakcach. Na swojim puću wopytach tute wsy: Nosaćicy, Křišow, Hbjelsk, Boršéku, Wukrančicy, Stróžu, Kislicu a Polpicu, Nowu Wjes nad Šprewju, Lěskej, Košlu, Klětno, Krjobju, Rychwałd, Wochozy, Trělno, Miloraz, Mulkecy, Nowe Město, Šprejcy, Terp, (z Muku, dale sam:) Slepó, Rowno, Trebińk, Běłu Wodu, (potom zaso z Muku:) Chmjelow (w Delnjeje Łužicy), Žyłow, Dešno, Strjažow, Maibark, Drjonow.

Pěsnje zapisowach we wsach, kotrež su ze šěršim čišćom poznamjenjene. Hdyž přińdžechmoj do wsy, naprašowachmoj so najprjedy za hercom abo za spěwarkami, wosebje za „kantorku“. Hdyž bě herc we wsy, skazach jeho sebi do korěmy abo džěch k njemu do jeho wobydlenja. Tež spěwafki spěwachu namaj domach, na farje abo w korěmje, hdžež so po džeńskim džěle we wšelakej ličbje zhromadźichu. Raz spěwaštej jenož dvě, tola druhdy spěwaše šěsć, wósom, haj džesać spěwarkow. W tajkim připadže dyrbi sebi zběraćel wot jednotlivych spěwarkow solo spěwać dać, hdyž běchu najprjedy wšitke hromadže spěwałe a hižo „do naspěwa přišle“ a jón derje móža. Druhe pombaju, hdžež solistku pomjatk wopušći.

W prjedawšim sćinich spomnjenku wo tak mjenowanych „kantorkach“. Wjesne holcy sebi mjenujcy wuzwola ze swojeje srjedzizny tu, kotraž najrjeńši hlós ma a najwjacy a pódlá najrjeńšich pěsni spěwać znaje, za „kantorku“.*) Kantorka při spěwanju wonkach na wsy (njedzělu abo swjaty džěń popođnju) abo na přazach postaja, kotre pěsnje maju so spěwać a započina spěw. W tutym swojim zastojnstwje „kantorki“ wostanje holca tak dołho, hač so wuda. Hlejće — tak je zarjadowany spěw na serbskej wsy. Dospołna institucija! Spěwne wumjelstwo kantorki skića swětło na postaw narodneho spěwneho wumjelstwa w tej abo tamnej wsy. We wsach, hdžež mějachu hubjenu kantorku, móžachu hóley z cyła mjenje pěsni a mjenje rjanych, husto wšelako skepsanych spěwać (n. př. w Šprejcach). Temu napřećiwo zaso we wsach, hdžež bě kantorka dobra spěwafka, spěwachu wjele a rjanych pěsni (n. př. w Miłorazu).

Přěni raz je so mi radziło někotre melodije uadeńć a zapisać w Nowej Wsy nad Šprewju. Tu spěwaše mi kantorka Hana Mikanec hišće z třomi holcami wšelake pěsnje, wot kotrychž sym do swojeje zběrki 5 čisłow zarjadowať. Hač do Noweje Wsy njenamakachmój ničo, tež žaneho herca njenadeńdžechmój. Jenož we Wukrančicach mjenowachu mi jednoho, wěsteho Schönfeldera, rodzeneho z Jěřhec, kiž pječa hdys z klarinetistom Šalu (w Hbjelsku) khodžeše a pódlá němskich tež serbske

*) Wo kantorkach na přazach spomina hižo Smoleť, Pěsnički II, str. 220.

reje znaješe. Tola tón njebě domach a, kaž sudžich z řečow susoda wukrančanskeho, Hartmanna, wjele njemóžeše — štož w nastupanju serbskich reji na podložku nazhonjenjow z Matejšku a druhimi hercami podobneho zorna, kaž Schönfelder, tež přidach. We Wukrančicach a wokolinje so wjacjy serbski njerejwa; tola Hartmann znaješe serbsku reju a praješe, zo je ju sam we swojich młodostnych lětach husto rejwał. Kaž so zda, je so w tamnej wokolnosći serbska ludžba na narodnych nastrojach hižo dołho zminyła: Hartmann na př. njeznaješe ani serbske husle, čím mjenje tarakawu, njewědžeše so ani dopomnić, zo by ženje jedyn teju nastrojow widzał.

Z Noweje Wsy dzěchmoj do Lěskeje, hdžež mějach powěsć wo wěstym Łodže, korčmarju, kiž pječa na harmoniku serbske reje hraje. Tola Łoda wjac nastroja njeměješe a sam bě hižo hłuchi, tak zo z nim ničo njebě. Tu w Lěskej prajachu, zo je w Radšowku stary muž, kiž snadź serbske reje piskać móže. Tola hdyž tam přińdžech, pokaza so, zo je wón — Němc a wěsće ničo serbskeho piskać njemóže; z najmjeńša ničo wažne za ethnografiju. Wječor běchmoj tola trochu za njeradženje z radšowčanskim hercom zapłaćenaj w Klětnom na farje, hdžež namaj dvě holcy, Hana a Marija Bartec, spěwaštej. Wot njeju je w přitomnej zběrey 5 čislow znapisanych. Wonej praještej, zo su tu w Klětnom něhdy serbsku roju na přazach rejwali, tola zo so nětk z cyła njerejwa.

Mój najbližši cył bě krjebja, hdžež so nadžijach nadeńć stareho Kijanka, kiž bě pječa stary serbski herc. Wpųtach jeho a spóznach, zo mój puć za nim njebě podarmo. Kijank je 76 lět stary muž, kiž hižo na dzěło khodzić njemóže dla słabosće čěła a wočow, tola kiž móžešć mi hišće wšelake serbske reje na huslach piskać. Njeměješe pak husli, tuž dyrbjach je sebi najprjedy wot kantora požćić. Potom sym po Kijankowym piskanju 8 reji za swoju zběrku napisat (č. 75—82). Na moje naprašowanje za starymi serbskimi hudžbnymi nastrojemi dopomni so Kijank, zo je w tamnej wokolinje we swojich młodostnych lětach hišće „tarakawu“ a „kózła“ widzał, mjennjey w Mikowje. Tu bě herc, kiž na kózła duješe (jeho mjeno Kijank njeznaješe) a druhi, Wićaz, kiž na tarakawu piskaše. Na Kijankowym kwasu

w l. 1837 bě hišće here z kózłom. Potajkim sahaše tehdom wokrjes narodnych hudźbnych nastrojow, kiž so džensa na wokolinu Slepoho a z džěla Mužakowa wobmjazuje, na tym boku hač sem do wokolnosće Mikowa. Wot Kijanka zhonich, zo je w Nowej Wsy pola Krjebje wěsty Fechler, kiž tež serbske reje móže, tola zhonich tež, zo z wěstosću domach njeje, a tuž dyrbjach dale do Wochoz, hdžež mějach nadźiju, wjacy dobyé. Po puću přeswědčich so, zo Ripko (Hribko) w Rychwaldže, kiž bě mí tež jako serbski here mjenowany, po prawom ani čisty Serb njeje, ale bóle Němc a zo ničo za mnje wažne njemóže (štož tež Kijank praješe, kiž bě hewak přećiwu druhim hercam, na př. Fechlerej, sprawny). Hdýž skónčnje tež domach njebě, bě moje swědomje cyle změrnive a ja džěch dale k Wochozom.

We Wochozach spěwachu namaj tamne holey do pózdnjeje nocy; w mojej zběrey namaka so 9 hłosow z Wochoz.

W Třelnom zapisowach připođnju w jednym privatnym wobydlenju (w zběrey stej 2 melodiji); tola hdýž přińdže nan domoj, zakaza kruće dalše spěwanje a tak bě kónc zapisowanja. W korěmje spěwaše mi hišće stary muž ze Šprowi, tola tón bě tak pijany, zo z wulkej čěžu lědma 2 hłosaj po jeho wołanju napisach.

Potom džěchmoj dale do Miłoraza, njewulkeje wjeski, docyła zhubjeneje w hoberskej holi: wjeska to mała, cyle originalna serbska; hdýž so tam nadobo namakaš, měniš, zo je wulki moderny swět na sto mili daloko. Małe, nizke, drjewjane khěže. rozpróšene po prózdnym měsće w holi, kotraž wjesku koło wokoło wobjima, pisana, rjana ludowa drasta, wšudžom jenož serbska řeč a pěseň, ze wšeho dycha čisty serbski duch — z jednym słowom: originalna serbska wjes! Bě njedzelske popođnju, holey spěwachu wonka na ławkach; hižo z daloka bě jich hłosy słyšeć. Hdýž přińdžechmoj, runje dospěwachu. Mějachmoj sobu miłorazskeho hóleca, kiž bě w Třelnom na mši a džěše z namaj hromadže do Miłoraza; tón naju k holcam dowjedže a za khwilku sedžachmoj we jstwje z 9 holcami, kotraž namaj spěwachu. Pěseň za pěsnju — bě jich hižo cyła hromadka; k wječoru přińdže tež mać kantorki (Nowakoje Leńki), wysoka, suchuška wowka z miłym, rjanym, runjež hižo třasawym hłosom, z kotrymž

najrjeńše pěsnje spěwaše! Hišće džensa ju cyle derje před sobu widžu, kak sedži na woknje a šije, hlada do swojeho džěła a spěwa; kak so směwa, hdyž khwalu jeje melodije a žadam sebi přeco nowe měć. Do hlowy staruški du reminiscencije młodostnych lět a wona spěwa přeco nowe a rjeńše pěsnje. Skónčnje přińdžechmy k rejam. Dyrbjach so woporować a so pušćić do rejwanja — tola běch derje zaplaćeny: pónach 6 nowych, dotal njeznatych ludowych reji, wo kotrychž wobšěrnišo powěm w dalšim. Bě hižo 1 hodžina w nocy, hdyž so rozeńdžechmy. Dobytk tuteho dnja w Miłorazu su 32 melodiji w přítomnej zběrey! Zawěšće rjany dobyt看 za jenički džen w jeničkej wsy! Ilustracija serbskeje originalnosće Miłoraza. — K rjanosći pěsni miłorazskich so hišće wróću.

Kaž prajach, spěwachu „gólice miłorazske“ runje wonka, hdyž do wsy stupowachmoj. Tak spěwaju kóždnu njeđzelu popođnju hodžinu dołho (khěrluše). Tež posledni wječor před khowanjom spěwaju žónske we jstwje, hdžež mortwy leži, khěrluše hač do switanja. Wo połnocy jědža. Tón wječor mjenuju „pusty wječor“ (póstwječor?), jako druhdže, wosebje w katolskich Serbach.

Wot 32 melodiji, zarjadowanych do „Druheje zběrki“, spěwaše wowka čč. 29, 30, 63, 64, 65 a mjenowaše je „swarbowske stucki“; wšitke druge pěsnje spěwachu „gólice“, wosebje kantorka, Nowakoje Leńka. Přispomnić hišće móžu, zo drubi džen rano w korěmje stary „wajchtaf“ tajku někajku parodiju spěwaše na pólske narodne spěwy z hłosom „Jeszcze Polska nie zginęła“. Text je spodziwna měšeńca reminiscenciji na woprawdžity pólski text a serbskich, druhdy njezrozumliwych słowow, kotrež su džiwna imitacija pólsčiny.

Hdyž w Mułkecach ničo hudžbnje zajimawe njenadeńdžechmoj, džěchmoj dale do Noweho Města. Tu bě młody herc, Kowalik, kiž měješe małe husle; to běchu přenje, kotrež sym na swojim pućowanju nadešoł. Piskaše mi na nich někotre reje a druge melodije, wot kotrychž při w zach do swojeje zběrki čč. 83 a 84. Póđla spěwaše tu namaj Korčmarjec Marija někotre hłosy ludowych pěsni (čč. 35, 36, 105) a — štož je zajimawe — někotre khěrluše z wosebitymi melodijami, kotrež

mějachu všelake znamjenja ludowebo pokhoda. Zapisach sebi 3. Tola pozdžišo je so pokazalo, zo staj 2 tych hłosow jenož předžělanej a po ludowym wašnju wudebjenej melodiji, kotrejž so w „Choral-Melodien . . . von C. Karow. Dorpat 1866“ pod čč. 118 a 208 namakatej. Podložk třećeje njejsym drje namakal. tola sym přeswěděny, zo je tuta třeća melodija tež podobneho pokhoda, mjenujey, zo je to wumjejska, nic ludowa melodija, ze všelakimi přidawkami a debjeňkami jara předžěлана. Na pokazku, kak hudźbna ludowa fantasija na cuzym podložku džěła, podawam tu jedyn tych khěrlušow (spomnjenych „Choral-Melodien“ č. 118):

Tón zbož - ny džon jow při - šoť je,
došć spě - wać ni - chtó nje - mó - že:
Knjez Khry - stus je džens do - by - wať,
wšech nje - pře - će - low ja - tych wzať,
a - le - lu - ja!

Najbližša moja stacija běchu Šprejcy, hdžež pozdže wječor přińdžechmoj, hižo počmě. Tola hišće zapisowach. Pěsnje z tu-teje wsy namakaju so we zběrey pod čč. 37, 38, 39, 40, 41, 42, 71.

Hromadže z přećelom wopytachmoj hišće Terp. Tola tu njebě ničo za mój zapisnik. Jenož maću, ale zajimawu epizodu sebi zapisach. W korěmje bě muž, rodzeny z wokoliny Łaza, cyłe zajimaweho charaktera: znaješe nimale cyłu Hornju Łužicu

a z džěla tež Delnju, hordžeše so z tym, zo je njeboh Zejlerja a Smolerja znał, bě horliwy čitař „Serbskich Nowinow“ a čitař serbskich knihow z cyła atd. Tón, hdyž so jeho prašach, bač ma here, wo kotrymž runje rěčachmoj, tež dypki (noty), wotwołwi z wotpokazowacym gestom: „A, što noty! Kapon tež spěwa a woči začinja!“ — Widžec je, kak lud sam derje poznawa, zo je wumjelstwo piskanja narodnych reji atd. ludowym hercam nimale runje tak přinaroždene, jako ludu pěseň.

Potom džěch sam wopytač Slepota a jeho wokolinu. Bě drje tu hižo k. Kuba, tola myslach, zo hišće wšelake k. Kubje potajene a njeznate wosta — a njezmylich tež. Dopokaz toho su reje a přezpola, kotrež zapisach w Trebińku po piskanju stareho Šustera, herca w cyłej wokolinje wwołaneho, a w Slepom tež wot Šustera a Bole. Při přěních (kotrež je mi Šuster sam piskač) sym we zběrcy poznamjenił, zo su z Trebińka (č.č. 85, 86, 87, 88, 89, 108, 109), při druhich pak (wuwjedzenych wot Šustera a Bole hromadže), zo su ze Slepoho (č.č. 43, 44, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 110) — hač runje móžach napisac při wšěch runje tak derje „ze Slepoho“, dokelž wobaj hercaj hromadže hrajetaj a k slepjanskej hudźbnej šuli słušataj, dale zo stej wobě wsy jenož štwóre hodžinki wot sebje zdalenej a tuž zawěsće podobne pěsnje změjetej.

Wokoło 70 lět stary Šuster, wuměnkář w Trebińku, kotrehož tež Kuba přispomni (Hans Šewc), je daloko wokoło znaty here, wot kotrehož su wokolni hercy z wjetša waknyli serbske reje piskač. Kóždy je mje k Šusterej wotpokazował, kóždy praješe, zo móže tón najwjac reji w cyłej slepjanskej wosadže. A Šuster je tež woprawdže wušikny husleř, kiž, byrnjež jeho hižo hdyš a hdyš pomjatk wopušcił, wjele serbskich reji z hlowsy móže. Bola w Slepom je młódsi džyl Šuster, wokoło 50 lět, tola tež jara wušikny here, kiž reje a druge pěsnje z dudami přewodźuje. Tež Bolu daloko znajachu a mi mjenowachu.

K rozšěrjenju narodnych hudźbnych nastrojow a hudźbneho wumjelstwa w tutej wokolinje z cyła so hišće wrócu.

We wokolinje Mužakowa dešćiweho wjedra dla ničo dokonječ njemóžach, tuž dojedžech do Khoćebuza, hdyž so zaso z přećelom zetkach. Mjez tym so wjedro tak někak wujasni, tak zo móžachmoj

so podať na ďalší puť w zaměru k Picnju. Tola wjedro so zase pohórši a z nim tež moja khorosć — a to běchu zadžěwki, kotrež skónčnje naju přinuěichu k nawróćenju. Tak njejsym ani do Dreje z nowa přišoť, štož bě moje požadanje, a sym jenož wsy po puću do Picnja přepytať móht.

W Žyłowje zapisach 6 khěrlušow, ke kotrymž je sebi lud sam hłosy wudžěłať, kaž tež tamniši wučer Bojt praješe. Někotre tych khěrlušow lud bižo wjacj njespěwa a sym je jenož po wučerjowym budženju napisal. Te khěrluše sym na kóncu swojeje zběrki wozjewiľ. — Potom zapisowach wosebje w Dešnje, hdžež su mi tamne „žowča“ hač doľho do nocy w korčmje spēwale a tež — rejwale. Haj, tu namakach zaso někotre mi dotal njeznate ludowe reje, wo kotrychž dale porěču. Jako wosebitosć dyrbbju přispomniť, zo tu w Dešnje holcy rady spēwaju pěsnje we dwěmaj hłosomaj, t. r. jene spēwaju melodiju (sopran) a druge tutu melodiju niže přewodźuja (alt), w sextach a tercijach. Hewak njeje tutón přewod zajimawy abo wosebje charakteristiski. Wšudžom druhdže spēwachu holcy jednohłosnje, unisono, tu pak a w najbližšich wsach dwuhłosnje. Z Dešna mam č. 45—54, 106 a 107. Mjez tymi njeje ani jenička „serbska reja“. — W blizkini Strjazowje (nic Strjazowje) zapisach č. 55, 56 a 111. — W Drjonowje njebě nimale nič; stary herc Šteklina, kotrehož mi poručachu, bě dospołnje slepy, njeznaješe ani serbsku reju, haj njewědžeše so ani dopomniť, zo bych u ju tam něhdy rejwali. Napisach tam jenož jenički pokhěrluš (č. 57).

* * *

Nětk cheu so wróciť k narodnej instrumentalnej hudźbje.

Tu dyrbbju najprjedy něšto w nastupanju tak mjenowanych „wěrowanskich“ husličkow porjedziť a dopjelniť. Mjeno „wěrowanske“ so tym husličkam nihdže w ludu nje přidawa. Čechy so dospołnje w tym nastupanju wobhoniť, tuž naprašowach so wšudžom, hdžež sym te huslički namakať, kajke mjeno maju. W Trebińku, Trebinju, Rownom, Slepom a wokolinje mi wotmoľwjachu, zo jim jenož małe husle, małe fidle (Trebiń, Rowno, Slep; te mjeno tež Kuba přistaja), abo tež wótre husle (dokelž wótre zynki dawaju, Trebińk) rěkaju — tola mjeno „wěrowanske“ njeznajachu. Hdyž sym so naprašowať, hač je tež tak

(wěrowanske) mjenuju, prajachu wšudžom, zo nic. Tž w Nowym Měsće teho termina njeznajachu; mlody here Kowalik na moje naprašowanje za podobnym terminom praješe: „Nó, móža tež ‚kwasne fidlicki‘ rěkać.“ Tola sym přeswědčeny, zo so tute mjeno narodži w jeho hłowje runje w tym wokomiku, bdyž so za nim naprašowach, dokelž njeje mi je tam a nihdže druhdže žadyn druhi tak mjenował, haj w Slepom a wokolinje mi runje prajachu, zo tak nichtó małym huslam njerěka. Potajkim chcemy přijec najbusěšo a, móhl rjec, powšitkomnje pola luda a hercow samych naložowany termin *mate husle*.

Małe husle su jenož wokoło 5½ dm dolbe — w tym widziće, kajke runje džěćace rozměry maju. Šija sama (z hłowčku) je přez 2 dm dolba, tak zo na čěto husli wokoło 3 dm wostanje. Wysoke su huslički jenož 2 cm, srjedža kusk wyšše. Cyłe husle (tež šija a hłowčka) su z jeničkeho lipoweho krucha wurězane, jenož zwiřejšna deska, z khójnoweho drjewa, je wosebiće přidžělana, dale tež „přiběrawa descycka“ (čitaj čiběrawa) — kaž ju w Nowym Měsće mjenowachu = Griffbret) je na šiju hakle přilěpjena. Howak je podoba małych husli dospołnje tajka, kaž ju pola modernych huslach widžimy. Haj tež hłowčka na kóncu šije je runje tak zaplěčena, kaž pola modernych husli; małych husli z płonej hłowčku njejsym widžať, hač runje sym wjacj exemplarow tuteho nastroja w rukomaj měť a sam jedyn wobsedžu. Měnju, zo mějachu přjedy woprawdže płonu hłowčku (kaž je widzeć na ilustraciji w lipsčanskej „Ill. Ztg.“ č. 720 z 18. ha-pryla 1857), štož k. Kuba wo nětčišich praji. (Widžomnje je wón runje tajki jara stary exemplar widžať.) Tola pozdžišo su hercy při swojich husličkach formu hłowčki modernych husli imitowali, kotraž so skónčnje wobkhowa; ja sym hižo jenož tutu formu na wšelakich exemplarach widžať, kaž hižo prajach. Kiješki („šrubki“) su tři, 2 z lěweho a 1 z praweho boka hłowčki. „Česačk“ (= mužik, čelc, podpěrka, Steg an der Violine) ma runje tajku podobu, kajkuž pola wulkich serbskich husli widžimy, mjenujcy ma 3 zuby, přez kotrež so truny čahnu; wot teje podoby přińdže jeho ludowe mjeno „česačk“, dokelž je woprawdže małemu česakej podobny. Jenož jedyn rozdžěl wobkedžbujemy, mjenujcy, zo jedna wobeju nóżkow „česačka“ (prawa abo lěwa)

dže přez zwjeršnu desku nutř hač dele k spódnjej descy. Dla teho je w zwjefšnej descy mała džěrka wurězana. Přičina tuteje připrawy je ta, zo małe husle nimaju nutřkach w resonancnym čěle podpěracy kiješk (mólěkosće nutřka dla), kajkiž maju wulke serbske husle a husle moderne. Smyk (Nowe Město: smók; slepjansey praja „ščělko“ [dokelž běha?]) je podobny, kaž pola wulkich serbskich husli. Truny su tři črjewowc; zo bychu „přecy z kowa (metalla)“ byle, kaž k. Kuba praji, njeje potajkim wěrnó. Žadyn wot exemplarow, kotrež widžach, njeměješe kowowych trunow, tola přeco črjewowc. Snažž měješe exemplar, kotryž k. Kuba widžeše, tajke truny; tola to bě zawěsće jenož wuwzaće. Wažna wosebitosć je, zo su małe husle wo terciju wyše hłosowane, tak zo jeje truny klinča po prawom **f**, **c**, **g** za **d**, **a**, **e**. Tuta připrawa je jara domyslna. Kaž bižo k. Kuba postaji, móže dudak do **f** přewodžeć, huslerjej pak so reje najpřihodnišo do **d** piskaju. Kak je sebi tu husleř pomhał? Jara jednorje: powyši truny wo terciju a piska na nich, jako by na druhich huslach do **d** piskal; jemu so lóže piska (njedyrbi brać w applikaturje) a hlós klinči tola w **f**! To je tež přičina mólěkosće husli, dokelž na wulkich huslach njemóže here truny wo terciju powyšić bjez bojosće, zo so puknu. — W swojej zběrcy pisach reje tak, kaž je here na huslach woprawdže bjerješo (hdyž při tom myslimy na zwučenje hłosowane husle), bjez kedžby na to, zo hlós poprawom wo terciju wyše klinči; potajkim su reje w mojej zběrcy z wjětša w **d** pisane. Jenož tam, hdžež cheych reju z přewodom dudakoweje hudžby podać, dyrhjach tež melodiju husli do **f** transponowac.

Mój dudak (Boła) duješe k małym huslam na „měchawu“. nic na kosmateho „kózla“. W Rownom mi tež wobtwjerdžichu, zo so k małym huslam přeco jenož „mały kozol“ (kaž so w Rownom za „měchawa“ praji) nałožuje, nic pak „wilki kozol“ (kaž w Rownom kosmatym dudam praja). Na wulkeho kózla duje so k wulkim huslam (modernym) a ke klarineće.

„Małe husle“ namakach (abo wo nich zasłyšach) w Nowym Měsće (1 ex., Kowalik), w Trebińku (2, Šusteraj, nan a syn), w Trehinju (1, Pawlo), w Slepom (2, Boła, Domel), w Błobošojcach († Franka). Zajimawe budže postajić, hač tež

w blizkosí Mužakowa su. Małe husle twari Šuster w Trebińku, wot kotrehož tež jene za 2 hr. kupich.

Tola wulke serbske husle njejsym w slepjanskej nanejznej wokolinje ženje wiďzał. haj ludžo je zwjetša ani njeznajachu; jenož éi, kotřiž katholske strony znajachu, prajachu, hdyž sym jim serbske husle wopisował: „Haj, tajke maju podjausecy.“ Njewěďzachu so ani dopomnić, hač so hdy tež w tamnej wokolinje nałożowachu. Potajkim je wěste, zo su nětk wulke serbske husle narodny hudźbny nástroj specialnje jenož katholskich Serbow.)* Čezko so hoďzi sudzić, hdy je so w namjeznej wokolinje Slepoho zastało wulke serbske husle trjebać. Smoleř II. str. 218 džě praji: „In wenigen Gegenden, fast nur um Muskau herum, haben sich die dreiseitige Geige, die Tarakawa und der Dudelsack oder die Bockpfeife noch in ihrer alten Würde und Geltung erhalten.“ Tola štó wě, hač bě Smoleř w tym nastupanju derje informowany? Wěste je, zo w krajinje. hdžež wón tarakawu a husle jako powšitkomnje nałożowane a čescene mjenuje, taj nastrojej wjacj nještaj, haj, zo jeju tam ludžo wjacj njeznaju (resp. we wokolinje Slepoho); a temu napřećiwo zase w krajinje, hdžež wón jeju wosebiće nje-nasponni (resp. w katholskich stronach), je so jedyn wot njeju (husle) hač do džensnišeho dnja wobkhował a drubi (tarakawa), kaž je z wěstosću dopokazane, tam najdlěje nałożowany bě a hišće džensa w dobrym pomjatku luda wostawa. Tola poslednje słowo w tutym prašenju njecham hišće prajić: chcú so najprjedy hišće w samej wokolinje Mužakowa w tym nastupanju wobhonić.

„Kózła“ (słowo „kozol“ nałożuje so tež powšitkomnje we zmysłu „dudy“) namakach (abo zastyšach, zo so namaka): w Slepom (2 ex., Boła, Domel), w Rownom (2, Šurmanaj), w Trebinju (1, Kulč-Lenik); dale we Wuskidži pola Mužakowa

*) Hero Hans Šolta w Rakecach, swojeho rjemjesla krawc, wot kotrehož reje čč. 72, 73 a 74 zapisach, měješe we svojich młodych lětach tež serbske husle; te pak spali. Serbske husle je twarił Liškec Jurij w Rakecach. Wumřě wokoło 1850. Lětsa je jene nowe wudźělał wěsty Reck z Jenšec (Němc, serbski wjele njemóže) po Hickowych huslach. Šolta praješe tež, zo njeboh stary Běrnich w Rakecach na tarakawu duješe, kotruž je Šolta we svojich młodostnych lětach hišće wiďzał.

(1, Měrcín) a w Zagorju pola Mužakowa (1); tež w Błobošojcach měješe stary Cygler kózla, kaž mi Šuster praješe; hač je Cygler hišće žiwy, njewědžeše.

W přewodzacym texće k swojej přenjeji zběrey „Narodnych hłosow lužiskoserbskich pěsni“ napisach: „Njebě něhdy wjacj družinow narodnych serbskich reji? . . . Snadž by so hišće tu a tam někotry stary čłowjek na druhe wašnje narodneje serbskeje reje dopomnić wědzał? Za tym slědźić by za serbsku ethnografiju jara trěbne a wažne było. . .“ Hdyž tute słowa pisach, njepomyslich sebi, zo so mi samemu za krótki čas poradzi nic jenož poznamjenjenja wo wšelakich wašnjach rejwanja „serbskeje reje“ zhromadzić, ale zo tež nowe, hač dotal njeznate ludowe reje namakam! Na podložku zeběraných materialow móžu hižo nětk narysować přehladny wobraz ludowych reji w Serbach.

„Serbska reja“, tajka, kajkuž ju wšitey znajemy a kajkuž je hižo Smolef II. 218 wopisał, wostanje tež dale z najbóle charakteristiskej reju serbskeho ludu. Wona je bjez dwěla najstarša serbska reja, haj ju móžemy zwažnje k najstaršim słowjanskim rejam zaličić, dokelž „serbska reja“ bě najprjedy zawěsće zhromadna reja, koło. Wšě druge reje, kotrež namakach, su młódshe, dyžli „serbska reja“, su jenož drobne reje, kajkichž je w susodnych Čechach wjele nastalo. Drobne ludowe reje česke dostawachu mjena po swojim charakterje a wobsahu texta, abo po měsće, hdžež nastachu. Ludowe mjena serbskich nowo namakanych reji pak njemóžach dostać, wšudžom je mjenowachu jenož po započatkach texta; jenož jenej jeničkej prajachu, „kleskata reja“ po jeje charakterje. Tola móže być, zo mějachu tež druge swoje wosebite mjena, kotrež su do zabyća přešle.

Najprjedy chcju wopisać wšelake wašnja rejwanja „serbskeje reje“ we wšelakich stronach Serbow.

1) W Rakecach rejwaše so serbska reja (kaž mi herc Šořta wopisowaše) takle: Pary (mužski a žónska) džěchu najprjedy raz wokoło, potom zastachu a do kolesa so zestupichu, za rucy so džeržo. Nětk rejwaše jedyn par srjedža serbsku reju, při čimž so koleso přeco hibaše. Hdyž par porejwa, džěše hólce na swoje

městno a holca sebi drugeho hólca wuzwoli. Potom zasy holca na swoje městno džěše a hólce sebi druhu holcu wuzwoli atd.

2) We Wukrančicach rejwachu (po wuprajenju stareho Hartmanna) najprjedy serbsku reju na jednym blaku, hdyž běchu mučni, sčinielu někotre kročeje a potom rejwachu znova, tola na druhí bok. Tute wašnje podoba so tamnemu, přeže mnje přispomnjenemu w nastawku „Z mojejo zapisnika“.

3) W Nowym Měsće rejwachu a rejwaju serbsku reju tak, zo hólce prawidłownu štyrikročelowu reju rejwa, mjez tym zo holca jenož dvě kročeli čini, mjenujey kročel z prawej nohu a přisunjenje (přisun) lěweje, tak zo so zda, jako by so jenož na jenej (prawej) nozy wjerćila a drubu jenož přichowala. Tute wašnje rejwanja je, kaž syn husto widzał, po katholskich Serbach jara rozšěrjene. Při tym wašnju so zda, jako by so holca jenož na nozy wjerćila a hólce wokoło njeje rejwał. To budžo najskerje přenjatne wašnje rejwanja serbskeje reje; wšak jedna reja spěwa:

„Wjeré mje wokoł bliđa . . .“

Tuž: hólce dyrbi rejwać, wón dyrbi so prócować, zo by so rejwarka wjerćala. Při tym rejwanju je rejwarka jako wóska (achse) wokoło kotrež rejwał khodźi, rejwa. W připadze, hdyž wobaj štyrikročelowu reju rejwataj, namaka so wóska mjez woběmaj a wobaj rejwataj wokoło teje mysleneje wóski.

4) Tam tež něhdy rejwataj wobaj rejwarjaj jenož dwukročelowje: kročel, přisun — kročel, přisun . . . Tu namaka so wóska tež mjez woběmaj. —

W Mištorazu rejwachu mi tamne „gólice“ někotre druge ludowe reje, kotrež běchu, štož wěm, hač dotal njeznate.

1) Moja Mařka, pój ty ze mnu . . . Č. 99. Rejwarjaj džeržitaj so we wobjeću jako při serbskej reji a při modernych rejach. Najprjedy rejwa so kročel, přisun, kročel na prawicu (t. r. kroči so z prawej nohu na prawo, lěwa noha so přisunje k prawej a zaso so kroči z prawej nohu), při přenjeje kročeli teptnje so z nohu; to je přeni takt. W druhim také rejwa so tež kročel, přisun, kročel, jenož zo na lěwicu. W třecim také zaso na prawicu, w štwórtym na lěwicu. Z tym je skónčeny přeni wotdžěl reje. W druhim wotdžěle so rejwarjej pušćitaj a zepřetaj rucy do bokow. W přenim také tuteho wotdžěla

wobwjertnje so kóždy rejwař sam na prawej nozy, tak zo po wobwjertnjenju stejitaj zaso z woblićom k sebi wobroćenaj; w druhim takée so tři razy z nohomaj zateptnje, na čož tež melodija teho takta pokazuje; nětk séěhuje wobwjertnjenje na lěwej nozy w 3. takée; w poslednim takée so zateptnje z nohomaj podobnje jako w druhim takée, kotremuž so štwórtý takt tež w nastupanju melodije nimale runa.

2) „Kleskata reja.“ Č. 100. Rejwarajaj stejilaj přećiwo sebi a njedžeržitaj so. W prěnim takée so přestupi kolebawje z nohi na nohu, w druhim so třikróć z nohomaj zateptnje, w třećim so zaso z nohi na nohu přestupi, w štwórtym so z rukomaj třikróć zaplaca (pokleska); potom w pjatym takée pohrozy rejwař rejwařcy a wona jemu z prawicu tři razy a w šestym takée tež z lěwej ruku; w sedmym a wósmym takée so kóždy rejwař na prawej nozy wobwjertnje (jónkróć; t. r. wobwjertnjenje traje 2 taktaj dołho); skónčnje rejwataj we wobjeću spěšnu półku (8 taktow).

Tuta reja je nadpadnje podobna českej ludowej reji, mjenowanej „strašák“ (Šla Aninka do zelí . . .). Jenož zo při „strašáku“ rejwarjo w 1. a 3. takée njepřestupuja z nohi na nohu, ale čicho steja, čakajo na séěhowacy takt. Tež polka twori džěl tuteje reje — jenož zo přěni (nie hakle druhi, kaž pola „kleskateje reje“). Njeje tajka nadpadniwa podobnosć we wysokoj měrje zajimawa? Tež text je trochu podobny: hdyž so hrozy, spěwa so w českej reji: „Ty, ty, ty, ty, ty, ty, ty to musíš platiti“ — a serbska kleskata reja spěwa: „Čakaj ty, čakaj ty, ty sy džensa pijany!“ W serbskej a českej reji hrozy lubka lubemu. Škoda, zo so mi radžiło njeje, dospołny text „kleskateje reje“ zasłyšeć; što wě, hač tež druge słowa njejsu českemu textej podobne? — Je „kleskata reja“ originalna serbska reja a dopokazuje jeje podobnosć z českej reju na znamjenite wašnje blizkosć ducha wobeju słowjanskeju narodnosćow — abo je „kleskata reja“ woprawdžita reminiscencija na mjenowanu česku reju? — Čezko je rozsudzić. Tola, njech je tak abo tak, přeco je tuta reja jara zajimawa runje teje podobnosće dla.*)

*) Tu so mi hodži naspomnić, kak wulku podobnosć ma melodija č. 51 z melodiju českeje pěsnje „Když jsem k vám chodíval přes ty lesy“. Me-

3) „Pólski žyd“. Č. 104. Rejwarjaj staj we wobjeću. Rejwa so: kročel, přisun, kročel na prawicu (přenjej dwaj taktaj), potom runje tak na ľewicu (třeći a štwórtý takt), w pjatym a šestym také pólka, w sedmym a wósmym dwukročelowa reja (rejwarjaj přestapujetaj jenož z nohi na nohu, wobwjertuju so při tom).

Prjedy hač počachu rejwać, spěwachu:

Ram - pa je zwón wu - ry - la, ram - pa je zwón
wu - ry - la, gól - cy, dži - éo dom, a gól - cy,
dži - éo dom. Tón pólski žyd . . . atd.

Hakle potom při texće „Tón pólski žyd . . .“ rejwachu a dale při reji jenož tutón text spěwachu. Zda so mi, zo słowa „Rampa . . .“ su jenož druhi text tuteje reje. Tu je na swojim měšće přispomnić, zo maju Čěša tež ludowu reju z podobnym mjenom: je to „Židák“. Tola ta so hinak rejwa.

Reja „pólski žyd“ je poľna humora kaž w melodiji tak tež we wuwjedźenju. Rejwarjo při słowach „ten pólski žyd“ so z boka na bok kľonja, štož čini jara wjesoly, směšny začíšć. Tute kľonjenje a wjerćenje maju za podstatne znamjo reje; moja rejwarķa na př., Nowakojc Leńka, kotraž mi tu reju pokazowaše a ju rejwać wučěše, njespokoji so z wudobytkom swojeje wučěrskeje prócy prjedy. hač tež přislušace nakľonjowanje nawuknych.

4) Ja mam ľubku z Bageńca . . . Č. 98. Rejwarjo we wobjeću. Štyri razy kročel, přisun na prawicu (taktaj přeni a druhi), runje tak na ľewicu (3. a 4. takt); zbytk reje (druhi džěl)

ľodija serbskeje pěsnje tak, jako ju zasłyšach, je trochu, njeprawidłowna; analogija z čěskej pěsnju pokazuje, zo je so prawidłownje dyrhjało spěwać tež w přenjej položcy pěsnje „hura, hura, hura“ a nie jenož raz „hura“.

rejwa so dwuskokowa reja (t. r. dwaj razaj poskoči so na prawej, dwaj razaj na lěwey nozy).

5) Do Drjowa, do Drjowa! . . . Č. 103. Tuta reja je twarjena w měšanych taktach, $\frac{3}{4}$ a $\frac{2}{4}$. To je wosebitosé, kotraž wosebje w čěskich pěsnjach wustupuje. Rejwarjo su wobjeći. W taktach třištwórčinowych rejwa so walčik, w dwuštwórčinowych pak dwuskokowa reja (lidy so poskoči. je při melodiji z małej hwězku * nad notu poznamjenjene; tam je widžec, zo so poskoči 2 króce na prawej, 2 króce na lěwej a hišće 1 króce na prawej nozy, potom hnydom zaso walčik).

6) Ach rozmilona lubka moja . . . Č. 102. Rejwarjaj stejítaj pódla sebjě a dźeržitaj so za ruku; druha ruka je swobodna. Přenje 3 takty džetaj 6 kročeli do přédka, při sedmej kročeli w štwórtym také so jedyn druhemu pokloni; potom so na runje tajke wašnje wróčitaj na swoje město. Pak so rejwa pólka.

W Mužkecach znajachu wšě tu mjenowane a wopisane miłorazske reje.

W Nowym Měšće rejwachu hišće „Ja mam lubku z Bageńca“, drube pak nic. Tu rejwachu hišće před 20 lětami (kaž prajachu) reju:

7) Słužiła holěka . . . Č. 105. Rejwarjo stejachu swobodnje přećiwo sebi: w přenim wotdžěle rejwachu přecy jedyn takt kročel, přisun, kročel na prawicu, druhi runje tak na lěwicu atd.; w druhim wotdžěle („kokoška dže škrek, škrek, škrek“ a pod.) w jednym také sčinihu kročel, přisun, kročel, w druhim zateptachu třikróce a sobu třikróce zaplacachu: skóněnje (při słowach „holěka přeco dobra, wjesoła“) so wobwjertnychu kóždy na swojim měsće (na prawy bok).

W Šprejcach znajachu „pólski žyd“ a „do Drjowa!“

W Dešnje rejwaju tež „pólski žyd“, „do Gródka, do Gródka“ (kaž „do Drjowa . . .“) a „Urjopař“ (hl. č. 98; kaž „Ja mam lubku z Bageńca“). Pódla pak maju swoje wosebite reje:

8) Sławkoje mama . . . Č. 106. Rejwarj wobjima swoju rejwarčku z prawej ruku wokoło bokow, majo při tom lěwicu wo bok zepřjenu; při tom zepěra so rejwarčka wo swojeho rejwarja z lěwicu podobnje, kaž při druhich rejach, prawicu pak ma tež

wo bok zeprijenu. Při tom njebliži so lěwa noha rejwarja k rejwarcy, kaž tež prawa noha rejwarjki k rejwarje; tej nozy chcemy „zwnkownej“ mjenować, druhej pak znutřkownej. Rejwarjaj w přenim takće rejwataj doprědka kročel, přisun, kročel ze zwnkownej nohu. Na nozy, z kotrež poslednju kročel sčiništaj, zastanjetaj a w druhim takće na njej dwajkróć poskočitaj, při čimž ze znutřkownej nohu do přědka a wróćo kiwnjetaj. Nětk so khětrě pušćitaj, wobróćitaj, zaso přimnjetaj a rejwataj w třecim a štwórtym takće podobnje, kaž w přenim a druhim; skónčnje so wobejmjetaj a rejwataj pótku.

9) Stup ďalej! . . . Č. 107. Rejwa so we wobjeću. Přeni takt: na přenju a druhu štwórc kročel, přisun na lěwicu, na třecu so čaka; runje tak w druhim takće (přeco na lěwicu). W 3. a 4. takće rejwa so walčik na prawy bok, jenož zo so njedorejwa, sčini so mjenujcy jenož kročel, přisun, kročel, kročel — a zastanje so (tutón džěl a wašnje reje chcemy krótkosće dla poznamjenić 1 2 3 4, dokelž so ďale hišće wospjetuje). Pjaty a šesty takt runa so přenjemu a druhemu, jenož zo so na prawicu rejwa. Taktaj 7 a 8: na lěwicu walčik 1 2 3 4. Taktaj 9 a 10 walčik 1 2 3 4 na prawicu, 11 a 12 na lěwicu, 13 a 14 na prawicu, 15 a 16 na lěwicu.

To su nowe reje, kotrež namakach. „Nowe“ móžu jim jenož teho dla rěkać, dokelž njeběchu hišće wopisane a powšitkmošći znate. Hewak su to reje zawěsće stare, hač runje nic tak, jako „serbska reja“. Dopokaz teho — zo to su stare reje — widžu tež w tym, zo je hižo Zejleř metrum někotrych tych reji we swojich pěsnjach nałožował, tak zo mam za wěste, zo je Zejleř tute abo podobne reje, kotrež so snadž tehdom we Łazu a wokolinje hišće rejwachu, znał a po jeje metrum někotre swojich wotřosow ludowych pěsni napisał. Pohladajmy! Reja „do Drjowa! . . .“, wosebje hdyž ju sebi zaspěwamy, připomina nam hnydom Zejlerjowu pěseň „Naš njeboh' džěd“; jeje hłos je runje tak w měšanych taktach pisany, kaž hłos (wot Kocora) Zejlerjoweje pěsnje. Wosebje započatk wobeju je nadpadny. — Cyła reja „Stup ďalej! . . .“, metrum texta jako tež hłos, je jara podobna na Zejlerjowu „Žabjacu pótku“. Zo je w „Towafšnym spěwniku“ při hłosu „Žabjaceje pótki“ připisane, zo je

wón pólski, njesmě nas mylić. Hlós a reja „Stup dalej! . . .“ stej w ludu namakanej — a nas nětk zajimuje blizkosć ze Zejlerjowej pěsnju.

Zda so, zo běchu tu wopisane a podobne drobne ludowe reje raz, snadź hišće na započatku našeho lětstotka, powšitkomnje w Serbach znate a rejwane. Z wěstosću so hodźi prajić, zo bě abo snadź hišće je tajkich a podobnych reji wjac; tola w přitomnej khwili dyrbymy spokojom być z tymi, kotrež wuslědźić je so radźilo.

* * *

Po tom, štož bu hižo prajene, móžemy přikročić k „Druhej zběrcy narodnych hlósow“ samej. Rozdžělena je po wobsahu a postajenju pěsni na wšelake pěsnje, reje, kwasne přezpola a pěsnje, ludowe hlósy khěrlušow. W kóždym wotdžěle su zasy jednotliwe pěsnje w chronologiskim porjadu, t. r. kaž sym je zapisował, zřadowane. Tak je hnydom widzieć, kak wjele a kajkich pěsni sym hdze namakał.

Najwjacy a najrjeńše namakach w Milorazu. Tam běchu za mój zapisnik woprawdźite žně. Melodije z Miloraza su rjane, haj někotre runje krasne. K najluboznišim hlósam móžemy ličić č. 28: Zwandrowalej stej dwaj . . ., č. 29: Chwatajéo . . ., č. 30: Witajtej góleaj hobej dwaj . . ., č. 31: Aj zdenkuj lubka, zdenkuj . . ., č. 63: Kak deriéó wy wenkach stojac . . ., č. 64: Wšicke ludže glědaju . . ., č. 65: Z huglědkom . . . Nimale wšitke tu mjenowane spěwaše mi stara Nowakoje mać. — Přěnja počojca pěsnje „Aj zdenkuj, lubka . . .“ je aeoliska, runje kaž přěnja počojca melodije „Stawaj, stawaj, pohončo“ (č. 14 z Wochoz). Zajimawe melodije su tež č. 16: „Njepytla lisčićka zeleneho . . .“ (Třělnó), č. 36: „Wujšla je, wujšla syrotka . . .“ (Nowe Město; zakónčenje aeoliske) a druhe.

Ličba nowozezběranych „serbskich reji“ pokazuje nam, w kajkej mnohosći je narodna spěwna huďzbná mysl wosebje tutu hałozu pěsnje kublała. Mjez rejami tuteje zběrki stej tež dvě (č. 96 a 97) sobu z dudakowym přewodom zapisanej (dale sym tež jednu kwasnu pěseň č. 110 na tajke wašnje zapisał). Wo tym, kak je při tom huslowski rjadk pisany, porěčach hižo přjedy.

Z khěrlušowych hłosow w poslednim wotdžěle njesu narodny charakter na sebi wosebje te, kotrež su w taktach pisane, mjenujey čč. 112, 115, 116 a 117.

Při zapisowanju a potom redigowanju pěsni mějach wšelake dwělowanja a wobćežnosće. Zběračel zetka so z wšelakimi wobćežnosćemi wosebje w nastupanju takta pěsni. Husto lud někotre tony dlěje dźerži, dyžli so sliša, druhdy zasy přidawa někotre słowa k přnjotnemu textej a z tým takt kazy, abo skónčnje je pěseň w měšanych taktach spěwana, štož so druhdy jara lohko, tola druhdy jara čezko spóznaje. Tak na př. pěseň „Zwandrowalej stej dwaj“ (č. 28) mějach w třoch recensijach při jeje redakciji napisanu, prjedy hač sym ju skónčnje napisal w tej formje, w kotrež so we zběrey namaka, mjenujey w měšanych taktach $\frac{2}{4}$ a $\frac{3}{4}$. Čechych po móžnosći swěru reprodukować (štož je zběračelowa přenja kazń), t. r. ničo njewuwostajić a tež dołhosć tonow a rhythmus wobkhować, kaž sym z ludoweho rta zaslyšaľ. To je so mi skónčnje radžiľo, hdyž napisach pěseň w měšanych taktach. W podobnych dwělowanjach — kaž z cyľa při zapisowanju ludowych melodiji — dyrbi zběračel pilnu kedžbu měć na text pěsnje. Tón móže jeho husto jeničcy z dwělowanjow wuwjesć a jemu prawy puć pokazać. Metriska strona řeče (přizwuk a dołhosć syllabow) dyrbi być paralelna z metriskej stronu melodije a nawopak. Woboje hromadže dyrbi činić harmoniski a přirodny cyľk. — Najwobćežnišo zapisowachu so mi pěsnje w Dešnj, hdžež běchu melodije wšelako skepsane.

Při takjich wobćežnosćach je jara móžne, zo so tu abo druhdže w někotrej zběrey widžomny zmyľk namaka. Tak na př. w druhéj přilozy melodiji k Časopisu Maćicy Serbskeje 1883 dyrbi być mel. č. 18 napisana bjez předtaktneje noty takle: Hólčik běži | pře wšě hórki | (pauzu wuwostajić) atd. Tak, kaž bě zapisana, je cyle přečiwo metriskim zakonjam serbskeho přizwuka; to plaći tež wo č. 19. Te čisťo je w $\frac{3}{4}$ takće, nic w takće $\frac{2}{4}$, a dyrbi so text do taktow takle rozdžělić: Z wječórka, | z wječórka | jara je éma, (pauza) a | žane so | wokuješko | njeswěci | wjac. Čisťo 23 tež njeje derje zapisane, haj zda so, zo njeje melodija ani dospołna. Te čisťo so spěwa w $\frac{3}{4}$ takće, nic w $\frac{2}{4}$. Na kóncu pak něšto maľo pobrahuje, kaž tež w mel. č. 27. Na wšo to dyrbi so

hladač, hdyž so raz k zhromadneje, kritiskej zběrcy serbskich ludowych pěsni přistupi. Nadziju so, zo by so tak hižo dosé zahe sčinić móhlo; tola dokelž budže tajka zběrka drohe wudaće a teho dla hišće tak hnydom k njej njeprjídže, budže nuzne, prjedy dospołny zapisk serbskich pěsni a variantow sčinić (alfabetiski; to budže tež při redigowanju zhromadneje zběrki wužitne), kajkiž chcu přichodnje w našim Časopisu podać.

Dalše dodawki k textam ludowych pěsni.

Podawa *Adolf Černý*.

I.

„Husy domoj leća . . .“ Smol. I. str. 209.

— — — — —
 Pastyr wza sej heju
 zarazy sej žonu.
 Hdže b'džeja ju khować?
 Na škleńčanu horu.

(Rakecy. Spěwaše J. Šolta.)

II.

Moja lubka, ta jo jara młodučka,
 ja pak derbu za njej' počakać;
 jene lětko ja drje chcu,
 dlěj' pak tola njemóžu.

(Trjebińk. Spěwaše Šuster.)

III.

Kidajće te krupy,
 zo budžemy je jěsć;
 njechaće je kidać,
 derbiće je mi dać;
 kidajće a chwatajće,
 zo budžemy je jěsć!

(Slepo.)

IV.

Přir. Smol. I. str. 117: „Sy-li moja lubka tak stajnje swěrna.“
 Melodija č. 44 w „Druhej Zběrcy“.

„Sy-li mój luby tak šikowany,
 dha jědz mi z tej góry njespinany.“

Luby tón běše tak šikowany
 a jědže z tej góry njespinany.
 Jědžeše mimo šokćic dworu
 a šokćina po dworje chójdzešo.
 „Pomgaj Bóg, pomgaj Bóg, šokćina,
 džo ga tu wašu Hanku mačo?“
 „„Cora jo minulo rowne lětko,
 ak' smy ju na kjerchob dowjedli,
 z tymaj džě běłymaj šumlomaj
 a z tym džě cernym krytym wozom.““
 Gólcyk ten zawróci konika
 a čece (přece) wón rajtujo na kjerchob.
 Či (tři) raz wón kjerchob hobrajtowa
 a na jeje rowčku pozasta.
 „Stawaj mi gorje, gólica,
 a daj mi te moje zawdawki zas.“
 „„Wjec čí ja gorje wjec njestawu
 a tež čí tych zawdawkow zas njedawam.
 Dži ty dom k mojej mačeri
 a njech čí wona te zawdawki da.
 Doma na sčénje bant a creje
 a židzane rubiško čipodla (připodla).““
 Mač ji te zawdawki dawašo
 a gólcyk tak žalostnje plakašo.
 „„Njeplač, njeplač, o gólcyščo,
 šako je w swěće gólicow dosć.““
 „Žena (žedna) mi njeje tak stajnje zwěrna (swěrna),
 ako ta waša była jo.“

(Trjebínk. Spěwaše Šuster.)

V.

„Och ty moja hegen lubka,
 přewodž mje domoj.“ —
 „„Z tebu ja njepójdu,
 za tebu ja njehladam,
 za drugimi hladam.

(Trjebínk. — Šuster.)

VI.

Ty sy mój luby kacor,
 ja sym twoja luba kacka;
 tebi som ja luba,
 ty sy mi tola wjele lubši.

(Tež.)

VII.

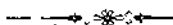
„Nětk mi zpowjez gólca,
 kotrehož gólca lubo maš?“
 „„Nara (by) byla, powjedala,
 kotreho gólca lubo mam.““
 (Tež.)

VIII.

„Bratřišk, praj wšak mi,
 bratřišk, praj wšak mi,
 što ta twoja žena doma džěla?“ —
 „„Wona pjerje drjo,
 wona perje drjo
 a se při njom sedže smějo.““
 (Tež.)

IX.

Preč, preč, preč z tej starej lubku,
 ja wěm jenu lěpšu,
 tajku rjanu, mlódu, čefwjenu . . .
 (Tež.)

Wo nastaću naspěwow a hudźbnych nástrojow.

Wot *K. A. Kocora* z *Ketlic*.

Dowolam sebi, swoje nahłady k wulcy zaslužbnemu džětu k. Kuby a k Černeho w 76. a 77. zešiwku tuteho Časopisa podać.

Štož nastaće hłosow pěsni nastupa, měnju, zo su so hłosy z wjetša najprjedy hraće (na kajke wašnje, wo tym poryču pozdžišo) a potom hakle spěwate, abo z textom podpožite. To wukhadza tež z k. Kuboweho wuznaća, po kotrymž je wón drje wjele hišće njewočišćanych melodiji nadešoł abo zwotpisował, ale za textami k nim je podarmo slědził. To plaći wosebje wo rejach, kaž wón to sam na stronje 100 swojeho nastawka praji.

To wšak hinak było njeje; přetož pěsnjerjow a komponistow, kajkichž nětko mamy, je w starym času z čězka wjele bylo. A zo je w starodawnym času něchtó pěseň wudžělał a druhi ju do hudźby zestajil, njeje k wěrje podobne. Potajkim móžemy z wěstosću sudzić, zo je hłos ludowych pěsni z wjetša primitivny a text hakle pozdžišo podpoženy.

Nětko nastawa druhe prašenje: Na kajkich hudźbnych nastrojach abo připrawach je so z wopřédka piskało abo hrało?

Jako młodzi hólcy smy sebi w nalěću z wjerbowych skorow trojake pišćece džěłali, najprjedy cyle krótkce, něhdže 10 hač 13 cm dołhe, potom dlějše, něhdže 30 cm dołhe a naposledk truby, z hromadu zwitej skoru wjetšich wjerbow hotowane a z podobnej připrawu dute, kaž je pola klarinetty. Z tajkimi pišćecemi wuhotowani smy potom koncertowali a, kaž je widžeć, z najmjeńša třihlósnje.

Znata je tež ze stareho časa Panowa flóta, potajkim pišćel.

Wowčerjo dachu so w mojich młodšich lětach na pišćeli słyšeć a na hermankach předawachu so drjewjane pišćece a hólcy z nimi piskachu. Naš Zejleř měješe kij, kotryž bě k piskanju připrawjeny a na kotrymž wón piskaše a hłosy k swojim pěsnjam pytaše, kaž je to mi pokazował a powědał.

Hišće džensniši džeń so praji: hercy piskaja, hač runje tež druhe hudźbne nastroje při tym nałożuja, hač pišćece.

Z teho wšeho drje wukhadža, zo je pišćel přenjotny hudźbny nastroj. Pozdžišo su hakle připrawy z trunami, jako lyra, harfa atd. nastate, na kotrychž so jenož z porstami hraješe; ale na husle podobne nastroje, při kotrychž je nimo trunow tež smyk třěbny, su najskerje hišće pozdžišo wunamakane.

Štož wosebje serbske husle z třomi trunami nastupa, dha su to, njech su wot Serbow abo druhich ludow wunamakane, primitivne husle a nětčiše husle su wudokonjane. Husle ze štyrimi trunami a něšto hinašim twarom su z nowišeho časa, a zo njesu němske, to z teho wukhadža, zo so přidata štwórta truna „quinta“ (pjeć zynkow wyšša, dyžli třeca truna) mjenuje. Jich přenjotna domowizna bě drje najskerje Italska, z kotrejež tež, kaž so wě, wudokonjany spěw a hudźba do wokolnych krajow so rozšěrjowaštaj. Z tuteho kraja wukhadžachu tež hač do džensnišeho dnja po wšěm swěće wuwolane krasne a drohe husle.

Jako so prjedawše sakske dwórske dźiwadlo spali, je so tam tež wulecyna žadnosć, třitrunaty violon (jeli so njemyłu, florentinski) sobu spali. Prjedy pak, hač su violon džěłali, mějachu wěsće husle, a z teho drje wukhadža, zo su husle z wopřédka

jenož tři truny měte. Twar serbskich huslow je najskerje něhduši primitivny a twar nětčičich huslow je dokonjaniši a pozdžiši.

Tak je so w běhu krótkeho časa ze stareho cymbala twar pianow, pianinow a křidłow wudokonjał a podobnje twar piščelow (organow abo orgelow).

Můžeme drje po tajkim wusudzić: 1. hłosy k serbskim ludowym pěsnjam su přenjetne, słowa su pozdžišo podpoložene; 2. piščel je přenjetna hudźbna připrawa, husle su pozdžišo nastate; 3. serbske husle su přenjetny twar huslow, nětčiče kosmopolitiske su pozd-niše a dokonjaniše.

Tak daloko dospisach swój nastawk, jako do Draždžan zapućowach a tam składnosć dostach, k. Patzelta, sławneho husletwarjerja, nadeńć, a tónsamy mi wobkrućeše, zo so njejsym mylił. (Hižo jeho džěd běše wuwolany husletwarjer we Wuheřskej a jeho nan we Winje.) Tón poskići mi knihu, z wobrazami wudebjenu, z mjenom: „Die Violine, ihre Geschichte und ihr Bau von Abele. Marburg a. D. 1874.“

Z tuteje knihi dowolam sebi najwažniše zdžělić, štož budže čitarjam zajimawe.

Prědnije slědy hudźbnych připrawow ze smykom wjedu do Indiskeje, a hižo 3000 lět do Khrystusoweho naroda su tam pječa tak mjenowany „Ravanastron“ poměli. „Rehab (reheb, erbeb, tež rebek)“ pola Arabow je młóđši.

Stari Grichojo a Romjenjo njemějachu žanych hudźbnych nastrojow ze smykom.

W Europje na kontinenće do kónca wósmeho a počatka dzěwjateho lětstotka žaneho slěda wo wobstaću smykowych připrawow nimamy. Ale w Jendźelskej pola Wallisow, kotřiž su po dopokazanjach z Indiskeje tam přičahnyli, mamy w 6. stotku pomjenowany „crwth“ abo „crouth“, a najstarša forma teho sameho je najskerje: „crouth trihand“, to je: crouth z třomi trunami.

Z tym samym pak husle žanu podobnosć nimaju, ale wjele bóle z „rehabom“ abo „rebekom“ Arabow.

W 13. stotku bliži so „rebek“ hižo huslam, a su tajke na škleńcy molowane a we vignettach parizskich rukopisow wot-znamjenjene.

W českim muzeju w Praze namaka so na pergamenće rukopis „mater verborum“ z časa 1202—1212. Mjez wubjernje krasnymi wobrazkami je tam jandžel, kotryž w ruce husle dźerži. Na hrodźe Karlsstein w Českej, srjedź 14. stotka natwarjenym, namakaju so tež wobrazy huslow.

Knjha „Musica instrumentalis“ wot Agricola, 1528 přeni króć a 1542 z nowa wudata, pomjenuje, pódla wulkich huslow, třeću družinu: „kleine Geigen“, nětčišim huslam podobne z třomi trunami, hłosowane: g, d, a; te potajkim maju nětčiše hłosowanje huslow z wuwzaćom pozdžišo přidateje „quinty“.

Knjez Patzelt, kotryž ma wulki skład starych a žadnych drohich hudźbnych nastrojow, chce rad tež serbske husle měć a prosy přeze mnje wobsedźerjow tajkich, byrnje w nje-porjedže a nalemjene byće, jemu abo mi ke kupjenju poskićić; wón je tež zwólniwy, sam tajke husle z nowa twarić.

Podawam připódla wotpis někotrych serbskich kruchow z knihow serbskeho herca, wot k. referendara Krala mi něhdy požčenych, z kotrychž sym sebi najlěpše wupisował, z wuwostajenjom tych, kotraž su hižo přez knjezow Kubu a Černeho k čišću wobstarane.

Nekrolog XXVI.

Jurij Ernst Wanak,

farar em. z Wóslinka.

* 7. meje 1817. † 27. meje 1887.

Zaso je jedyn wot přerich zbudźowarjow našeho nětčišeho Serbstwa a sobuzažozerjow našeje Maćicy wot nas ze smjerću wotešoł, wo kotrehož při jeho rowje wulki džěl našeho serbskeho luda žarowaše. Je to njeboh knjez Ernst Jurij Wanak. Tón samy narodži so 7. meje 1817 na šuli w Njeswačidle, hdžež bě jeho nan Jurij Wanak tehdom stawny serbski wučer, kiž je bjez Serbami tež jako spisar někotrych w zańdženym lěstotku čišćanych serbskich knihow znaty. Wot tuteho swojeho nana a jeho pobožneje mandželskeje bu naš Wanak hižom w zažnej mladosći k wuknjenju dźeržany a po dokonjanym wopytowanju wjesneje šule do Budyšina na gymnasij daty. W Budyšinje bě jara pilny

a dobrý šuleř, tak zo móžeše jutry 1836 z přenjej censuru a z radzinej slěbornej medaliju pyšeny do Lipska woteńć, hdžež na duchownstwo studowaše. Kaž bě so prjedy hižom, jako hišće w Budyšinje přebywaše, swěru na džětach serbskeho gymnasiálneho towarstwa, tehdom wot Smolerja založencho a wjedženeho wobdžělił, tak bu tež w Lipsku horliwy a pilny sobustaw serbskeho předařskeho towarstwa; poslenje lěta swojeho studowanja bě wón jeho wodžef a starši. Do rukopisneje serbskeje Nowiny Sorabika w Lipsku su wšelake rjane wudžětki wot njeho z lětow 1837/39 zapisane, bjez nimi tež zajimace powědańčko z luđa wo třoch křižach pola Njeswačidła, kiž je so pozdžišo w jenym lětniku Łužičana wočišćało. Serbske towarstwo w Lipsku pozběhny so pod Wanakowym wodženjom k nowemu kćěwej a dopisowaše sebi tehdom swěru z Wrótsławskim. Samo słowak Štur, kiž tehdom w Halli studowaše, khwali jeho tehdomniše prócowanja w jenym swojich listow a mjenuje w nim Wanaka zahorjeneho Serba. Na tehdomniši čas Wanakoweho skutkowanja w lipsčanskim serbskim towarstwje spominaju tež serbske Nowiny wot lěta 1887 ze sčěhowacymi słowami: „Z tamnišeho časa jeho nadobneje mlódzenskeje horliwosće mamy hišće wšelake jeho duchapołne džěla we wjazanej a njewjazanej ryči. Z kajkej radosću smy tehdy za nim spěwali jeho lubozny, něžny, pócíwy spěw: „Mlódzenc sedžiše při rěcy.“) Po dokonjanych studijach w Lipsku a khwalobnje wobstatym kandidatskim pruhowanju wróci so Wanak zaso k swojim lubym Serbam a wza domjace wučerstwo w Rakecach pola knjeza komornika z Rabenau na so. Wot 1843 bě pjeć lět z wučerjom na měšćanskej šuli w Budyšinje, hdžež bu bórzy swojeje wosebiteje wučerškeje wustojnosće a swěry dla wot njeboh direktora Bornemanna wyše wjele druhich wučerjow postajeny a tež wot swojich kollegow, kiž běchu wšitcy kandidači předařskeho zastojnstwa, wulcy česćeny. W tutym času swojeho přebywanja w Budyšinje bě tež wosebje za Serbowstwo a jeho duchowne pozběhnjenje sobu džělawy. W lětach 1846/47 a hač do swjatkow 1848 podpjeraše wosebje našeho

*) Přirunaj: Časopis 1865 str. 265.

**) Přirunaj: Serbske Nowiny 1887 str. 200.

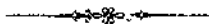
Zeijlerja při wudawanju serbskeje Nowiny, wobstara jejnu korekturu, pisaše do njeje wšelake rjane nastawki, haj někotrežkuli čisło z tamneho časa je cyłe z jeho pjera. Dale wobstara wón tehdom z knjezom diakonom Wjacku nowy wudawk serbskeje biblije, kiž bu 1849 pola Hiki w Budyšinje dočišćana. Tehorunja přeloži wón tehdom z laćanskeho originala „Domaša Kempenskeho štwore knihi wot khodženja za Khrystusom“, wot kotrychž so přenje knihi z woprědka po wosebitych łopjenach k serbskim Nowinam přidawachu. Cyłe knihi z prjedyryču wot k. fararja Jakuba wudachu so 1845. Z lětow 1847 a 48 staj tež dwaj spěwaj z jeho pjera, kiž buštej knjezej fararjej Jakubej wot jeho džěci k jeho narodnemu dnjej přepodatej a stej wobej čišćanej. Wosebje wažne za Serbowstwo bě pak w tamnych lětach Wanakoweho přebywanja w Budyšinje jeho tehdomniše sobuskutkowanje při založenju Maćicy Serbskeje. Wón podpisa sobu próstwu na wyšnosć wo dowólnosć k založenju, wuradzowaše sobu wustawki towarstwa a bě přeni pismawjedžer Maćicy a wulcy witana podpjera přenjeho maćičneho předsydy, njeboh knjeza dr. Klina. Tež při založenju serbskeho kandidatskeho towarstwa bě wón w léce 1847 bjez tymi, kotřiž ministerstwo wo založenje tajkeho wužitneho towarstwa prošachu a přisłušeše jemu jako pilny sobustaw hač do swojeho powołanja na farske město do Kotec. Posleńše sta so před Michałom 1848. Jow w Kotecach přebu wón we wjesnej čišinje dwě zbožomnej léce swojeho swjateho powołanja a zbromadzowaše kóždu njedzelu bohate syły nutrnych kemšerjow wokoło so, kiž z blizka a z daloka přikhadzowachu, so na jeho krasnych, wubjernje wudžělaných předowanjach natwaric. Tola hižom w léce 1850 dyrbyeše Kotecy zaso wopušeć, dokelž bě bjez teho, zo budžiše je pytať, čestne powołanje za městodirektora na Budyski krajnostawski seminar dostať. To bě za njeho wažne, ale tež óežke powołanje, dokelž dyrbyeše sobu na to džělać, zo by so wučba na seminaru po cyle hinašich zasadach dawała, hač dotal. Tež rozwučowanje serbskich seminaristow w naložowanju serbskeje ryče w šulach měješe Wanak na seminaru w Budyšinje wobstarać, dokelž bě serbski lud w swojej wulkej peticiji ministerstwo wo to w léce 1848 prosył. Štož bě jemu we woběmaj nastupanjomaj poručene, je

wón ze wšej swěrnosću po móžnosći dopjelnić pytał, a tehodla měješe tež pozdžišo, wosebje cyrkwineho radzičela knjeza dr. Wildenhahna, w lětach 1854/58 jako soburevisor serbskich šulow do tajkich přewodžeć. W Budyšinje bě hižom w léce 1851 do swjateho mandželstwa zastupił, a to ze serbskej knježnu, Lidiju Jakubec, knjeza fararja Jakuba w Budyšinje najstaršej dzowku, z kotrež je na 36 lět w zbožomnym mandželstwje žiwy był. Po zažnej smjerći swjateho přichodneho nana, našeho njezabyteho Jakuba, bu wón w léce 1854 jako městopředsyda našeje Maćicy wuzwoleny a je so w tutym swjatom zastojnstwje wosebje wjele za wudaće serbskeho słownika wot jeho swaka knjeza dr. Pfüla, kaž tež wo wudaće serbskich bibliskich stawiznow a wo wudobyće pjenježneje podpjery za słownik pola wšelakich wyšnosćow sobu-prócował. Wosebny wopomnik z Wanakoweho seminarskeho časa namaka so tež přědku we wudawku serbskeje biblije, kiž bu w léce 1857 w Drježdžanach dočišćany a kotrehož porjedjenje wot zmylkow bě wón tež tón króc wobstarać měl. K njemu je wón na žažanje bibliskeho hlowneho towarstwa Augusta Hermannna Frankowe krátke rozwučenje wo prawym, k swěrnemu natarjenju słužacym čitanju swjateho pisma 10. novembra 1857 na serbski přeložene přidał. Wšelakich njelubych zhonjenjow dla, kotrež měješe w poslednich lětach swjateho seminarskeho časa činić, zložil wón w léce 1858 swoje zastojnstwo w Budyšinje a wróci so oktobra po Hilbrigowym přesydlenju do Rakec zaso do swjateho lubyho Kotec, hdžež jeho z nowa z lubosću za fararja powitachu. Tola zaso móžeše tu jenož krátki čas wostać, dokelž hižom na druhe léto 1859 wot sakskeho ministerstwa čestne powołanje do Wóslinka dosta. Na wšě 28 lět dotho je tam jako swěrný wotročk swjateho njebjeskeho knjeza skutkował. Literarscy je tu jenož hišće tři króc wustupił a to z bibliskimi pučnikami na léto 1877, 79 a 80, kotrež je za lutherske knihowne towarstwo zestajał a do čišća wobstarał. Potom, hdyž bě hewak dothe léta stajnje strowy byl a swoje khětro wobćežne zastojnstwo we Wóslinku derje zastarać móhl, nadpadže jeho w lětnim času 1886 nahle někajka wutrobna khorosć, kiž jeho nuzowaše, swoje jemu tak lube zastojnstwo na Michała 1886 zložić a do Budyšina na derjezastuženy wotpočink podać. Bohužel dyrbyeše tajki po wyššej

radže jenož krótki byé. Wón 27. meje zańdzeno lěta 1887 w Budyšinje z bóžnje wumřé, 70 lět 20 dnjow stary. Jeho swjatočny pohrjeb sta so 31. meje pod přewodzenjom wšelakich wosebnych knjezow z Budyšina a wjele džakomnych Serbow z jeho přjedawšich kaž tež někotrych druhich wosadow na Tuchof, hdžež při jeho rowje k. faraf dr. Kalich, jeho posledni spowjedny wótc, we wubjernej, duchapólnej pohrjebnej ryči njeboćičkeho znutřkomny a zwonkomny žiwjenjaběh přitomnym žarowacym hišće jónu z jasnými barbami před woči staji. (Přirunaj: Serbske Nowiny 1887 čisło 23.)

K. A. Jenč.

Přidawk k nastawkej wo swobodnym městnje za Serbow na krajnej šuli w Mišnje.

Dodał *K. A. Jenč.*

W poslednim zešiwku Časopisa powěda nam k. dr. Renč wo založenju a stawiznach swobodneho městna za syna serbskeho duchowneho na krajnej šuli w Mišnje. Při tym spomni na stronje 27 na wukaz khurwjercha Augusta z lěta 1588, po kotrymž měještaj so na kóždej tehdomnišej krajnej šuli dwaj hólcaj ze Serbow přijéć, potajkim tež w Grimmje a w Pforée. Tola njewě nam k. spisaćel prajić, hač je so to tež w Grimmje a w Pforée stało. Z tajkeje njewěstosće wupomha nam album grimmskeje šule, kiž je so při někajkim jubileju teje sameje něhdže před 40 lětami wudał a kotryž mójach składnosć wokoło lěta 1850 přehlaď. Tam za Serbami pytajo, kiž su snadno w Grimmje studowali, namakach woprawdže někotrych tajkich, kiž su so bórzy po wudaću naspomnjeneho khurwjerchowskeho wukaza w Grimmje za univerzitu pripravowali. Běchu to scěhowacy Serbjo: 1) Jurij Kreue (po druhich zapiskach tež Krenc abo Kranc mjenowany) z Wjelećina, syn fararja Pětra Krenca tam, rodzeny 1575, studowaše w Grimmje 1588—93, bu pozdžišo faraf w Ketlicach 1599, w Minakale 1614, w Barće 1618, hdžež je tež 1630 wumřé. 2) Antonius Gomer z Hodžija, 1597—1600 w Grimmje, pozdžišo serbski diakon w Lubiju 1607, diakon při cyrkwi swj. Pětra w Budyšinje a naposledku archidiakon w Bu-

dyšinje, hdžež je 25. julija 1631 wumrěł. 3) Handrij Kocor (w druhich zapiskach tež Garzer, Garcerus mjenowany), rodzeny z Njezdšaec, studowaše w Grimmje hač do lěta 1600, bu 1604 faraf w Hornym Wujezdze, 1612 diakon při cyrkwi swj. Pětra w Budyšinje, 1614 faraf w Klukšu, hdžež je 1632 wumrěł.

4) Jan Martini z Hodzija, syn tamnišeho diakona, studowaše w Grimmje 1613—17, bu 1621 faraf w Huscy, 1625 w Jězorju, 1631 diakon při cyrkwi swj. Pětra w Budyšinje a 1632 archidiakon tam; wón wumrě jako tajki 10. meje 1668 stary 70 lět. Hižom z tuteho zapiska, kiž by snadź so dlěši poradził, budźich-li album grimmskeje šule dlěje přehladać móhł, so dowidzi, zo su tež w Grimmje po léce 1588 mišujansey Serbjo studowali a tam wěsće po wukazu khurwjercha Augusta swobodne města měli, kaž tež to, zo njesu wšitcy runje synojo serbskich duchownych byli, ale tež (kaž Kocor a Gomer) synojo burskich Serbow. Zo pak tež w Mišnje hišće w zaždženym lětstotku synojo ze serbskeho burskeho stawa swobodne města dostawachu, dopokazuje nam powjesć wo pohrjebje jeneho serbskeho šulerja w Mišnje, kiž je tam 7. februara 1770 wumrěł a kotrehož wotemrěte ćelo bu tam 10. februara 1770 pod přewodzenjom cyłeje šule a wšitkich, kotřiž tehdom k njej přislušachu, na jara čestne wašnje na kerchowje s. Afry pohrjebane. Tutón serbski šuler běše wěsty Khryša Winkler z Luwoćic pola Ketlic, hdžež běše so 1. julija 1754 narodził a hdžež běštaj jeho staršej khudej serbskej burskej ćlowjekaj. Tehdomniši Ketliski diakon Matej Šolta, kiž je w swojim času wjele serbskich hólcow w swojim domje na wyšše šule přihotował, bě so tež za tuteho syna ze swojeje wosady starał, dokelž bě derje wobdarjeny; bě jeho z woprědka sam rozwučował a potom na Zhorjelski gymnazij přinjesł, z wotkež pozdžišo, dokelž bě so za jeho swobodne město w Mišnje wotewrilo, jako Serb na krajnu šulu do Mišna přiđže. Žiwjenje a pohrjeb tuteho serbskeho młodźenca, kiž je w Mišnje na šuli wumrěł, je nam naš lužiski stawiznar Knauth w starym lužiskim Magazinje wot lěta 1778 na 78. stronje pod napismom: „Schulnachricht von der solennen Beerdigung eines armen oberlausitz-wendischen Fürstenschülers, Christoph Winklers in Set. Afra bey Meissen den 10. Februar 1770“ wopisał. — Přispomnimy hišće,

zo K. w tutym nastawku praji, zo je khurwjeroh August hižo w léce 1575 postajil, zo mataj so w Mišnje dwaj serbskaj stipendiataj džeržeć, zo móhće so z tajkimi wupróznjene serbske fary wob-sadzować. Hać je so Knauth w ličbje léta mylił, njeje nam móžno tudy rozsudzić.

Dodawk wo Khójnanskim pječatu.

Dodał dr. Pful.

Na polu słowjanskeje stariny je so, kaž druhdže, to a wono podražowało (imitowało) a podsunulo, tak zo jena a druga wěc, hdyž tež jej namakanka rěkaju, woprawska njeje. Móhło wo Khójnanskem pječatu (str. 34—51) snadź tež něšto tajke plaćić? Pokedźbujmy při tem na sěchowace tři dypki.

1) Za woprawstwo dorinsko-serbskeho pječata rukuje a. jeho woprijeće (wobsah) a b. jeho zastarska rěč.

a. Napismo na pječatu ma so tak: 'Jesus jeno Jesus powyšeny, jenički tón je zbóžnosć', abo, kaž je Missionski Posol 1888 č. 10 derje přikróćil: 'Jesus, jeno Jesus powyšeny je to zbože'. Tajkele słowa njejsu žana srjedžno-wěkowa kabbala abo někajka pozdžiša wumyslenka; to je ewangelska, missionarskeho pječata hódna sada, kiž dwělowanja na woprawstwje njedopuša.

b. Rěč pječatewego napisma je zastarska; podžělnikaj way-sijon (powyšeny) a hawijono (z-bawione) ze swojim kharakteristiskim počnym i staj staršej hać starobořarsčina, kiž žaneho tajkeho i w štwórtem časowanju wjacj nima; teje twórbje so wokoło léta 900 njebudžeštej wot žaneho čłowjeka napisać móhloj, hdy běštej tehdy w dorinsko-serbskej rěči njewobstałoj. Tak dha dyrbi napismo woprawske być.*)

*) Pola Čechow je woprawstwo 'Kralodwórskeho Rukopisa' najlěpje tež přez to wopokazane, zo su tam někotre twórbje, kotrychž žadyn jebak wumyslił njebudžeše. [W pěśni 'Zaboj, Slavoj, Luděk' so powěda, zo Češa přewinjenych njeprěćelow přez 'rěku' wuhnachu. Knjez D. Lauček mi při tem wurazu naspomni, zo so tudy wo Lobjo jedna, a zo dyrbi so tehodla z wulkim pismikom 'Rěka' pisać. Ja temu připaduju. Česko-serbske pomjenowanje 'Labě, Lobjo' znamjeni to same, štož powšitkomnje znajomy wuraz 'Rěka (rěka)'; twórbja 'Labě, Lobjo' wotpowěda po słowjansko-germaniskem zynkowstwje (př: arm, armus — ram-jo) germaniskej twórbje 'Alb-i-s (Albe), Elbe': a što ma tónle wuraz na sebi, wujasnja so nam přez schweđiske słowo elf (n. př. die Göthaelf t. j. der Göthafloss). Tak wiđzimy, zo 'Lobjo' ničo druhe njeje, hać naše zwučene słowo Rěka. Tež tuto při

2) Potom so praša, hač rjane spodobne, móhi-rjec našočasne twórby pismikow snadž přećiwu woprawstwu pječata rěča. Na to ma so wotmolwić: Nè; přetož za srjedźny wěk so laćanske pismiki runje tajke pisachu, kajkež so nětko za naš čas tworja. To wěmy z knihow J. Scheible 'das kloster' X 1848, hdžež so po stronje 399 faksimile Fischartowego rukopisa přidawa. A pismiki pječata su so wězo z wosebnej starobliwosću rězałe, hdžž tež je so hewak ze srjedźneho wěka wjele khwatniwych a hubjenych rukopisow zdžeržalo.

3) Štož pak moje konjektury při čitanju pječata nastupa, dyrbu wuzběhnyć, zo žana wot nich w powětrje njesteji, zo wšitke na wědže wotpočuja, zo wšitke so na tajke zasady zakładuju, kotrež wěda w podobnych padach připóznawa a nałožuje.

namakanju 'Kraldowskeho Rukopisa 1817' nichto wědžal njeje, a tak tež pomjenowanje 'Rěka' za jeho woprawstwo swědči. Zbytno pak mjeno 'Rěka' žadne njeje; samsne nałožuje zo hišće w zněmčenyh krajinach (jako Rěka a Rega). Pola Lipska stej dvě rěčcy, kotrejuž kóždej so die Rietschke praji.

W o b s a h.

Z mojeho zapisnika. Napisał Adolf Černý	str. 3.
Dodawk k textam ludowych pěsni. Podał A. Černý	" 11.
Hornjoserbske ludowe pěsnje. Zběrał dr. E. Muka	" 14.
Serbske narodne přisłowa. Zrjadował dr. E. Muka	" 19.
Swobodne městno za syna serbskeho duchowneho na krajnej šuli w Mišnje. Spisał dr. M. Renč	" 25.
Druhi dodawk k ležownostnym mjenam. Zběrał M. Rostok	" 32.
Zbytki dorinskeje serbsčiny. Podał dr. Pful	" 34.
Regulativ za wupožčenje knihow z knihowuje Maćicy Serbskeje Wučahí z protokellow M. S.	" 52.
Zličbowanje M. S. w 40. lěće (1886)	" 54.
Pokładnica maćičneho domu	" 59.
Přinoški sobustawow M. S. (1886)	" 60.
Zličbowanje M. S. w 41. lěće (1887)	" 61.
Pokładnica maćičneho domu	" 63.
Přinoški sobustawow M. S. (1887)	" 64.
Dary za dom M. S.	" 65.
Rozprawa II. wo domje Maćicy Serbskeje	" 67.
Přiložha: Narodne hłosy lužiskoserbskich pěsni. Zhrom. A. Černý.	" 68.
Připisk k druhej zběrcy narodnych hłosow. Napisał Adolf Černý	" 73.
Dašle dodawki k textam ludowych pěsni. Podawa A. Černý	" 92.
Wo nastaću naspěwow a hudźbnych nastrojow. Wot K. A. Kocora	" 94.
Nekrolog XXVI. Jurij Ernst Wanak. Wot K. A. Jenča	" 97.
Přidawk k nastawkej wo swobodnym městnje za Serbow na krajnej šuli w Mišnje. Dodał K. A. Jenč	" 101.
Dodawk wo Khójnjskim pječatu. Dodał dr. Pful	" 103.
Přiložha. Druha zběrka narodn. hłosow lužiskoserb. pěsni. Zhrom. A. Černý.	" 103.

DRUHA ZBĚRKA

NARODNYCH HŁOSOW LUŽISKOSERBSKICH PĚSNI

(117 čisłow).

Zhromadžit

Adolf Černý.

Budyšin 1888.

Z nakładom Maćicy Serbskeje.

Čisłať F. M. Goedel w Lipsku

PŘEHLAD.

	strona.
I. Wšelake pėsnyje.....	3.
II. Reje.	
<i>A)</i> Serbske reje.....	22.
<i>B)</i> Druhe ludowe reje.....	37.
III. Kwasne přezpola a pėsnyje.....	41.
IV. Ludowe hłosy khěrlušow.....	44.

Do wěrowanja.

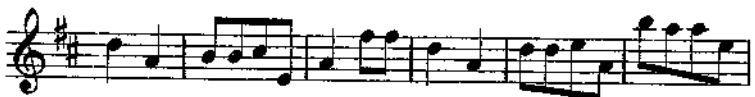

Napísma su ze zběrki saneje.

Wot wěrowanja.

Njewjesćine wužohnowanje.

Stara serbska reja.

Ja će widžu.

Dži hladaj, što Hanka džeťa.

I. Wšelake pěsnje.

(57 čisłow.)

1. Moderato.

Z Noweje Wsy nad Sprewju.

Přir. text pola Muky, Časop. 1883. str. 33. ě 21.

2. Moderato.

Z Noweje Wsy n.S.

Smolef I. str. 119. ma jenož text.

3. Moderato.

Z Noweje Wsy n.S.

No - wa Wjes - ka ma - ła wjes - ka, tu ja dyr - bu
 wo - puš - ói, we njej dyr - bu za - wo - sta - jić .
 swo - joh' lu - b'ho naj - rjeń - soh'.

4. Moderato.

Z Noweje Wsy n.S.

We ómi, we ómi, we wul - kej ómi mój lu - by
 wi - dзец njej, mój lu - by wi - dзец njej!

Variant melodije č. 7. „Narodnych Hłosow.“

5. Moderato.

Z Klětnoho.

Tam bjez čės - ki - mi ho - ra - mi le - ži je - na
 stur - nič - ka, hej ju - cha - hej, le - ži je - na stur - nič - ka.

6. Moderato.

Z Klětnoho.

Wi - - - taj - ée hól - cy z da - lo - ka, wi - -
 taj - ée hól - cy z da - lo - ka, kak dźiw - ni - sće wy

k nam, kak dźiw - ni - sée wy k nam, zo by
no-cheył ni - hdy rjec, zo by no-cheył ni - hdy rjec.

Smoleń I. str. 74. ma druhu melodiju... Přirunaj tež č. 38. přítomneje zběrki.

7. Andantino.

Z Klětnoho.

Kak zrud - na je mo - ja wu - tro - ba, zo
za - wje - dze - na je, zo za - wje - dze - na je.

Přir. Smoleń I. str. 104.

8.

Z Klětnoho.

Štom na - ho - ri, ho - - - ra na po -
lu, ho - ra na po - lu, na frej - nym po - lu.

Wotdźěl ze spinku — poznamjenjeny wospjetuje so, kaž do toho je třěbne. Za přikład njech nam poslužić druga strofa.

8b

Što - ha na tym što - - mi? Je - na rja - na hał -
za, je - na wul - ka hał - za hał - za na što - mi, štom
na ho - ri, ho - ra na po - lu, na frej - nym po - lu.

Text hľadaj pola Muky, Č. M. S. 1983. str. 30. č. 16.

Přir. tež č. 33 přítomneje zběrki.

9.

Z Klětnoho.

10. Spěšnje.

Z Wochoz.

Přir. Sm. II. tr. 83. Přenja příloha melodiji k Čas. M. S. 1953. č. 49.

11. Spěšnje.

Z Wochoz.

12. Moderato.

Z Wochoz.

Přir. Smol. I. str. 84. č. 6.

13. Moderato.

Z Wochoz.

Soť je tam hól - čik z ho - le - wen, ho -
liě - ka plě - je len. „Ho - liě - ka mař - li
bě - řej nóz - cy, pój, so ke mni syn!“

Přir. přénja přitoha melodiji k Č. M. S. 1883. č. 11.

POZN. W Trělnom spěwachu variant, poznamjenjeny z mjejšimi dypkami (horjekach), na text: „Tři pijaču a hrajaču, tři mtođzi zemjenjo a fašnu radu radžaču, kak bychu holecy zawjedli! Tam tež spěwachu z tutej melodiji: „Za našimi hunami tam dobre lěda su, štóž bďže sej je wuworać, tón bďže dobre žito brać!“

14. Andante.

Z Wochoz.

Sta - waj, sta - waj, po - hon - čo, a
fu - truj swo - je ko - - - nje, sta - waj, sta - waj,
po - hon - čo a fu - truj swo - je ko - - - nje!

POZN. Variant, poznamjenjeny z mjejšimi dypkami (horjekach) spěwa so na text: „Tři róže namaka holičo, na kóždej róži hólčika, tři róže namaka atď!“ (Trělno).

15. Allegro.

Z Wochoz.

Ha šta je holč - ka - tra - wu žnjeć na řuč - ku
ze - le - nu, hej ju - chá - hej, na řuč - ku ze - le - nu.

Přir. Sm. I. str. 19. č. 20. - Druha přitoha melodiji k Č. M. S. 1883. č. 28 a 29. - Druhu melodiju maju „Narodne Hřosy“ pod č. 10.

16. Moderato.

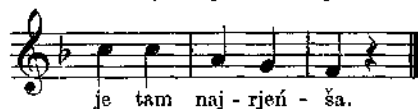
Třělno.

Přir. mel. č. 26. w „Narodnych Hřosach“

17. Wjesele.

Třělno.

18. Moderato.

Sprjowje.

Přir. č. 1. tuteje zběrki.

19. Moderato.

Miřoraz.

mam_ nět_ se - - dym lět wan - dro - wać, ja
mam nět se - - dym lět wan - dro - wać.

20. Wjesele.

Miłoraz.

Ha, bė - te te štrum - py, car - ne te
ore - je, bė - te te štrum - py, car - ne te
ore - je, to su mi gó - li - ce mi - to - raz -
ske, - to su mi gó - li - ce mi - to - raz - ske.

21. Moderato.

Miłoraz.

Hdyž nje - skryd - nu ja raj - ta - rja, chcu
ja mėć no - wu ko - mor - ku, fi - de - ra - la - la, fi - de -
ra - sa - sa, chcu ja mėć no - wu ko - mor - ku.

22. Allegretto.

Miłoraz.

Pre - ee sy pra - ji - ła, bo - ga - ta sy, a
nèn - ter óe wje - zo - my, bjez koš - le sy, ach
lej - de - raš - ko, ach lu - -by bož - ko,
nèn - ter óe wje - zo - my, bjez koš - le sy.

Přir. Sm. I. str. 245.

23. Moderato.

Miłoraz.

Ha gól - cyk tam jěd - zo z wój - ny do - moj a
po tej mi gó - li ze - lo - nej, a po tej mi gó - li
ze - lo - nej, a po tom mi pól - ku ze - lo - nem.

Přir. „Narodne Hłosy,“ mel. ž. 25.

24. Wjesele.

Miłoraz.

Jank pod gór - ku wó - ra - šo, Han - ka jom' po - ga - nja - šo,
ho - la - la fa - la - la, Han - ka jom' po - ga - nja - šo.

25. Wjesele.

Miłoraz.

Ty sy mi ja - re fajń żow - ło, tak
rja - ne bę - fe eer - jo - ne, ty sy mi ja - re
fajń żow - ło, tak rja - ne bę - fe eer - jo - ne.

26. Wjesele.

Miłoraz.

Węc mjo ni - co nje - sta - ra, a - ko noc - na
gós - po - ła, dżo ja bu - du, dżo ja der - bu -
dżen - sa no - cy spać.

Pozn. W Nowym Měsće piskaše mi here tutu melodiju jako kwasne přezpólo.

27. Wjesele.

Miłoraz.

Z wje - cor - ka, z wje - cor - ka ja - re jo óma a
že - ne - je šćež - cye - ki wi - dżeć nje - jo, haj
kuk, haj kuk haj ku - -kuk.

Přir. ž. 9. tuteje zběrki.

28. Moderato.

Miloraz.

Zwan-dro-wa-lej stej dwaj, zwan-dro-wa-lej,
lej, ha šty-ri mi-le da-lo-ko,
šty-ri mi-le da-lo-ko, a
šty-ri mi-le še-ro-ko.

Na kwasu spěwaju družki při blidze hdyž so jědža krupy, tutu pěseń

29. Wjesele.

Miloraz.

Chwa-taj-čo, a-le ki-daj-čo, te kru-py bu-dža
'še; druž-ka njem'-že do-ca-kaó, zo hy mo-gľa
po-ska-kaó, chwa-taj-čo, a-le ki-daj-čo, te
kru-py bu-dža 'še!

Pozn. Z druhim wotdžělom tuteje melodiji spěwachu tež pěsń: „Palene pió a žonu bió, to ja njemžu zalubió; palene, haj palene, ten dyrbi piý byé“

30. Andantino.

Miloraz.

Wi-taj-tej gól-caj ho-bej

dwaj, wej - ko - wa - lojo Ma - ri - je fre - ja - -
rjaj, ha how - ha - - - hej, ha fre - ja - - - rjaj.

31. Andante.

Miłoraz.

Aj zden - - kuj, lub - - ka, zden - kuj, kak
te - - bi k my - sli džo. džo. - - Kak -
der - ja - ta ja - zden - ko - wać, kak der - ja - ta se
kren - ko - wać, dyż - ty po - la dru - ge - je sy.

32. Moderato.

Miłoraz.

Gó - lie - ka, kaj - keg' sy lu - - beg' mě - - ta,
pře - ce sej njej - - sy je - go 'zy - - ta, ha
pře - ce sej njej - - sy je - - go 'zy - - ta?

Z tutyn hłosom spěwachu tež: „Gónila gólica tujawki..“, tež „Nikulka njej - som ja wjesotšy był, ak hdyž sym ja lubcycku spód bockom mět.“ w Nowym Měsće tež „Holička čelatkam dawaše a hólčik jej durička zastupwaše.“

Přir. č. 5. „Nar. Ht.“

33.

Miloraz.

Co tam na tej - - - rje, je - dyn
wje - li - - ki štóm, štóm na gór - je, gó - ra
na pol - ku, na frej - nym pol - - ku.

Wotdzěl ze spinku poznámjenjeny wospjětuje so, doniž je potrěbne.
Přir. è. 8. tutej zběrki.

34. Allegretto.

Miloraz.

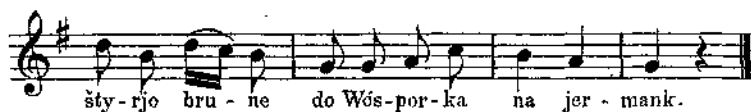
Wšyc - ko do - bre spo - do - ba - - nje,
Ku - - le wje so zhro - ma - - dži - - chu,
Wu - ski - dži jo ker - - mu - ša, Khój - na ku - pi
čín - dže - chu jow na ker - mu - šu,
se - hi mje - sa, jěsě pak nje - ma že - nog' ca - sa,
Smeré tam se - dži na kach - lach, syl - zy bě - ža
po li - cach.

Přir. Smol. I. str. 262.

35. Wjesele.

Nowe Město.

Dro - buj, dro - buj šty - rjo bru - ne, dro - buj, dro - buj

36. Andantino.

Nowe Město.

37. Změrniwje.

Sprejcy.

Pozn. Z tym hłosom spěwachu tež: „Štyrjo te brune su zaprašnjene!“

38. Allegretto.

Sprejcy.

Variant melodije, kotruž ma Smol. I. str. 74.

39. Wjesele.

Sprejcy.

Hól - - ěik tón přě - ni raz za - kľa - pa, haj -
za - kľa - pa: „Stań wšak a wot - ěiń - ho - li -
ěo, stań wšak a wot - ěiń - ho - li - - ěo.“

Smol. I. str. 76. ma druhí hřós.

40. Moderato.

Sprejcy.

Ja tu - dy z ěa - som wo - zje - wju, zo změ - je - my my
ker - mu - šu, dzeń jed - na - dwa - ca - toh' ok - to - bra so
w Sprej - cy ker - mu - ša spo - ěi - na, dzeń spo - ěi - na.

41. Pokhřlušk.

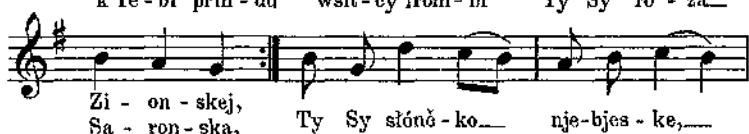
Sprejcy.

Kho - dźit je Bóh wjer' - šen haj po šě - ro - kim
swě - - ěe, po šě - ro - kim swě - - ěe a
po da - lo - kich šóež - - kach.

Poslednej dvě rjadowy (=poslednja strofa) cyřeje pěsnje spěwatej so jenož ze štyrmi posledními taktami. Smolef I. str. 276. ma druhí hřós.

42. Pokhěrlušk.

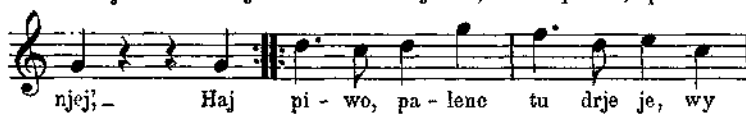
Sprejcy.

Smol. I. str. 29f. ma druhu melodiju.

43.

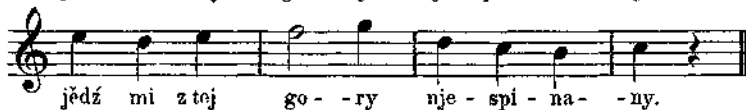
Slepo.

Přir. Smol. II. str. 77.

44.

Slepo.

Přir. Smol. I. str. 117.

45. Wjesele.

Dešno.

Zě-łať jo mój lu-by eot-nik we tom dre-wje
jab-ło-wym, wu-zě-łať jo, wu-zě-łať,
na wy-du jen spuś- -ćať.

46. Moderato.

Dešno.

Żow-čo, nje-żeń se ra--no, nje-chwa-
taj do sta--ro--sćow!

47. Wjesele.

Dešno.

W Deś-nje tak wje-le rěd-nych gyl-cow,
wo-ni se lej-der zklej-du-ju, wo-
ni se lej-der zklej-du-ju.

48. Moderato.

Dešno.

Stwa-riť jo rěd-nu wja-życ-ku, stwa-riť jo

rěd - -nu wja- -žyc - ku we tej pě - ter -
cy - li - ji a we bě - tej le - lu - ji.

49. Moderato.

Dešno.

Žo jo ten heuch-lař a ten za - wjed-nik, kenž my - ju
du - šu za-wjasé 'oo? Žo jo ten 'oo? Mfo - de
žow - čo to my - žo za - wjasé a při wja -
co - -rje py tej šmje, mfo - de šmje.

50. Allegretto.

Dešno.

Nje - tu - žy, žow - čo, nje - tu - -žy, nje - tu - žy žow - čo,
nje - tu - -žy, lu - by ten tu - der nje - sřu -
žy.

51. Žiwje.

Dešno.

Rejt-wať jo rej-tať spy gy-li, hu-ra! Py
tejš mě gy-li ze-le-nej, py tejš mě gy-li
ze-le-nej, hu-ra, hu-ra, hu--ra!

Přir. č. 27. a 9. přítomneje zberki.

52. Moderato.

Dešno.

Hob-šejt mu-sym wo-zeš a te-bje ja
spuš-ó-i-jom, sy-li ty mi nej-lub-šy,
nje-bjer se-bje dru-ge-je.

Přir. č. 39. přenjeje přit. k Č. M. S. 1883.

53. Tempo di menuetto.

Dešno.

Tam sto-ji ta lin-da we tom do-le, ze
zwjer-cha ce-ča ze-le-na.

Přir. Sm. II. str. 27. — Č. M. S. 1883., přenje přitoha melodiji č. 1.

54. Tempo di menuetto.

Dešno.

Te lu-že tak ces-to gro-nje, až

ty dru - geg' lu - bu - još; to ja jo nje -
 vě - rim, až ja jo sam - wi - žim, mo - ja
 lub - cy - cka wo - sta - njo mo - ja.

55. Tempo di menuetto.

Strjažow.

Pa - sech ja kó - ni - ka při pto - ší - ku a
 glě - dach ja pře - cej ku Strja - zo - wu.

Text pola Smol. II. str. 21. Přir. Č. M. S. 1883. přěnja přiř. č. 97.

56. Allegretto.

Strjažow.

Na - še gyl - cy z wyj - ny jě - du, z wyj - ny
 jě - du, haj z wyj - ny jě - - du.

Přir. Smol. II. str. 81. Č. M. S. 1883. přěnja přiř. č. 59.

57. Pokhěrlušć.

Drjonow.

Ma - ri - ja , šla Bo - ga py - - tat, o
 win - do - - baj, o Bo - ga py - - tat.

II. Reje.

A.) „Serbske reje.“
(40 čislow.)

58.

Nowa Wjes n. S.

Na wo-taw-ku, rja-na Han-ka! Na wo-taw-ku,
rja-na Han-ka! Spi ty po-la mje, lež ty po-la mje,
haj lež ty po-la mje!

Smolef I str 207 ma ju bjez zakončeenja (poslednej dwaj taktaj).

59.

Wochozy.

Ak mój fo-ter šlo-dar' bě-šo, wu-ši wón mi
dyb-zak, za-ika do njog' pjeć por hu-sow,
wšic-ke je-noh' hfo-sa.

Text pola Smol. II. str. 104

60.

Wochozy.

Ja tam wi-dzách wro-bla le-čo ze swět-ty-maj
wo-čo-maj.

Přir. Narodne hř. č. 40.

61.

Wochozy.

Soľ je tam hól - ěik na piw - ko, na
to mi piw - ko da - lo - ke, na to mi piw - ko
da - lo - ke.

Přir. Kuba. ž. 69.

62.

Miłoraz.

Ja wi - dźach je - - dyn ze - le - ny bom, ja
wi - dźach je - dyn ze - le - ny bom, a prez njen słońce - ko -
swě - ói, a prez njen słońce - ko - swě - ói.

63.

Miłoraz.

Kak de - ri - éo wy wen - kach sto - - jaé,
kak mó - žo - my my wó - jspje sej - džeó?ach, lub - še gól - cy,
pój - éo nutř, nutř, nutř, ach lub - še gól - cy, pój - éo nutř.

Pozn: tř čítaj jako ě.

64.

Miłoraz.

Wšic-ke lu - dža_ glě - da - -ju, glě - da - -ju,
 kaj - ku ma - my my rja - nu_ spu: te
 scě - ny róz - no_ lě - zu, te scě - ny roz - no_
 lě - zu gli - na wot nje - je pa - -da.

Pozn: Z tutym hłosom spěwachu tež: „Za našimi gunami tam jo jedyn ze-
 leny kał..“

65.

Miłoraz.

Z hu - glěd - kom ja za mo - jej lub - ku glě - dam,
 z hu - glěd - kom ja ju wu - glě - dam,
 taj - ku rja - nuě - ku, taj - ku mto - duě - ku,
 taj - ku rja - nu bě - tu ceř - wo - nu.

66.

Miłoraz.

Row-ne mě - sto_ do dwo - ru, kaj - ka jo to_

ro - bo - ta; ku - chy - ni se - pje - čeň pje - če,
wšy - ce kiž wy - na nju dže - će.

67.

Miloraz.

Haj wó - no jo cas do - moj hyé, ja
mu - sým k mó - jej lub - ce hyé, a dyr - jaň - li - ja
wen - ku staó? Při - mó - jej lub - ce se šwar - nje spi.

Pozn: „Při“ čítaj „ěi“

68.

Miloraz.

Běž, wo - glě - daj, běž, wo - glě - daj, kak ten Jur - ko
do - moj dzo! - Wón tam pi - ska po - la Li - ska,
wón tam kla - ska po - la lja - ska, wón tam der - je -
do - moj dzo.

69.

Miłoraz.

We lę- -će kwi- -ćo jar - bi - na a
pod niej sy- -da gó - li - ca, a sy - da - ła — jo —
głę - da ła, lęc je - je lu - -by z kjęre-my dżo.

70.

Miłoraz.

Wón se tam pó jsy tło - -cy, ha
wón se tam pó jsy tło - -cy, ha
w taj - kich dlej - kich pan - toch - -lach, głę - daj raz!

71.

Sprejcy.

Swę - ęte ban - ty, mó - dre la - cy, to je mo - ja
po - niż - nosę, to je mi mój lu - by ku - -pię,
zo so der - bu po - ni - żeć.

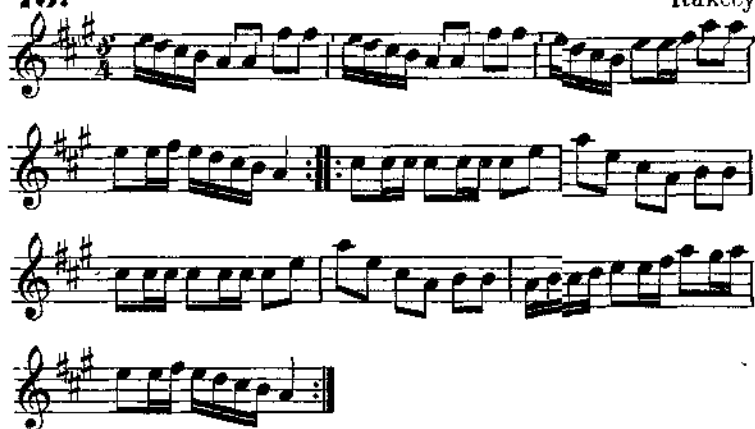
72.

Rakecy.

73.

Rakecy.

74.

Rakecy.

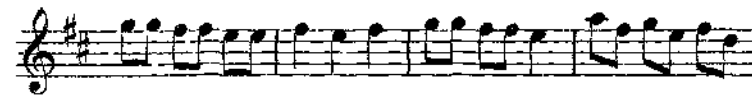
75.

Krjehja.

76.

Krjehja.

77.

Krjebja.

78.

Krjebja.

79.

Krjebja.

80.

Krjebja.

81.

Krjebja.

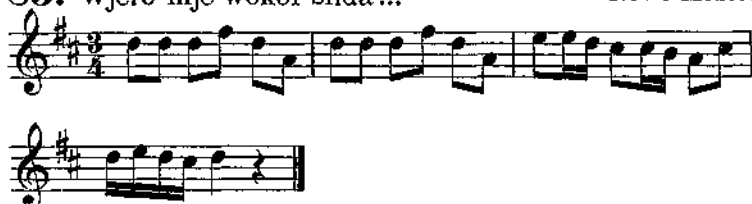
82.

Krjebja.

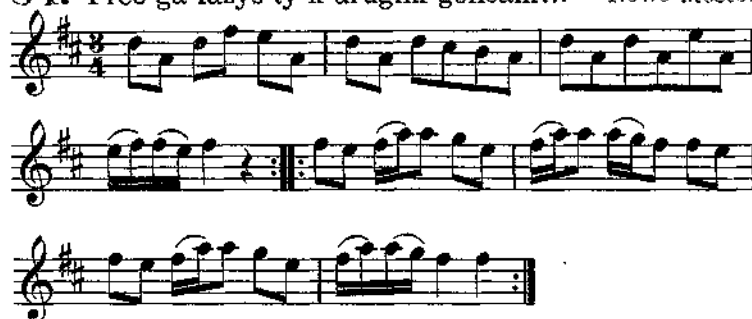
83. Wjerc mje wokoł blida...

Nowe Město.

84. Přec ga łazyš ty k drugim gólicam...

Nowe Město.

85. Preč, preč, preč z tej starej łubku...

Trjebińk.

86. Anka, lubka gubka moja, sy ty sama doma? Trjebińk.

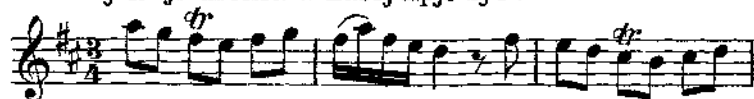
87. Trjebińk.

88. Štó ha je so cí wožení kazať? Nětko khodžiš, jako Trjebińk.
by će zwjazat...

89. Wjelk je džensa w našej lipje był...

90. Moja lubka, ta je jara młodučka.

Slepo.

91. Och ty moja hegen lubka...

Slepo.

92. Nan čorný, mać čorna, džěci kaž te knježki... Slepo.

93. Ty sy mój luby kacor... Slepo.

94. Nětk mi zpowjez gólica... Slepo.

95. Při kwasnym darjenju.

Slepo.

96. Bratříšk, praj však mi...

Slepo.

Husličky.

Dudy.

Bassowe F.....

Bassowe F.....

Bassowe F.....

Bassowe F.....

97.

Slepo.

Bassowe F.....

B.) Druhe ludowe reje.

(10 číslow.)

98.

Mikraz.

Pozn. W Dešnje spěwachu z tutym hłosom.: „Crjopař, crejař, crjopař, crejař, hobej šwarnej muža stej.

99.

Miłoraz.

Mó - ja Mań - ka, pój ty ze mną, 'co - mej mej hyó
je - dyn kusk! Mó - ja Mań - ka za - ju - ska,
to se mi tak spó - do - ba.

100. Kleskata reja.

Miłoraz.

Ca - kaj ty, ca - kaj ty, ty sy džen - sa
Zakónčenje.
pi - ja - ny!

101. Kleskata reja.

Miłoraz.

Gól - cyk jě - dźo pra - skaj - cy, gól - cyk jě - dźo
pra - skaj - cy, ej - ku dej - ku zaj - dom zyn - dom

102.

Miłoraz.

Ach, roz - mi - lo - na lub - ka mo - ja,
 'co so te - bi pió? - Ach, roz - mi - lo - ny
 lu - by mój, — mi so nje - cha pió.

103.

Miłoraz.

Do drjo-wa, do drjo-wa z pi - fu, z ka - ru, z pi - fu,
 z ka - ru, do drjo-wa jédz, do drjo-wa jédz!

104. Pólski żyd.

Miłoraz.

Ten pól - ski żyd, ten pól - ski żyd, ten
 pól - ski żyd ma chó - lo - wy a za - dy slé - zy
 bu - bli - ny, ten pól - ski żyd, ten pól - ski żyd.

105.

Nowe Město.

Slu - ži - ťa holě - ka pře - nje lě - to, za - slu - ži sej
 ko - koš - ku; ko - koš - ka dže škrek, škrek, škrek,
 holě - ka pře - eo do - bra, wje - so - ťa.

W druhej strofje (a sčěhowacych) spěwa so:

...kač-ka dže kwak, kwak, kwak,

ko - koš - ka dže škrek, škrek, škrek, holě - ka...

106.

Dešno.

Sław-koje ma - ma nje - wě, ka - ke je - je
 ore - je, je - je ere - je lum - pa - te,
 je - je štrum - py tšum - pla - te.

107.

Dešno.

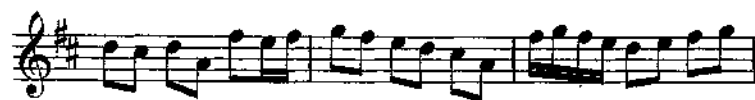
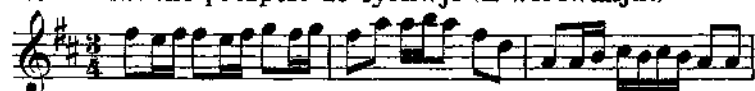

III. Kwasne přezpola a pěsnje.

(4 čísla.)

Trjebińk.

108. Kwasne přezpola do cyrkwyje (k wěrowanju.)

109. Kwasne přezpolo wot wěrowanja. Trjebińk.

Přir. Kuba č. 19.

110. Kwasna pěsnička při blidže. Slepo.

Husličky

Za - hra - baj - ée naj, za - hra - baj - ée,

Dudy.

Bassowe F.....

hdžež te lu - dže ke mši du, na mnje staj - ée

Bassowe F.....

ru - éa - - ny věne a na nje - ho swět - ťy_ mječ.

Bassowe F.

Přir. č. tuteje zberki „Stawaj, stawaj, pohněo!“

111.

Strjažow.

Něnt spó - stu - chaj - so kře - séi - ja - ny, zo

při - zo štand maň - žel - ski, štand maň - žel - -

ski: nie z cfo - wjeo - ne - je mu - dro - séi, to

bě - - - šo ja - - no By - - ža myc we

pa - - ra - - di zu, we pa - - ra - -

diz.

Přir. Smol. I. str. 259.

Sem móžemy zalčić tež čč. 26, 29, 95.

IV. Ludowe hłosy khěrlušow.

(6 čisłow.)

112. Gódowny kjarliž.

Žyłow.

113. Gódowny kjarliž.

Žyłow.

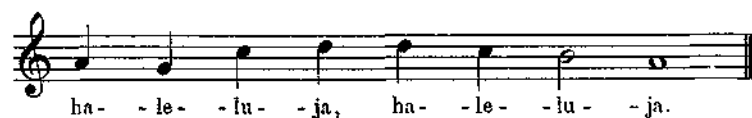

Pozn. Kaž prajachu, njespěwa so wjacy.

114. Gódowny kjarliž.

Žyłow.

POZN. Tež so wjacy njespěwa. Ale před 10 lětami so hišće spěwaše, kaž bu mi prajene.

115. Passionski kjarliž.

Žyłow.

O ty lu-bosé pře vse mě-ry, kenž mě zbóż-nosé
za mnjo po-da-waš se z'wě-ry, za mnjo do tej
při-nja-soš, Ty sy se na kři-cu při-bił,
smjer-ši zoš;
'sy-knu za-łosć pře-šer pjek, z Two-jej křwju sy
mě 'šo do-był, za 'še grě-chi za-pła-sił.

Pozn. Spěwa so na wsy wonkach.

116. Jařowny kjarliž.

Žyłow.

Nět daj-šo žek na-šom' Bo-gu, wy kře-só-i-
ja-ny gro-ma-du, do-kulž Wón Swo-ju móe-bo-
žu jo wi-žeš dał we Jě-zu-su, tri-umf tri-
umf šen swět wo-ta, Jě-zus jo po-bił tog'ear-ta.

117. Při konfirmaciji.

Žyłow.

My si pře-sy-my, o knjez Jě-zus, tro-štuj, žog-nuj
Two-je ži-si.

Pozn. Spěwa so na wsy a w cyrkwi.

POKAZOWAŘ.

47

Strona.

Ach, rozmilona lubka.....	39.
Aj, zdenkuj, lubka,.....	13.
Ak mój foter.....	22.
Anka, lubka gubka moja,.....	32.
Běž, woglédaj, běž,.....	25.
Bratřišk, praj wsak mi.....	36.
Cakaj ty, cakaj ty.....	38.
Co tam na tej górje,.....	14.
Do drjowa, do drjowa,.....	10.
Dobry wječor, stara mać,.....	6.
Drobuj, drobuj, štyrjo brune,.....	14.
Góleyk jědžo praskajcy,.....	38.
Gólicka, kajkeg'sy lubeg?.....	13.
Ha, běle te štrumpy,.....	9.
Ha góleyk tam jědžo.....	10.
Ha hdyž so wječor začmiwa.....	3.
Ha šta je holčka trawu žnjeć.....	7.
Haj wono jo cas domoj hić.....	17.
Haj wóno jo cas domoj hyć.....	25.
Hdyž kapon rano zaspěwa.....	8.
Hdyž zeger džesać klinkaše.....	6.
Hdyž njeskrydnu ja rajtarja.....	9.
Hnať je tón wowčer.....	9.
Hólčik tón přeni raz zakřapa.....	16.
Hobšejt musym wozeš.....	20.
Chwatajéo, ale kidajéo.....	12.
Ja tam widzách wrobla lećo.....	22.
Ja tudy z časom wozjewju.....	16.
Ja widzách jedyn zeleny bom.....	23.
Ja mam lubku z Bageńca.....	37.
Jank pod górku wórašo.....	10.
Kak deriéó wy.....	23.
Kak zrudna je moja wutroba.....	5.
Khwalena budź rjana kwětka.....	17.
Khodžit je Bóh wjeršen.....	16.
Marija šta Boga pytat.....	21.
Moja lubka, mej mamej eas.....	8.
Moja lubka, ta je jara.....	38.
Mója Mařka, pój ty.....	38.
Na wotawku, rjana Hanka!.....	22.
Nan čorny, mać čorna.....	34.
Naše gylecy z wyjny.....	21.
Něnt spósluchajšo kresčijany.....	43.
Nětk mi zpowjež, gólica.....	34.
Njepytła lisčička zeleneho.....	8.

Njetuży, zowčo, njetuży	19.
Nowa Wjeska, mała wjeska	4.
Pasech ja kónika	21.
Pod młynskim kamuškom	15.
Preć ga tazyś ty	31.
Preće sy prajita, bogata sy	10.
Preć, preć, preć	31.
Rejt'wat jo rejt'ar spy gyli	20.
Rowne město do dworu	24.
Sławkoje mama njewě	40.
Služila holčka	40.
Spiwajšo žins wjasole	44.
Stawaj, stawaj, pohončo	7.
Stup dalej, stup dalej	41.
Stwaril jo řednu wjažycku	18.
Swětle banty, módre laoy	26.
Syli mój luby tak šikowany	17.
Soł je tam hólčik na piwko	28.
Soł je tam hólčik z hole	7.
Stoha na tym štoml	5.
Štó ha je so či woženíe kazať	32.
Štom na hori	5.
Tam bjez českiimi horami	4.
Tam stoji ta linda	20.
Te luže tak oesto	20.
Ten pólski žyd	39.
Ty sy mi jare fajn zowčo	11.
Ty sy mój luby kacor	34.
W Dešnje tak wjele řednych gylcow	18.
W Trělnom su jare rjane holcy	8.
We ómi, we ómi	4.
We léće kwičo jarbina	26.
Wěc mjo nico njestara	11.
Witajće hóley z dalčka	4 a 15.
Witajtej góicaj hobej	12.
Wjelk je džensa w našej lipje był	32.
Wjeró mje wokoł blida	31.
Wón se tam pó jsy tloey	26.
Wochozy jena mała wjes	6.
Wšicke ludže glédaju	24.
Wšycko dobre spodobanje	14.
Wujšla je, wujšla syrotka	15.
Z huglědkom ja	24.
Z wjecorka, z wjecorka jare jo óma	11.
Zahrabajće naj	42.
Zwandrowaťej stej dwaj	12.
Žeńska džěše na piwko	6.
Žěťat jo mój luby colnik	18.
Žins w noey su te janžele	44.
Žo jo ten heuchlaf	19.
Zowčo, nježen se	18.

W o b s a h.

Připisk k druhej zběrcy narodnych hłosow. Napsal Adolf Černý	73.
Dalše dodawki k textam ludowych pěsni. Podawa A. Černý	92.
Wo nastaću naspěwow a huďbných nastrojow. Wot K. A. Kocora	94.
Nekrolog XXVI. Jurij Ernst Wanak. Wot K. A. Jenča	97.
Přidawk k nastawkej wo swobodnym městnje za Serbow na krajnej šuli w Mišnje. Dodał K. A. Jenč	101.
Dodawk wo Khójnanskim pječatu. Dodał dr. Pful	103.
Přiłoha. Druha zběrka narodn. hłosow lužiskoserb. pěsni. Zhrom. A. Černý.	

Z tutym zešiwkom wudawa so:

82) Protřfa na léto 1889.

83) Jan Manja abo Šdže statok mój? Powědańčko je šerbšćich stawišnow nowišeho čaša. Spišal Jan Radhšerb.

84) Bratšif a šotficzka. Powědańčko wot Šchimana.

K wužitku maćičneho domu předawaju so w maćičnym knihiskładže a pola pokladnika Mjeřwy za dvě hriwnje wot k. Ludwika Kuby wubjernje harmonisowane a serbscy a čěscy wudate:

Pěsně lužické (serbske ludowe pěsnje).

Wo zaplaćenje přinoškow (kóždolětnje 4 *M.* abo w cuzych pjenjeczach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwolnišo prosymy. Pokladnikowa adresa za póst je: Kaufmann M. Mörbe, Bautzen (Sachsen).